

M. A. Akşit Koleksiyonundan

2

Perinatoloji/Neonatoloji Bilimlerinde Yaratılışa Uymak *

M. Arif AKŞİT**

*Her insanın yaratılış sorgusu vardır ve yaratılışa uyum boyutunu irdelemektedir, bu Makale de bu işlev irdelemektedir.

**Tıp Doktoru, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Neonatoloji ve Pediatrik Genetik Uzmanı, (Emekli) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi

İnsanlar kendi yaratılışlarını devamlı görmeleri ve aynı boyutta olduklarını algılamaları ile varlıklarında bir değişiklik, farklı yapıda olmak isterler. Her insan aynada kendisini görürken, resmini beğenmeyebilir, farkı açılarda olmasını ister. Daha farklı yapı için süslenmeleri de doğal karşılanmaktadır. Sevgi, varlığını sevmek bir devamlılık boyutudur.

Yaratılışa uygun yaşamak demek, değişmeden aynı kalmak değil, değişim, gelişim ve ilerleme demektir. Bir yaşama bakalım, çocukluk, gençlik, olgunluk ile yaşlılık boyutları da aynı şekilde bir değişimi gerekli kılar. Bir oluşumu beğenebiliriz ama, saat gibi, yolda arabanın gütmesi gibi aynı zamanı, aynı yerleri geçmişizdir, geri gelmez. Varış boyutu olarak, yaşamın sonlanması da değildir. Çünkü yaşamdan sonra da insanların varlığında oluşturduklarının devamlılığı olacaktır.

Geleceğe bırakabileceğimiz tek mirasın, sevgi olduğu, diğerlerinin unutulacağı, unutulmak isteneceği de bir gerçeklik boyutudur. Perinatoloji/Neonatoloji Bilim Dalları açısından ilk bebeğin doğumu ve Dünyaya gelmesi boyutu açısından yaratılışa değinmek için bu Makale hazırlanmıştır.

Homo sapiens, sapiens canlılar içinde düşünen bir varlık olarak, irdeleme yapmaları da doğal olmalıdır. Bir kişinin en çok yaptığı değerlendirme de kendisi olmaktadır. Bunu yapmaz ise, başkalarını yapar.

Değerlendirmelerin olumlu ve olumsuz olması ötesinde, anlamı genellikle olmamaktadır. Bir amaca hizmet etmeli, olumlular örnek olarak devam ederken, olumsuzlar da ibret olarak kaçınılmalıdır.

Özet

Perinatoloji/Neonatoloji Bilimlerinde Yaratılışa Uymak

Amaç: Varlık, tek hücreden, gebelikten doğum ve yaşamın oluşması ötesi, yaratılış, bir bakıma bir kabuğu kırıp, kendimizi algılamamız, sevgi ile insanlık boyutunda, değer ve nimet yaratma boyutuna

ulaşmak olmaktadır. Yaratılışın ölümünden sonra da farklı boyutta oluştuğu, kimse Atatürk öldü diyemediği gibi, bir varoluşun boyutu irdelenmesi, bu Makalede amaçlanmıştır.

Dayanaklar/Kaynaklar: A. Hulusi ve Y.N. Öztürk Kuran^{1, 2} temelinde ele alınmış, ayrıca internet/web düzeninden de yaratılış konusunda, yaklaşımlar yapılmıştır. Kuran'ın İngilizcesi Yazar tarafından yapılmıştır.

Giriş, Tanım: Yaratılış konusu birçok görüşler kendi çaplarında konuyu ele almış, burada Kuran temelinde yaklaşım yapılmıştır. Kuran, anlam olarak, küme sunumu, taktimidir, dolayısıyla bu veriler ele alınarak yorumlar yapılmıştır. Tek hücreden, gebelik ve doğumu bizzat algılayan uzmanlar olarak, yaratılışın bir mucize boyutunda olduğunu kabul etmemek olanaksızdır. Her birey farklı, özel ve özgün yapılanma boyutunda olmaktadır.

Sonuç: Yaratılış boyutu, bir bireyin insan olması, sevgide yoğunlaşması ve değer yaratması ile varlık oluşumun anlamlı olacağı dikkatle incelenmelidir.

Yorum: Yaratılışa göre yaşam olmakta ise, insanların temel yapısı sevgi ve insanlık ise, nasıl zarar ve zulüm boyutunda olmaktadır? Burada benlik, arzular ve isteklerin temel yapıyı bozduğu algılanmalıdır. Tarihte bu insanlık açısından olumsuz yapının ölümünden önce bile varlıklarını devam ettirememekte, izole olmakta veya dışlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Perinatoloji/Neonatoloji Bilim Dalı, Yaratılış boyutu

Outline

Being on the Creation, at Perinatology/Neonatology

AIM: We structured from a single cell, and pregnancy, birth, such a creational aspect, from broken the shell, perceiving ourselves, our nature, from love and humanity perspective, working for establishing values and goodness be as expected. Thus, after death, the creation in distinct perspective, nobody can say, Atatürk is death. The distinguishing of the presence evaluated at this Article.

Grounding Aspects: A. Hulusi and Y.N. Öztürk Quran¹⁻², taken in consideration, English version of Quran, from the Author. From internet/web attention as taken for the creation performed.

Introduction: The creation is in concern of aspects, thus at here basic taken from Quran, presentation. As the word Quran is indicating, meaning as the cumulative presentation, advice, so, upon this perspective, evaluation performed. From a single cell and at birth, as notifying professions, Perinatology and Neonatology, as a miracle of the newborn. Each person be unique and specific, as humanity.

Notions: The life structured according to the creation, basic matters, love, and humanity, thus, how can a person be at harm and at cruelty? The internal demand, wishes and so needs, over the required ones, degenerated this structure. In history, even before death, such person be isolated and exclusion at the community.

Conclusion: The creational state, as expected to be in humanity as a Human being, condensate at love, and be working for value production as a matter of life.

Key Words: Perinatology/Neonatology Sciences, the creation state

Giriş

Bir bitki veya canlıyı yaşatabilmek için, onun özellikleri, kısaca yaratılışına uygun davranmak gerekir. Bir kaktüs ile orkidenin yetiştirilme farkı yaratılışındaki ayrılıklardan olmaktadır.

İnsanın insan olarak yetişmesi için, sevgi temelinde, insanlık boyutunda, etik prensiplerde yetişmesi gereklidir. Bu her bireyin doğumdan sonraki gerçek, yaşamı, varlığı, doğal hakkıdır.

Hatta gebelikten itibaren alınmalı derken, sevgi olmadan çocuk olmayacağı da unutulmamalıdır.

Kuran kelimeleri farklı anlamda kullanıldığı gibi, içinden seçilmiş bazı kelimeler ile, kendi tanımlamalarını, ifadeleri için kullanıldığı olmuştur. Bu açıdan Yaratılış ile ilgili tam metin Kuran'dan alınmış, yorumlar Yazara ait yaklaşımlar yapılmaktadır.

Yaratılış Kavramı

Varlığın ve yokluğun deneysel oluşumu, Einstein tarafından oluşturulan ($E=mc^2$) formülü ile net daha anlaşılır olmuş, çünkü atom bombası ile gerçekleşmiştir. Bundan sonra, enerji bütünleşmesi, madde oluşumu da (Hidrojen Bombası) ile Hidrojen atomu oluşturulmuş ve patlatılarak ispatı da yapılmıştır.

- **Bir madde, eşya, varlık varsa, bunun yaratılışı vardır.** Bir çocuk var ise, bunun annesi ve babası olmalıdır. Bazı deneylerde kurbağa gibi canlılarda dışı yumurtası/ovum, iğne ile delinmesi ile kuyruklu yapıya kadar gelişmekte, sonra yaşamını sağlamamaktadır. Temel yaşam kaynağı "X" kromozomudur. Kaynak vardır, ama değişim de belirgindir. Olumlu ötesinde, nadir, sorunlu ve engelli, anomalili de olabileceği dikkate alınmalıdır. Hiçbir yeni canlı anne babasının aynısı değil, bir farklı boyutta olduğu algılanmalıdır.
- **Evrende yeniden var veya yokluk değil, değişim vardır:** Bu Evrende, hiçbir madde yok olmaz, yeniden oluşmaz, ancak enerjiye dönüşebilir, enerjiden de oluşabilir. Bu açıdan temel varlığa katkı, atomların bileşke boyutu ile enerjide denilmelidir.
- **Sonsuzluk Kavramı:** Bir dairenin çevresini dönerken, uca gelinmez, sadece başladığımız yere ulaşabilirsiniz.
  - Bir şeyin ucuna ulaştınca, diğeri arkasındadır, boşluk yoktur. İnsanlar görebildiği kadarının ancak farkına varabilirler.
  - Zaman süreci olarak, milyarlarca ışık yılı denilse de bir boyut sadece düşünsel vardır.
- **Varlık oluşum şartı:** Tüm bu sistemin bir akıl üzere oluşmasının gerekliliği, dengenin oluşması ile, yapının temelinde Yaratan varlığın olma şartı vardır. Bunun özelliği,
  - A) Doğmamış boyutu: boşluk olmaması için, mutlaka önce bir boyut sadece düşünsel olmalıdır.
  - B) Doğurmamış olmasının şart olduğu tanımlanmalıdır. Yaratılış her boyutta olunca, yaratan kavramında doğmamış, oluşmama algısı olmalıdır.
  - C) Tek olmalı, gücün yönetimi tek elden olmaz ise, karmaşa kaçınılmazdır.
  - D) Sonsuz, ebedi olarak, her boyutta gücü olmalı ve sınırsız olmalı.
  - E) Her boyutun oluşumunda bu güce dayanması gereklidir. Kendi başına oluşması ile denge ve düzenin bozulması kaçınılmazdır.
- **İnsanın konumu:** Tüm yaratılmış olanların bu yaratılış içinde olduğuna göre, yaratıcı bize bizden yakın olmalıdır. Onu dışlayıp, put olarak göremeyiz. İlah, tanrı kavramı değil, Yaratan, kavramı tanımlamaktadır. İnsan kendini yerçekiminden bile soyutlayamaz.
- **Her gün aynı boyutta iken, yaratılış bize ayrı ve özel, özgün hale getirir.** Her gün bir düzen içinde olurken, bir farklı kişi ile karşılaşma, arada geçen konuşma, olumlu veya olumsuz olması, bizi etkilemesi ve düşünce, yapı ve boyutu değiştirdiğinin farkına varmasak da olmakta, bir bakıma bizi biz yapmaktadır. Beni ben yapan daha ziyade zorluk ve bana karşı girilen eylemler olmaktadır. Bu sayede ayakta durmanın, fikir ve düşünce boyutunun önemi, daha güçlü olarak sevgi ve sevmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Ben kişilere kıyamam, eylemlerine karşı olurum, ümidim belki değiştirirler, zarar ve zulmü kavrarlar olmaktadır.

- **Yaratılış korku değil, sevgi ile oluşmaktadır, çocuk sevgi temelinde oluşur ve doğar.** Kişisel olanlar ile zaten işlem olamaz, bir yaratılış, bir farklılık ve bir değişimdir. Kızarsın, sanırsın ki kişiler korkarak ve zarara uğrayacağı inancı ile değişirler, hayır, tam tersi bilenirler, yapacakları olumlu şeyler varsa bile yapmazlar. İnançlarda da bu gözlenmektedir. Tümü sevgi temelinde iken, İncil *God is Love* demişken, Tercüme olarak *God Loves you*, eğer kurallara uyarsan demek, insanı köle yaparak, korkutmak niye? Yaratılışa uygun düşmemektedir. Kuran tercümesinde de ululuğu karşısında hürmetle eğilmeyi bile korku ile tanımlamaktadırlar. Korkunca Yaratılışa sığınmak önerilmiş iken (*2/112 İş onların sandığı gibi değil! Kim güzel düşünüp güzel davranışlar sergileyerek yüzünü Allah'a teslim ederse, Rabbi katında ödüllü vardır onun. Korku yoktur böyleleri için; tasalanmayacaklardır onlar*), niye tam tersi gündeme gelmektedir, bu kapsamda din ve inanış kalıplarının olmadığı da dikkatlerden kaçmamalıdır. Kısaca yaratılış olarak, gönlü ve eylemi güzel düşünüp, davranışta bulunmak öne çıkmaktadır.

Kütle-enerji eşdeğerliği. Wikipedia³

Bu formül, [enerji](#) ile [kütle](#) arasında ilişki kurar. Bu formülde boşluktaki ([vakumlanmış](#) ortam) ışık hızının karesi, [kilogram](#) başına ne kadar [nükleer enerji](#) düştüğünü belirtir. Formülü bir cümlede anlatmak gerekirse: Bir maddede kilogram başına, boşluktaki ışığın metre saniye⁻¹ cinsinden hızının karesinin sayısal değeri kadar enerji ([joule](#)) düşer.

Formül

Eğer formülün harflerle simgelenmiş elemanları incelenirse:

E- Cismin [enerjisi](#) ([joule](#))

m- Cismin [kütlesi](#) ([kilogram](#))

c²- [Işık hızının](#) karesinin sayısal değeri ([kilogram](#) ile çarpıldığında [metre/saniye](#) değeri kullanılmaktadır).

Okunuşu: Bir madde, 1 kg ise enerjisi 89 875 517 873 681 764 J'dür.

Bir eşitlikle eşitliğin iki tarafındaki birimler birbirini sağlamalıdır. **c**², kütle için sahip olduğu [nükleer enerjidir](#). Uluslararası birim sistemine göre; enerjinin birimi **joule (J)**, kütle için birimi **kilogram (kg)**, hızın birimi de **metre bölü saniye (ms⁻¹)**dir. Eğer birimler eşitliğe yazılırsa: Joule = kilogram [89 875 517 873 681 764 (metre saniye⁻¹)]

Bulunuşu

[Albert Einstein](#), kendisine kadar süregelen bir yargıyı yıkararak bilim dünyasında yeni bir çığır açmıştır. Ondan öncesinde kütle ile enerji arasında bir bağlantı kurulmamıştır ve ayrı olgular oldukları varsayılmıştır. 19. yüzyılda [kimyagerlerin](#) hassas aygıtları olmadığı için kimsenin dönüşüm sonrası kütle kaybından haberleri yoktu. Basit tepkimeler sonrası oluşan kütle kaybı fark edilememiştir. Einstein ise bütün bilinenleri yıkararak çağdaş bilimin temel taşlarını atmıştır. Ona göre her şey enerjidir, yani maddeler de çok yoğun enerjilerdir. Kimyasal reaksiyonlar sonrası küçük de olsa kütlelerin bir kısmı enerjiye dönüşmektedir. Bu durumu açıklamak için eşitliğin az farklı formülasyona ilk defa [Albert Einstein](#) tarafından 1905'te ünlü makalelerinde yayımlanmıştır. Aynı yıl önermiş olduğu [özel görelilik teorisinin](#) bir sonucu olarak türetmiştir. Birim kütlede inanılmaz enerji elde edilebileceğini gösteren bu formül sayesinde diğer insanlar tarafından atom bombası da icat edilir.

Popüler kültüre etkileri

Bu [formül fizikçi](#) olmayanlar için bile en ünlü eşitliklerden bir tanesidir. Neredeyse [Albert Einstein](#) ile özdeşleşmiştir. Ayrıca formülün popüler kültürdeki yeri de büyüktür. Birçok film ve televizyon programlarında bu formüle rastlamak mümkündür. Ayrıca müzik endüstrisine de ilham kaynağı olmuştur. [Count Basie](#)'nin 1957'deki albümünün adı *E=mc²*'dir. Ayrıca [Mariah Carey](#)'in 2008'de çıkardığı albümünün adı da aynıdır. [Big Audio Dvnamite](#) müzik grubunun da 1986 yılında yazdıkları şarkı da *E=mc²*'dir.(formülleri yoktur)

Yorum

Einstein öncesi, yaratıcılık için, atomların kullanılması öne çıkmakta idi. Tüm atomların en basit hidrojen oluştuğu da söylenebilir. Yapıların atomları bir araya getirilmesi ile yaratılış dikkate getirilmekte idi. Hepimizin aynı atom, element yapısında olmasının anlaşılması, bazı kişiler için büyük hayal kırıklığı, üzüntü olmuştur, ben ayrım, ayrı oluşum kavramı yıkılmıştır. Nasıl asilzade, bir işçi ile aynı yapıda olabilir denilmiştir.

Sanat boyutu da bireyin kendi özel, özgün yapısının yansıması olarak ortaya çıkmaktadır.

Doğada yapısal anlamda, enerji bugün yaratılışın anlamı ve yaparı olarak ele alınmaktadır.

Yaratılış Üzerine

Yaratılış denilirken, var olduğumuz içindeki yapı anlamında ele almaktayız. Genel anlamda ise, varlığın Yaratıcı tarafından oluşması anlaşılmalıdır. Yaratılış boyutunda bir varlığın oluşturduktan sonra ondan kopma tanımlanamaz. Çekim, itim ve enerji boyutu varlığın oluşması ile onlar ile uzak olamaz. Ancak denge, ahenk ve etkileşim boyutu öne alınca, bu tesadüfi olmaktan öte olmalıdır. Kara-delikte tüm enerji emildiği için, kitle sıfırlanmaktadır.

Temel epik ve destansı boyutların çok sık olması açısından öncelikle Kuran boyutu ele alınacaktır.

Yaratılış üzerine değerlendirme yaparken, Kuran^{1,2} vurgularını dikkate almak yerinde olacaktır.

Yaratılış

Creation

Yaratılış kelimesi geçen Kuran Ayetleri	Quran verses, that the Creation word used
<p>...</p> <p>2/164</p> <p><i>2/164 Şu bir gerçek ki, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanların yararı için denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten suyu indirip onunla, ölümünden sonra toprağı diriltirek üzerine tüm canlılardan yaymasında, rüzgârların bir düzen içinde yönden yöne çevrilmesinde, gök ve yer arasında bir hizmete memur edilen bulutlarda, aklını işleten bir topluluk için sayısız izler-işaretler-ibretler vardır</i></p> <p>...</p> <p>Yaratılış denilince, masal ve hikayelere niye bakarsın? Çevrene, kendine bakmalısın Aklını kullan ve doğanın uyarılarına baksana Hepimiz atomlardan oluşmuşuz Bir enerji sistemi ile yapılanmışız Aykırı herhangi bir boyut görülmemektedir Bitkiler güneş ışığı ile enerjiyi depolar, şeker yaparlar Şeker boyutu ile depo etmektedirler Bir bakınca tüm etkileşimlerde su vardır Hidrojen ve oksijen temel yaşamı etkiler Varlığı oluşturan ise karbon, kömürdür Her doğan nasıl farklı olabilir? Algılayan ancak farkına varır</p> <p>...</p> <p>Bilimsel gerçek boyutu olarak Dünya dışı uzayda da benzer atom yapısı vardır Dünya döngüsü ile oluşan ışığın değişmesi Bir bakıma ışığın değişimi; gece, gündüz Her cismin kendisine göre çekimi ve itiş olduğu Bu şekilde uzayda durduğu Aynı boyutun mikro düzeye içimizde Atom düzeyinde bakınca da ayısının oluştuğu Bir masanın bile yıldız gibi algılanması gerektiği Bazı eylemlerin atomların itme, çekmesi ile olduğu Suyun itme gücü ile gemilerin yüzdüğü Suyun itme gücü ile buhar kazanları olduğu Suyun yağmur olarak gelmesi ile kuru, çöllerin Yeşillenmesi, hayvanlara bir besin oluşturmaları Buhar, bulut ile meteorolojik olaylar Buhar gücü ile giden makineler Hepsinde de çok karmaşık olmasına karşın Bir düzen ve bir denge olduğu Bilim sahibi olan bireyler açısından Giderek daha derinleşmeleri ile detayın algılanması Sonsuza kadar sürecek bir çalışmada içinde olmak İlerlemek, bilmek, daha ileri gitmek gerektiği Tüm bu işler açısından bir yapının oluşması İnsan vücudunda da organ sistemlerine bakınca Hepsi ayrı, hepsi birlikte, hepsi sağlık yapısında Gereken yaklaşımların tümünü de birlikte almak Aklını işletirsen sayısız örnek görüleceği Öğrenmenin bilgi değil, gönül ve akıl bütünüleşmesi</p>	<p>...</p> <p>2/164</p> <p><i>2/164 This is the reality that, the creation of one to sky and ground, at night and day as one to another continuously, being have a benefit to human body, even at the sailing of the ships, the rain from the sky, and afterwards, be alive the ground, and widely spread to the living Universe, the clouds and winds in a properly covered, at the sky and ground space, an officer as the clouds, have some signs for the people, for the communities, that used their minds, have several remarks and lesson.</i></p> <p>...</p> <p>Creation, mostly used at histories and fantasies. If you look, deeply at your surroundings. Use your mind and consider the nature warnings. Our main structure form atoms configuration. Basic is the energy, formation and constructing. Not any conflicts, so be at systematic way. Plants, from sun energy, stored energy as sugar. Sugar metabolized and given energy. Water noticed at each living organism. Hydrogen and oxygen are the basic atoms. Main structure constructed from carbon. Each newborn, later an adult, differs. Who perceive can be aware of creation?</p> <p>...</p> <p>As from scientific perspective. Same atomic structure is at the Universe. Like the turning of Earth, around itself. The changing of the light as day and night. The indication is, each case has a special, situations. Different gravity, different conditional states. So, at the Universe, they have a special one. If you look our body, in micro aspect. Same as at atomic configuration. A table be as a galaxy in position. Functions be by pushing/attracting the atoms. How can be a boat can be swimming? The deserts be in green when watering. Making food for animals, so life is plurality. Steam, as clouds and meteorological events. As a stem power, running the machines. All be extremely complicated, thus on science. There is a system, balancing them, as all of them. From a scientific person, investigation required. Going deep, and deeper in science. This is the aim of the science. Walking on the road, eternal way. The creation is suitable as running evermore. When considering the human body as a physician. All be extremely complicated and be unique. Thus, be a simultaneously working. Especially the person using their mind. Be aiming, means unification of heart and mind.</p>

Sevgi ile ilgi ile, saygi ile yaklasmak
 Tum yaratilanlarnn, yaratilisa saygi ile yaklasim
 Bu yapida yasanann, bilinçlenme
 Bir farkındalık ile daha mutlu olunacağı
 Bilinçli ve bilinçsizliğin farkındalığını
 Algılamak ile insan olunabileceği
 Etik ilkeler ile bunu işlevsel yapılacağı
 Keşke her birey bu boyutta olsa
 Ancak her birey bağımsız ve eşit ise
 Kardeşlik bağı ile bağlı ise
 Algılayan ve algılamayan
 Tümü bu Evreni, Yaratılışı paylaşılabilmelidir
 Sorun bunda değil, insanlıkta olmak
 Doğumda yaratılışı algılayın, bir bakın
 Tek bir nefes alamayan bebek yaşamaz, ölüdür
 Sevgi onu nefes almaya iter, yaşam sevgide kalmaktır
 İşte **Yaratılış** budur

...
 Eğer sevgide iseniz, saygıda da olursunuz
 Doğumda anneyi sevin, rahat olsun doğum
 Sonra bebeğin çıkması ve nefes alması rahat olsun
 Kardeşlik bağında olmanız doğaldır
 Bağımsızlık ve bireysellik önemlidir
 Fikri Hür, irfanı hür, vicdanı hür olmak
 Yaratılış bunu gerekli kılıyor
 Bahçedeki menekşeye bir bakın
 Aynı dalda her açan birbirinden farklı
 Ancak tümü güzel değil mi?
 Çocuğunuzun gelişmesi için belirli hedefleriniz olur
 Babam Dahiliye doktoru idi
 Benim Cerrah olmamı istedi
 Ben Çocuk Hekimi oldum, çocukları sevdiğim için
 Benim çocukların hiçbiri hekim olmak istemedi
 Çok farklı yapıda oldular, yaratılışları farklı idi
 Hepsini takdir ettiğim boyuta oluştular

...

2/233

2/233 Anneler çocuklarını -emzirmeyi tamamlamak isteyen kimseler için- tam iki yıl emzirirler. Annelerin yiyeceklerini ve giyeceklerini örfü uygun biçimde hazırlamak çocuğun babasına aittir. Hiçbir benlik yaratılış kapasitesi dışında bir şeyle yükümlü tutulamaz. Anne çocuğu yüzünden, çocuğun babası da kendi çocuğu yüzünden zarara sokulmasın. Mirasçı için de aynı ilke uygulanır. Eğer anne-baba karşılıklı anlaşma ve danışma sonucu çocuğu süttten kesmek isterlerse, kendilerine günah yoktur. Çocuklarınızı süttanmeye emzirmek isterseniz, örfü uygun olarak belirlediğiniz ücreti güzelce teslim etmek şartıyla, bunu yapmanızda bir günah yoktur. Allah'tan korkun ve bilin ki Allah, yapmakta olduklarınızı en iyi biçimde görmektedir.

...

Zaman ile bazı yaratılış boyutları değişmekte
 İnsan bile bebek, çocuk, erişkin ve yaşlı
 Doğal, gerekenler sanki hata, eksik olarak görülmekte
 Farklı çözümler üretilebilmektedir
 Emzirme gebelikte irdelenmelidir
 Doğumdan hemen sonra rıza ile başlatılmalıdır
 Emzirme oranı, doğumdan sonra tama yakın iken
 İlk iki ayda dörtte-bir azalması
 Altı aydan sonra %10 civarına inmesi
 6 ay emzirin denilmesi, 24 ay olarak belirtilmemesi
 Yaratılış yerine sosyal ve aileye kadar inen
 Bir engelleme boyutu oluşturulmaktadır
 Sanayi ve ekonomi açısından

Love and be in respect are the approaching method.
 Perceiving and be aware of the creation.
 Ethical consideration and humanity.
 Not any other way of following.
 Thus, not everyone be at this perspective.
 Someone informed and warning.
 Each person has freedom, means responsibility.
 Equality, right to life and be a person.
 By RNA, genetic evidence, in friendship.
 Brotherhood is the only relation to be confirming.
 The Universe is sharing the creation.
 As they have specific different conditions.
 Importance, being at humanity.
 At the labour, at birth, confirm it
 Not even take a breath, not be alive baby.
 Love has forced them to take the breath, for love.
 This is the **Creation**.

...
 If you are in love, be in respect, in sure.
 Application of love concept, to mother at delivery.
 Easy and feeling comfort at birth, even at first breath.
 Be in brotherhood in relation is definite.
 Individuality and independence are certain.
 Freedom at mind, perception and heart is sure.
 Creation is the supposing about it.
 Look at the violet at your garden.
 Each flower is differing, thus at the same stem.
 Thus, all be so quite gorgeous, isn't it?
 You have education target, for your children.
 Father is at Internal Medicine.
 He wanted for me a Surgeon.
 No, I am a pediatrician.
 Because I live infants, children.
 My children not wanted to be a doctor.
 So much differs at the creation, thus, proud of them.

...

2/233

2/233 When mother's wanting to finish the breastfeeding duration, they can be for two years giving the mother's milk. The care and serve to the mother, according to the traditions, form father, as nutritional and social conditions. Nobody forced and taken into an obligation apart of their capacity. No body, as mother and father be leading to any problems. For their same application performed. If the father and mother, both decided to break the breastfeeding, not any crime decided. If you want to continue with another women for breastfeeding to your child, by paying the fee, as the traditional amount, by good and ethical approach, this is also suitable, not any criminal act. Be at the creational aspects, thus, all noticed by them, from individual perspective.

...

The time is as, advancing, changing, and developing.
 From infancy, childhood, adult to geriatric.
 The natural aspects be as not satisfactory or essential.
 Different evaluation, solution confirmed.
 Breastfeeding must be evaluated at the pregnancy
 Thus, after birth can be started with.
 Breast-feeding is as 100% in ratio.
 At first two months, 25% reduction.
 At sixth months 10%, means nearly getting rare.
 Not indicating 24 months duration.
 Not due to the creation, social and family.
 Especially economic reasoning.
 The advertisement is based on the fact.

Yeni doğanın beslenmesi zorunlu
 Özel mama alması gerekli ise
 Reklamda doğrudan olmasa bile, verilen vurgu
 Emzirme yerine, mamayı hâkim kılmakta
 Birçok gerekçe de sunulacaktır
 Bilim ise emzirmenin rakipsiz ideal olduğu
 Sağıp, biberona konması bile etkisizleştirdiği
 Anneye de üstün bir mutluluk sağladığı
 Bilimsel kanıtlar içindedir
 Kuran burada anne sütü ötesinde
 Tüm doğal boyutların, hak edişe kadar
 Devamlılığını esas almaktadır
 Köpekler iki buçuk aylık olana kadar emmeli
 Daha sonra süt şekeri tolerans bozukluğu nedeniyle
 İshal ve ölümine neden olacak
 Anne köpek bunu fark edince emzirmeyecektir
 İnsanların da bu kadar algılayabilir olması beklenir
 ...
 Bazı vurgular önemlidir:
 --Emzirmeyi tamamlamak isteyen içindir öğütler
 --Tam iki yıl emzirirler
 --Annelerin yiyecekleri, giyecekleri sağlanmalı
 --Örfe uygun biçimde hazırlamalı, tam desteklemeli
 --Sağlayan baba, aile, gerekirse devlet olmalı
 --Benlik kapasitesi dışında talep, zorlama olamaz
 --Kendi çocuğu yüzünden aile, zarara sokulmasın
 --Yaratılış dışı karar vermek, zarar yoksa, suç değildir
 --Yaratılışı başka şekilde yerine getirmeli
 --Yaratılışa karşı olmaktan sakınmalı, korkmalı
 --Tedbir alınmalı, süt-anne temini de önemlidir
 --İyilik ve güzellikte, nimet üzerine olmak hedeftir
 ...
Özet olarak:
 Gebelikte emzirme değerlendirmesi yapılmalı
 Emzirme gibi bir yaratılış boyutu ötesinde
 İnsana, zorlama yapılamaz, rıza şartı vardır
 Minimum değil, maksimumun süreç hak olarak verilir
 Hak ediş veren kişi, her açıdan desteklenmeli
 Örf, adet kısıtlamalar değil, tüm hakları vermek olmalı
 Bu yaklaşım toplum, ailenin doğal ödevidir
 Her birey kapasitene göre işlev yapar
 Zorlama hiçbir şekilde kabul edilemez
 Yükümlülük, insanlık üzere olmalıdır
 Suç dışında karışmak olamaz
 Zarar ve zulüm hiçbir zaman, şartta gerekçe olamaz
 Zarar olmadıkça, farklı yaklaşımlar suç değildir
 Nimet üzere, değer ve nimet amaçlı yaşamak önemli
 Yaratılıştan korkma değil, tedbir, önlem alma önemli
 İnsanlık üzere, sevgi ve saygıda olmak
 Yaratılışa uygun olursa, ömre yaşamak demektir
 Yeni nesil insanlığın devamlılığını sağlar
 ...
3/190
3/190 Şu bir gerçek ki, göklerin ve yerin yaratılışında, geceyle gündüzün birbiri ardınca gelişinde, akıllarını/gönüllerini işletenler için çok ibretler vardır.
 ...
 Bir konuyu bakan kişi, onu görmesi değil
 Algılaması ve farkında olması beklenmez
 Bilim olmadan kavranması olası değildir
 Kitap bilgisi ile olay, durum farklıdır

Newborns have to be feeding, as mother' milk.
 Formulas are adapted to them, so, special feeding.
 Means replacing the nutrition, from breast to bottle.
 There is more reasoning to be indicated.
 Thus, adaptation means not the same.
 Medical science, as the ideal nutrition.
 Even putting the mother's milk lost aspect.
 So directly breastfeeding is essential.
 Even have great benefit to mother, as satisfaction.
 All are at scientific evidence based.
 Quran as indicated at the verse.
 Not only for breast feeding, be as natural.
 The constitution, the structural and creation aspects.
 As dogs, feeding from their mother.
 After 2,5 months passed, lactose insufficiency.
 Mother dog noticed and cut feeding.
 So, Human being also encountered the nature?
 ...
 Notifications noticed by this verse.
 ---For the one who demanding to be breast-feeding.
 --For two years period.
 --Subsidiary the food and income of the mother.
 --Be according to common, traditions.
 --The obtainer be father, family, or government.
 --The individual be as can done.
 --Not be demanding conditions to have a baby
 --Even be consent not to do, no obligation.
 --Find/applied alternative ways.
 --Being at precautions
 --Like finding another mother's milk.
 --Being on ethical, at humanity benefit are the aim.
 ...
As an outline:
 At the pregnancy, breastfeeding must be discussed.
 Not only at the natural, creation as breastfeeding.
 Nothing done to a person, without taken consent.
 Not considering as minimum, for maximum.
 Rights being on established, without any demand.
 Supportive is essential, in any way.
 Traditions not for restriction, for full rights.
 The duty, role of the family, community.
 Each person has a capacity.
 So wanted according to this capacity.
 Not any obligations, and other forces.
 Only, crime is illegal, requires punishment.
 If the behaviour is not a crime, so, not considered.
 Creation not at fear and afraid of.
 Taken precautions and care and serve.
 Being in love and respect at humanity.
 This is the creational way, means living.
 Generations can only be performing the Humankind.
 ...
3/190
3/190 It is the reality that, at the creation of the sky and ground, the night and day are coming one by one, there is several lessons, which have used their brains, minds.
 ...
 Just looking something, not meaning to see it.
 Perceiving and noticed it requires decision.
 Even not any idea, scientific knowledge.
 Cannot clarified, even noted at the book.

Hekimlikte hastalık değil, hasta önemlidir
Yaratılış, bir kopya değil, özel, özgündür
Birçok boyut vardır
Bazıları bunu bir korku, endişe olarak görür
Zarar ve ibretlik olarak ele alırken
Bazıları da her boyut, bize bir şeyler ifade eder
Ders olumlu ise tekrar, olumsuz ise kaçınılmalıyız
Kısaca yaşam bir ibretlik, bir sınavdır
Yeter ki biz sevgide kalalım, etik ilkelerde olalım
İnsanlık, her davranışımızda bir simge bir emsal olsun
Çocuğunun doğumu ve onu kucağına alan
Bir evlat doğurdum algısı ile varlık kazancı mı?
Sevgi yarattığı için, yaratılışa şükür mü duyar?

...
3/191

3/191 Onlar o kişilerdir ki, ayakta, otururken, yan yatarken hep Allah'ı zikrederler; göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler: "Ey Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Şanın yücedir senin! Ateş azabından koru bizi

...

Bir insan
Yaratılış boyutunda olursa
Her varlığın, var oluşun
Düşünce boyutunda algılanması ile
Sevgi boyutunda olur
Zarar ve zulüm boyutu ile
Azap içinde kıvrınmadılar
Her bir boyutun bireye göre etkisi farklı
Yaşam bu açıdan her bireyde farklı
Kendisi yaratılış olarak zaten
Özel, özgün olurken
Yaşamı da bireycil, nitelikli olmuştur
Algılamak ve farkındalık güzeldir
Kucağına aldığı bebeğin sıcaklığını hissetmelidir

...
5/54

5/54 Ey inananlar! İçinizden kim dininden dönerse şunu bilsin: Allah, yakında, kendilerini sevdiği ve kendisini seven, müminlere karşı boynu bükük, kâfirlere karşı başı dik bir topluluk getirecektir. Bunlar Allah yolunda tüm gayretleriyle dâdınirler, hiçbir kinayanın kinamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın, dilediğine yönelttiği bir lütuftur. Allah, yaratılışı ve yaratıkların genişletir, her şeyi bilir.

...

Yaratılıştan uzak, birey kendisini ayrıcalıklı sanması
Barış ve nimet yaratma yerine, tersine düşmanca
Yaratılışa göre tam ters, çatışma içinde olursa
Ne olacağını sanırsınız?
Kendilerini seven, insanlıkta olana boynu bükük
Zarar ve ziyanda olanlar ise, emredici olurlar
Bireyleri köle gibi görürler, ezerler
Çalışırlar, ama zarar ve zulüm için
Öneri, öğüt almazlar, emirindedirler
Sonuçta perişanlık kesin ama zaman sürecidir
Yaratılış boyutu farklıdır
Bir domates ekersin
Biri güdük kalırken, diğeri büyük, gelişir
Ürün, birinde fazla iken, diğesinde nadirdir
Aynı bakımda olsa bile yaratılış denir
Türler arası fark boyutu denilir
Yaşam işte bu kargaşa içinde yaşanır
Sevgi ile bebek emer, zorla emzirilemez

...

Medical science at the patient, not at diseases.
Creation is not a copying perspective.
Each one be special, sole end unique.
There are many aspects, perspectives.
Rare people are frightened about them.
Harm and cruelty that we must be aware.
Positive and negative, all be a lesson.
Example for repeated, other being aware.
We must be in love, at respect and ethical principles.
Be sign at humanity, considering our behaviour.
After the birth, holding their baby.
Whether have a baby, or gaining an object?
Thanks to the creation, for love affairs? ...

3/191

3/191 They are, who has thoughts, in minds, the Creator, when lying, standing, and sitting. The creation of the sky, and grounds are mostly a consideration, deeply. Thus, the Creator, you have not created them by useless, thus so huge and save us from the torment.

...

If a person.
Being on the creation.
The presence of all the created ones.
By perceiving and aware of them.
Being at love and respect at humanity.
The harm and cruel ones.
Being in torment, and unhappiness.
Each person and happenings have an affection.
Each one be unique and sole.
As from the creation, different, even similar.
Living their own life.
If being in love and peaceful acts.
Identifying and mindful requires, pleasure.
Confirm the warm of the infant, that hold, in arms

...
5/54

5/54 The believers, who is not at the compliant the fact, must be known that, due to the reality and actual happenings, they are depressed, and bending their head, because of the truth, certainty, as work hard for goodness, and being condemnation, as blaming the false, harm performing, as the creation of universe, so be widening and being informative of the facts, the certainty.

...

You are exceptional, distinctive, and exclusive.
Thus, as a human, not any differentiation.
Independence, with brotherhood in relation.
If being in conflict about this aspect.
Not any good correlation at the society, community.
Oppression is not the action of a person at humanity.
No one as a slave, be in your order.
Working done only for values and love.
Taking advice, consultation is mostly essential.
If taken recommendation, not be in regret.
Each person creation is not the same.
Thus, all be in humanity, as it is.
You planted a tomato.
One is small, the other be tall.
Same care and notifications.
As differs, even from same seed, from a tomato.
This is the creational evident, that can confirm.
Only by love, infant suck the mother.

5/112

5/112 Hani Havariyim: "Ey Meryem oğlu İsa! Senin Rabbinin kudreti yeter mi semadan bizim üzerimize bir Maide (zâhir anlamıyla, sofrâ; bâtin anlamıyla, hakikat ve marifete ait ilimler) inzal emeye?" dediler... (Demek istedikleri şeydu: Allah'ın seni yarattığı Esmâ terkibin yani fitratın yaratılış programın, böyle bir şey için yeterli midir? Bu soruyu İsa'dan o güne kadar tüm açığa çıkanlar kapsamında değerlendirmek gerekir. A.H.) (İsa da:) "Eğer iman edenlerseniz Allah'tan korunun" dedi.

...

Hepimiz bir şükür ve yaratılışa nimetleri için
Toplumsal bir boyuta çıkarmak
Bunun bir Bayram olması
Birliktelik, bir arada olarak
Kardeşliğin pekişmesi
Yardım ve desteklerin yapılması
Her bireyin var oluşuna katkı ile
Gelirinden kendisinin geçiminden artanı da
Topluma vermesi, hizmet ve nimete yönelmesi
Bunu bir karşılık değil
Yaratılış ve var oluşun karşılığı olarak yapması
Bu Bayramın anlamı olmalıdır
İnsan olmanın gerçeği olarak
Tüm yaratılışa, çevreye de yardımcı
Dünyayı yaşanabilir hale getirmesi
Ancak sevgi ile olacağı bilincinde olmalıdır
Bebeğin emzirilmesi, doyması ve uyuması
En büyük nimet olmaktadır

...

7/29

7/29 De ki: "Rabbin her şeyin hakkını vererek yaşamayı emretti... Her mescide vecihlerinizi ikame edin (tam teslim olmuşluğun sonucu olarak benliğinizin ortadan kalkışını yaşayın) ve Din anlayışınızı sadece O'na has kılarak O'na dua edin... Başlangıcımızdaki gibi (cennette Adem'in yaratılışı üzere) O'na döneceksiniz!"

...

Yaratılış olarak insan, yaşamın hakkını vermesi
İnanış olarak ne isteyecek ne yapacak?
Bunu düşünmeli ve eyleme geçirmelidir
Bir açıdan zengin olma değil
Parayı sermaye olarak bir iş yaratmakta kullanmalı
İş kuracak durumda değil ise başkasına destek
Yaşamından artanı bir yardım olarak vermesi
İlim sahibi ise, bu bildikleri ile eğitim yapması
Yeni nesil yetiştirmesi
Bebeğin doğup, büyüme ve gelişmesi
Yönetici olursa da sevgi ile nimet yaratması
Yaşam bir gün nasıl sonlanacak ise
Miras olarak bıraktıklarına bakmalı
Gelecek nesillere, destek, yardım
Eğitilmiş eleman ve sevgi ile oluşan nimet bırakıyorsa
İşte insanlık denilen boyut oluyor
Savaş, felaket ve nefret bırakması ile de
Hayvandan daha aşağı konum olup,
Hayvanlar yaşam için, yiyecek kadar öldürür
İnsanlar ise, öldürdükleri ile memnun olurlar
İnsan öldürme ve sürme ile hakimiyet olan
Tarihte tek bir devlet olmadığını
Ancak, geçici olduğunu öğrenmezler, bir türlü
Yaratılış bu değil, sevgi ile kardeşliktir, insanlıktır

...

7/69

5/112

5/112 The son of Mary, "Dear Creator, indicate us a Feast, a Festival, for indication of thanks to the Creator, and for truth and reality, at the creation of Human being, thus, not enough for us to understand, complained. This answering be about, from beginning at the life, thus, the created ones be care and serve about, for protection, and taking care of them. The science be at the truth, evidence-based, as the feast be the things that are serving us, for using, for any benefit to us.

...

All living organisms be appreciative to the creation.
Accepted from common, as a celebration.
This must be a festival, gratitude events.
Get together with.
Being in cooperation as brotherhood.
Being closer in peace and mutual aid.
Even provide to one single person.
Sharing over the income, after your needs.
Being contribute to common, for peace and benefit.
Not demanding any reply.
They will do to the new, reciprocal to latest.
This is the meaning of an event, festival.
As a meaning of a Human being, contribute.
To all the creation, living and non-living ones.
For being a place of the Word, as happiness center.
Being by love and respect as perceiving
The happiest moment is the sleepy infant.
After suck the mother and delighted.

...

7/29

7/29 As indicated that, the order is, living giving the rights, and given what is the righteous. So, living according to the ethical principles, as all the aim and the believe be at humanity and be sure about the perceiving the creation, so work for value production, as all humanity be return to the starting from the same. Thus, we return to the origin of the creation.

...

If you want to consider the meaning of presence.
As a created Human being, what will you desire?
Think twice and decide.
Before any action, making plan is essential.
Method be always on ethical principles.
Richness, what will be for your benefit?
Taken as a finance, for establishing a new job.
For working other person and be making values.
Knowing being a professor, teacher, For what?
For training and educated people, yes.
Being an administrative, for producing valuables.
Life will be one ended.
For support and helping the new generations.
Being born and growth, developed.
What will be, finance, education, and values?
This is the humanity, as a creation indication.
War, fighting and disturbing, left hate.
Such acts are below the animal actions.
They eat, killed to eat.
Human being, killed for their desires.
Not for defending the ethical concepts.
Thus, in History, not any state can win.
Be a stationary in regulation.
Only love and brotherhood left behind, after death.

...

7/69

7/69 "Sizi uyararak için içinizden bir adam aracılığıyla size Rabbinizden bir ihtar gelmesine şaşırdınız mı? Hatırlayın ki, O sizi Nuh toplulundan sonra halefler yaptı ve yaratılıştaki size daha fazla bir boy-bos verdi. Allah'ın nimetlerini anın ki kurtulabilirsiniz.

...

Uyararak, bir davranışta bulunması, bulunmaması
Yapacağı iş konusunda danışmanlık, bilgi
Nasıl davranacağı konusunda tavsiyede bulunmak
Yanlış, kaza, deprem olduktan sonra yapılan iş
Ancak ondan sonraki için bir anlamı olacaktır
Bize sadece insanlar değil, bir deprem
Yıkılan ve ayakta kalanlar en güzel ders olmaz mı?
Herhangi bir sorun olmadan önce
Söylenenler, ne kadar uzman olursanız olun
Gereksiz, rahatımız yerinde, masraf neden olacak
Birçok gerekçe ortaya konulabilir
Bir kooperatif ile site yaptırırken, 1983 yılında
Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı olarak
Yapılanların denetlenmesini istedim
Bu konuda uzman, depremde de il danışmanı olan
Aynı zamanda kooperatif üyesi olan mühendisi
Denetlenmesini istedim, her birey karşı çıktı
Birçok şeyler çıkarır, evlerin yıkılmasını ister dedi
Gereksiz mi ister? Hayır
Deprem fay hattı geçiyor mu? Evet
Bizlerin evi mi? Evet
Amaç yıkılmayan ev yapmak mı? Evet
Gereksizini sorar ve gereken yapılabildi
3x2 ev su basmanı dahil, 15x2 ev yapıları yıkıldı
Toplamda 77 evin 36'sı yeniden yapıldı
Müteahhit iflas etti, yenisi geldi ve yaptı
1999 Depreminde evler hissetmedi bile
Şehirde 15 ev yıkıldı, 50 ev kadar yeniden yapıldı
Uyararak yaratılışa, bilime, tecrübeye göre olmalı
Acı çekmemek için önceden tedbir alınmalı
Doğumun bile rahat olması için, gebelik takipli olmalı
Yaşam, varlık ancak sağlığını izlemi ile oluşabilir

...

8/23

8/23 Eğer Allah onlarda bir hayır (değerlendirecek istidat) olduğunu bilseydi, elbette onlara iştirirdi... Şayet onlara (mevcut yaratılış programları altında) iştirirdi olsaydı (bile) onlar yüz çevirirlerdi!

...

Bir marangoz iş vermek istediğinizde
Daha önce ürettiklerine bakarsınız
Kullandığı malzeme kalitesi
İşi bitirme boyutu ile ücretini sorgularsınız
Kaliteli ve sanatsal değeri yüksek ise
Tercih nedeniniz olacaktır
Yaratılış itibarıyla bir bireyin tutum ve davranışları
Yaptığı değer ve sanat boyutu ile alakalı
Size ucuz yapsa bile, eğer hakaret eder gibi ise
Vaz geçmeniz doğaldır
Bu açıdan geçmiş yaptıkları, davranışları ile
İnsan bir bakıma kendisinin kopyasını sunar
Hekimlikte, temel unsur sevgidir
Bebeği, çocuğu sevmeyen hekim olmamalıdır

...

10/3

10/3 Muhakkak Rabbiniz O Allah'tır ki, semalar ve arzı altı aşamalı bir süreçte yarattı; sonra Arş'a istiva etti (Esma'sından yarattığı bu

7/69 For warning and as the person inside you, thus a cautioning from the creation, not be surprised you? Remember that, after Noah community, other remembrance, and from the creation, increased benefit given, thus be at blessing, and thankful for safe.

...

For giving advice, for their behavior and attitudes.
Making consultation about their performing.
How, when, why, where, as answering the questions.
All performed, before the happening.
After an accident, people can give advice.
This is not advice, making criticizing.
May be advice for the next, estimated one.
Profession required.
Thus, the person, who taken the consideration.
The advice be for making is being.
Thus, there will be reasonings.
As occurred to me, in 1983.
Manager of a cooperation for house building.
Wanted to examine, the structures.
A civil engineering profession, as a member.
Later be City Expert after the 1999 Earthquake.
They opposed for him.
He wanted to establish again, the reasoning.
Is it unnecessary? No.
There is a line of earthquake around us, is it? Yes.
This is our home, later on, we were going settled.
Purpose construction strong and stable homes? Yes.
"Science, is science, it required it must be done."
Three-by-two from beginning, 15x2 the walls,
rebuilt.
In total 36 in 77 reconstructed.
So, the constructor is financially gone, other finished.
At 1999 Earthquake, nothing noticed.
In city about fifteen houses collapsed.
50 one newly constructed.
Precaution is necessary, obligatory before finishing.
For healthy pregnancy/labour, health care is essential.

...

8/23 If there is a positive factor, the nature be at blessing and be at positive side, but, if not, at negative, even given better, they are going to rejected. Available conditions be from individual capacity and being at their acts.

...

If you want to give a job to a carpenter.
You are looking and examined before what they did.
Quality of the wood, making by heart.
The art of the curving and producing.
The fee and when it will finish, be asking later.
Your preference, being to be happy at the result.
Cheap will not be satisfied you.
Even not to change again, be buying once.
The way of performing, as hatred and in anger.
The rejection reasonings they will be.
Therefore, the before performing behavior, attitude.
What you have been don, is your creation.
The basic factor at the medicine, being in love
If not love babies and children, not a physician then

...

10/3 As sure to be, the Creator is Allah, thus created the universe, sky and ground in stages and at duration, and be later on be the

âlemlerde gene dileğince hükümler olarak tedbir [idare] etti- [Arş; deruni manâda, tüm varlığın teklik boyutudur. A.H.]), Hüküm üzere tedbir (idare- her an yeni şe'nde olarak) oluyor! Hiç kimse bir diğerine şefaât edemez, şefaât edilecek olanın "Hüviyetindeki (yaradılış amacına göre oluşmuş Esmâ bileşimi) elvermedikçe! İşte budur Rabbiniz olan Allah! O hâlde O'na kulluğumuzun farkındalığına erin! Hâlâ derinliğine düşünmeyecek misiniz?

...

Yaratılışın bir seferde olmadığı
Belirli aşamalardan geçtiği
Genel anlamda Büyük Patlama ile başladığı
Daha sonra gelişim ve değişim için bir süreç geçtiği
Bilim kitaplarında varken
Bu yaratılışın, temelde atom ve enerji yüklü iken
Bizlerin bundan ayrı ve arı olması düşünülemez
Yaratılış boyutunda olmak
Bilim üzere olmaktadır
Düşünen, eğitim gören, gerçekler üzere olan
Kendisinin de bir yaratılan olduğunun
Farkındadır
Gebelik ve doğum ile oluşan bebeklikten erişkinliğe
Sevgi ve insanlıkta olmak bizi ancak insan yapar

...

10/4

10/4 Allah'tan hak bir vaat olarak hepinizin dönüşü yalnız O'nadır. Yaratılışı başlatır, sonra yaratıkların varlık alanına artarda çıkarır ki, iman edip barış/hayra yönelik amelleri yerli yerince sergileyenleri ödüllendirsin. Küfre dalanlara gelince, onlar için, nankörlük edip gerçeği örtmeleri yüzünden, kaynar sudan bir içki ve acıklı bir azap öngörülmüştür.

...

Temelde atomlar ve enerji ile varlığımız oluştuğu
Ölünce atomların dağıldığı da bilindiğine göre
Geride kalan enerji olmaktadır
Kontrolsüz enerji ise yıkıcı, yıkıcı olmaktadır
Elektrik olursa çarpar
Yıldırım olursa kül eder
Bu açıdan da yaratılışa uygun enerji
Bireylerin yaşamı için gerekli iken
Yaratılışa ters olanlar ise
Yokluk, yakma, yıkma olmaktadır
Enerjimizi CHO, şekerden, mitokondri ile sağlıyoruz
Tümünden yeterli ve dengeli olmalı, yoksa şişmanlık
Az veya çok değil, yaratılışa uygun, yeterli olmalı
Bir insanın gebelikten erişkinliğe olan süreçte bakın

...

10/19

10/19 İnsanlar tek bir ümmetten (İslâm fıtratı üzere yaratılma gerçeği) başka bir şey değildi, ayrılığa düştüler! (Anlatılmak istenen; varoluşun, zamansalıyla anlaşılan değil, her an geçerliliği olan olduğu. Şöyle ki: Her insanın, yaratılış olarak İslâm fıtratı üzere tek bir esasa göre meydana geldiği, anne-babasının dinini benlenince ayrılığın oluştuğuna işaret ediyor. A.H.) Eğer Rabbinden öne geçmiş bir söz (kullukların gereğinin yaşanması hükmü) olmasaydı, hakkında ayrılığa düştükleri konuda aralarında hüküm verilirdi.

...

Covid-19 bize açık olarak gösterdi ki
Hepimiz tek genetik yapıdan, RNA'dan gelmekteyiz
Tek bir anneden ve babadan oluşan evlatlarız
Kısaca gerçekten de kardeşiz
Daha sonra, gruplar oluşturmuş
Aradan geçen 200bin yıl içinde
Değişim ve gelişim boyutu ile

leader, manager of the World, for the Human being. As the managing be solitary, and the administration, be every manner, everywhere, thus no one can forgive to another, all people themselves be responsible, thus, Human being be care and serve to humanity, and be deeply in thoughts, for the creation manner. Being live, by the creation of the human, as Human being, aware of the situation and be sure at this fact.

...

Creation is not once, formed.
It requires stages to be advanced.
Even for Human being, infancy, childhood.
Also, adolescent, adult, matured.
Getting diplomas, educated is not adequate.
Perceiving is crucial, for being on humanity.
All creatures be at atom and combined by energy.
Creation is at detailed perspectives.
Not be at diversity than the creation.
We are all at the same concern.
Thus, being in love, at peace and in humanity.
The only aspects, which makes us as Human being.
Pregnancy, labour and baby to adult progression.
Think twice, love more.

...

10/4

10/4 From the creation reality, all the created ones, be one day returning to the creation regulations. The life and the creation started, then, the created ones be as a presence, be obviously in active, being at peace and performing benefit by intended and believing to do, being perceiving the happiness, thus at opposition and against the humanity be, at torment, and hopeless.

...

Basic fact, we constructed with atoms and energy.
Thus, after death, all atoms diffused.
The only left behind in physics, energy.
If the energy is uncontrolled one.
Shocking, burning, destroying.
Like energy, shocked us.
Lightening burns, destroys us.
For action, our muscles need energy.
From CHO, sugar, by mitochondrial.
If taken more energy, obesity.
It is also harmful to us, in every manner.
All be in satisfactory and balanced.
Less and over be harmful, essential as to the creation.
Consider, from pregnancy, to adult life, progression.

...

10/19

10/19 Human being as only one clan, group, (as genetically same gene of RNA, from mother), not so far, thus divided, and diverted, (as from the creation single genus, the family and community influenced them, so, forced to other concepts), thus, if the indication from Quran, (thus what will be they have to be), the verdict. The factor is, each person is responsible what they are performing, responsibility is at individual acts, not any perceiving of excuse. If they will differentiate about the ideas, the final decision be later on, as final result.

...

As the disease, Covid-19, indicates that.
We all, Human being, from same gene.
As RNA, indicates from same mother.
As Homo sapiens, sapiens, we are genetic brother.
Later on, making clans, groups.
After 200thousand yeas.
By differentiation, progress.

Elbet farklı yapılara dönüşmüşüz
Ama kardeşiz
Fikir ayrılıkları olumlu gelişmedir
Bilim ve gerçek dışı olanlar
Ayrıcalık ve düşmanlık oluşturanlar ise
Birlik ve beraberliği bozacağı için
Yaratılışa uygun, sevgi ve insanlık olmalıyız
Yalnızlık ve ayrıcalıklı olmak ile
İnsanlık boyutunu yakalayamayız
Tek hücreden erişkinliğe olan süreci algılayın

...
13/5

13/5 Eğer şaşırıyorsan, esas şaşılacak olan onların şu sözüdür: "Biz toprak olunca mı ve gerçekten mi yeni bir yaratılış içinde bulunacağız?" Bunlar Rablerini inkâr edenlerdir. Ve bunlar boynularına bukağalar vurulanlardır. Bunlar ateşe dost olanların ta kendileridir; orada uzun süre kalacaklardır.

...

Ölüm boyutu algılanması zordur
Var olurken, tek hücreden oluşurken
Başka atomları alarak bir beden oluşturur
Tek hücrenin oluşması, erişkinliğe olan yolun boyutu
Eğitim ve sosyal boyutlar ile kişilik kazanır
Sevgi ile de bir insanlığı yakalarız
Yaş alarak, bir değişim, gelişim içinde oluruz
O halde devamlı değişim içinde isek
Ölünce atomlara ayrılmak ile
Enerjinin tekrar bütünleşmesi ile
Farklı bir boyutta olacağımızı
Neden algılanmaz ki?

...
13/20

13/20 Allah ahitlerine uyarlar (Allah'ın varlıklarında açığa çıkardığı hakikat bilgisinin gereğini yaşarlar), misaklarını (yaratılış ftriyelerini) bozma.

...

Yaratılış üzere olanlar
İnsanların insanlık üzere olması gerektiği
Sevgi ile değer oluşturabileceği
Hakikatin doğruluk ve etik ilkelerde olduğu
Kalıplar değil, devamlı gelişim üzere değişim
Varlığın devamlılığının nimetle olmak ile olacağı
Bu algılara içinde olan bir birey
Elbet tüm zorluklara karşın
Tutum ve davranışı değiştirmeyecek
Dik, onurlu ve insanlıkta kalacaktır
Gebelikten yetişkin olsak bile, insanlık bizi tanımlar

...
13/25

13/25 13/25 Misaklarına rağmen (yaratılışlarındaki mutlak teslimiyet fıtratına rağmen) sonradan Allah Ahdini (şartlandırılmaları ya da bilgileri yanlış değerlendirmeleri yüzünden) bozular; Allah'ın (şirk anlayışının kaldırılarak) Birleştirilmesini/vusulünü emrettiği şeyi kesip koparanlar (oluşmuş benliğin orijin benden ayrı bir yapı olduğunu kabul edenler) ve arzda (bedeni amacına uygun kullanmayarak, karındaki beyinin esiri olarak) ifsat yapanlara gelince, işte Allah'tan uzaklaştırılmışlık (hakikatlerine bahşedilmiş Esmâ kuvvelerinden uzak düşmek) onlar içindir! Vatânın kötüsü de onlardır!

...

Covid bize ispat etmiştir ki
Tüm insanlar tek bir gen yapısında
Tek bir anneden olmuşlardır

Sure to be, a different appearance.
Thus, the relation genetic brotherhood.
The ideas, philosophies, cultures be a richness.
Science and phantasies, diverted.
Differentiation, and enemy formation, by privilege.
Not forming any relation, cooperation.
Creation means, together with.
Isolated and grouped for fighting.
Not be as indicated humanity.
We must have to reach, from one cell to adult life.

...
13/5

13/5 If you are in hesitation, the main surprise is about their indication "does we really be in a new creation, from another creation state, after death? They are not considering the real creation, they have not any righteous consideration, as they are close to torment, and be unhappy as they live.

...

For a person, during their life, hard to accept death.
From a single cellular structure.
Up to an adult body.
From ovum fertilization to adult progression.
Thus, for mental and social development.
Education has contribution.
Social factors being on personality.
We are continuously in advancing.
The ending period, death is not so tolerable.
Returning to atoms again.
Unification of the energy, with to structural one.
Being as unique perspective, hard to believe.

...
13/20

13/20 The person, who are at the humanity principles, (thus they live in a reality as who they are), not differentiated their way of action, being at the humanity perspective.

...

The person who agreed the creation.
As a Human being, to be at humanity.
Love and respect be the only one at the heart.
The truth and reality at the ethical principles.
Not be at rules, not be in border of something.
The personality be free, the mind be free.
The future be for free progression.
Life is not so easy to live.
The attitude and the behaviors be.
Being upright at humanity, and dignity.
The statement of a person at humanity, ovum to adult

...
13/25

13/25 Due to the creation and capacity of the people, thus, being cultural and social regulations, later on, the information and the reality not accepted and confirmed, as not believing the creator, just idiolectic perspective, reality is not at unification, be in diversity, not being together with, being a slave of their individual desires, be away of the humanity. If being at the personal wishes and demands, not at the rights of individuals, being harm and cruelty and be obviously at oppression, thus, we must be away from them. So, harm functions be with them, negatives attract refusals, as usual. If out of humanity, the concepts against themselves.

...

Covid-19 proved to the World.
All the people being at the same genetic codes.
This means, creation and developing from a mother.

Kim aksini iddia ediyorsa bilime ters düşer
Ayrıcalık ve farklı yapı olarak tanımlama
Biyolojik değil, sosyal, insanlara göredir
Bunları kullanarak eşitliği bozanlar
Eşitlik ve hürriyeti kavramamışlardır
Kendi boyutlarını da karşı çıkmakta
Yaratılışa da ters düşmektedirler

...

15/44

15/44 Onun yedi kapısı vardır (yaratılış amacını aşan şekilde kullanılan göz- kulak- dil- eller- ayaklar- mide- cinsel organ) ... Her kapı için onlardan taksim edilmiş bir bölüm vardır."

...

İnsanlar eşit ve bağımsızdırlar
Yumurtadan erişkin formuna kadar özel, özgündür
Her bireyin bir kişiliği vardır
Bu kişiliklere göre bir varlık oluştururlar
Bu açıdan bir farklılık oluşması
Kendi yaratıkları
Kendi benlikleri
Kendi sorumlulukları içindedir
Kendi yaratılış olarak oluşturdukları
Boyut ile oluşmakta, gelişmektedir
Bireye göre, çalışmasına göre gruplandırma olabilir
Memurlukta en üst düzey Birin dördü olmaktadır

...

17/49

17/49 Dediler ki: "Biz, bir yığın kemik olduğumuz, un-ufak hale geldiğimiz zaman mı, gerçekten biz o zaman mı yeni bir yaratılışla diriltileceğiz."

...

İnsanlar bir aşamayı geçtikten sonra
Değişim içinde olurlar
Bebeklikten sonra çocukluk döneminde
İlkokul yapısı içinde iken
Her boyutu farklıdır
Paraşüt gibi, üniversite sonrası ilkokul olmaz
Hekimlik mesleği için ise
Her hasta bir geçilmesi gereken sınavdır
Bu açıdan yaratılışların da
Bir aşaması ve boyutunun olması doğaldır
Bunun her birey için özel, özgün olduğu da
Algılanmalı ve kavranmalıdır

...

17/84

17/84 De ki: "Herkes yaratılış programı (fıtratı- şekli) doğrultusunda fiiller ortaya koyar! İşte bu yüzden (Fâtur'unuz olan) Rabbiniz yol itibarıyla kimin hakikat yolunda olduğunu en iyi bilendir!"

...

Bir bebekte konuşma beklenmez
Bir İngiliz çocuğundan da Türkçe konuşması
Yaşlı bir kimsenin de maraton koşması
Bunlar beklenmez
Bu yapamadıkları için değil
Bedeni ölümcül zorlamaları
Olmayacak bir şeyin beklenmesi açısındandır
Her bireyin bir yapısı vardır
Elmadan armut beklenmediği gibi
İnsan olandan da insanlık beklenir
Zarar, zulüm ve zorbalık yapması durumunda
Ceza alır, çünkü insan yaratılışına

If not contribute, this means, you are not at science.
The other discrimination is not at genetic.
Social and other factors are the one.
This will not let you the discrimination.
Freedom and equality not affected.
Gender, race, and social factors all be at personality.
Opposition to the creatin, not any manner.

...

15/44

15/44 As noted, the creation stages are seven doors, each stage thus separated for them some sections for their determination. (For translator, they are eye, ear, tongue, hand, legs, stomach, sexuality).

...

Each person is independent and equal.
Each person has special, personality.
From a single cell to adult period.
Each person has an individuality.
This means a distinctive one, sole and unique.
The created values.
The personality that they indicated.
Thus, the responsibility to only at them.
The creation as at this Universe.
Advancing, progression and developing.
Be at their specific consideration.
The gathering and making a group, only as social.

...

17/49

17/49 As they said "when we are a bone cumulation and like a dust, as smallest, thus, be encountered a new creation? Is it really a true fact?"

...

After passed barrier, or an examination.
Making an overt differentiation, taking diploma.
Childhood after the infancy period.
Be in first year to school to graduation day.
Adolescent period and mature one.
All be in a developing factor.
Not dropped by parachute to the profession.
There are barriers required to pass.
For a medical education.
Each patient be an example to pass.
Accepting and perceiving is essential.
With love and with respect.

...

17/84

17/84 Each personal behaviour be according to their capacity, the creatinal factors. Thus, therefore the one who will be in result of the actions, what they will be going to do, being due to the creatinal way.

...

Not hope for a talking at infancy period.
Not expecting to talk Turkish, at English child.
Even not be marathon running at 80 years of age.
Not they can do.
The body not let them to do.
Each person has a capacity and profession.
Over somebody and natural configuration.
Can be an evaluation.
Thus, not be over estimation as orange at apple tree.
Thus, expectation from a people, being on humanity.
Harm and cruel acts, means out of humanity.
Required punishment.

Toplum bilincine aykırıdır, hukuka hasar vermiştir

...

17/98

17/98 Cezaları işte budur. Çünkü ayetlerimizi inkâr ettiler ve şöyle dediler: "Biz, bir kemik yığını olduktan, un-ufak hale geldikten sonra mı, sahi bundan sonra mı, yeni bir yaratılışa diriltileceğiz?"

...

İnsanlar, öldükten sonra yeni bir boyut istemezler
Çevre kirliliğinde bir kirlenme yaparsınız
Bunun oluşturduğu zararlar
Birikerek sizden hesabı sorulacaktır
Bir yanlış bina yapan kişi
Depremde bina yıkılınca
Aradan geçen yıllara karşın ceza görür
Bunun gibi, öldükten sonra da
Tarih, yapılan zarar ve zulmün hesabını sormuştur
Olay gebelikte başlar, ölüm ile yaşam sonlanır

...

20/50

20/50 Mûsa dedi: "Rabbimiz, her şeye yaratılışını lütfeden, sonra da yol-yordam gösteren kudrettir."

...

Öğretmenlerin görevi
Bize bilgi göstermek ötesinde
Konuyu işleyerek algılamamızı sağlarlar
Yaratılışı algılamak için
Mutlaka felaket yaşamak gerekmez
Anne sütünün protein kapsamının 1,5g olması
Diğer sütte 5-3g olması
O zaman nohutta, fasulyede 22g/100gram
Kalite, kantite, yararlılık ve fayda boyutuna bakmadan
Doğa ve yaratılışın mükemmelliği algılamadan
Fazlanın değil, etkin, verimli olanın önemini
Bize göstermesi açısından önemlidir
Bebeklikten beri insanlıkta olmak, insanı insan yapar

...

20/119

20/119 Kesinlikle sen onda (yeni madde- biyolojik bedensiz yaratılışın dolayısıyla) ne susarsın ne de güneşten yanarsın!"

...

İnsan hayal aleminde, rüyada iken
Her türlü boyuta girebilir
Bunun Evrende olacağını sanması ise
Gerçek ile hayali karıştırmasıdır
Bu bir hastalık boyutudur
Mucize ve bazı boyutlar ile
Bunları karıştırmamalıyız
Her yer mucizeler ile dolu iken
Yaratılıştan olmayan şey, hayalidir
Doğumu algılayan için yaşam bir hayaldir

...

21/20

21/20 Gece ve gündüz (yaratılış amaçlarındaki işlevlerine devam suretiyle) tespih ederler; Hiç kesintisiz!

...

Temelde bir insan, uyanık ve bir iş yaparken
Düşünür, yolda yürürken bile
Çevreye bakması ile gördükleri
Ona yaratılışı ve örnekleri mi gösterir
Yoksa kızgınlık yaratacak simgeleri mi algılar?
Gece ve gündüz farklı yararlanma alanıdır

As community law, requires peace and humanity.

...

17/98

17/98 Each person gets, what they performed. They refused all the systems, the creation, and indicated as after being return to dust, so, we are going to recreate to another creation?

...

Most people do not want any concept.
If you make a destruction to the nature.
Timely it will be a great one.
The accusation, for making a pollution.
As a building a structure.
After an Earthquake, people will die.
Even you are death.
You will be at court and being in charge.
When considering the History, you can see.
Starting the history at pregnancy, up to death.

...

20/50

20/50 As Moses indicates, "after the creation, the Creator is indicated the description, with a pleasure".

...

The duty of a teacher, not only given the information.
Be making profession, to be understand.
For confirming the evaluation, being comprehension.
Making comparison.
For infancy period, protein intake is important.
Mother milk has 1,5g per dL.
Cow's milk has 3,3g/dL.
Thus, be more important, thus, choosing cows?
As a bean it is 22g/dL or 100grams.
How about quality, quantity, efficiency, and benefit?
Nature and creational one is the perfect.
Being learn, educate and making decision on it.
From infancy to adult, at humanity, confirm a person.

...

20/119

20/119 Absolutely, you are at this condition, not being thirsty and be sun burnt. (The new state not being as physical statue).

...

When we are in dream.
We will be in any configuration.
Not assuming to be happened at this Universe.
Reality and fantasy cannot mix.
This is a disease, must treated.
Miracle is also in a point.
Not mixed.
Everywhere is full of miracles.
If not at the creation, it is a fairy tales.
When confirming the birth, life is a fantasy.

...

21/20

21/20 The reasoning of day and night, as continuously be at the constitutional, creational action.

...

In every condition, walking, going.
People in thoughts.
When sleeping they are sometimes in dreams.
When you look around.
The figures, the happenings.
Will cause you anger, or happiness?

Doğan bir bebeğin yaşama adım atması
Bunları yaratılış olarak algılamak
Buna göre varlığı oluşturmak
Hiç kesintisiz yaşamak olmaz mı?

...

21/104

21/104 Gün olur, göğü, yazı tomlarını dürer gibi düreriz. İlk yaratılışta başladığımız gibi onu baştan yaparız. Üzerimizde bir vaat olarak biz bunu mutlaka yapacağız.

...

Gök bilimciler, Kara Delik boyutuna ilgi çekerler
Büyük gezegenler, buraya düşünce yok olurlar
Bu bir delik gibi algılanmamalıdır
Doğum varlık oluşumudur, insanlığı bitiren olamaz
Bir oluşum, eğer atomlarındaki çekim gücü olmaz
Tek bir yapı içinde olursa
Bir ev nokta şekline gelir herhalde
Bu açıdan gördüklerimizde bile
Bir anda dürülüp yok olanları görürüz

...

23/14

23/14 Sonra o damlacığı bir embriyo halinde yarattık, sonra o embriyoyu bir et parçası halinde yarattık, sonra o et parçasını bir kemik halinde yarattık ve nihayet o kemiğe de bir et giydirdik. Sonra onu bir başka yaratılışta yeniden kurduk. Yaratıcıların en güzeli Allah'ın kudret ve sanatı ne yücedir

...

Bu ayette, insan embriyo boyutu anlatılmaktadır
Tek hücreden bir doku boyutuna
Kemikleşme ile bir farklı yaratık oluşması
Sürüngen yapısı gibi bir oluşumdan
Ufak 1cm bebek yapısına ulaşması
Uterus içi büyüme ve gelişme devam etmekte
Burada sürecin doğru olması ötesinde
Bir aşama söz konusu olduğu
Oluşumun büyüme ve gelişme değil
Farklı oluşumlar içinde olduğu vurgulanmaktadır
Bu açıdan da bu boyut
Bir insanın ruhsal gelişmesi
Sosyal gelişmesi gibi değişik konularda
Bir örnek olarak alınabilir

...

23/17

23/17 Yemin olsun, biz sizin üstünüzde yedi yol yarattık! Ve biz yaratılıştan/yaratılmışlardan gafil de değiliz.

...

İnsanların bir yere varınca
Özellikle duygusal ve manevi açıdan bakınca
Devamlı ilerleme olabileceği
Devamlılık boyutu belirtilmektedir
Sevgi boyutunda da sevgi algıladıkça ilerler
Devamlı ilerleme ile oluşur
Hedefe varmak değildir amaç
Bu yolda yürümektir
Bebek yetiştirmek, insan etmek, insanlıkta olmaktır

...

23/62

23/62 Hiçbir bilince kapasitesinin üstündekini teklif etmeyiz... Hak olarak açığa çıkan (her birimin yaradılış amacına göre hak ettiğini gösteren) BİLGİ vardır... Onlara haksızlık yapılmaz!

...

Bir çocuk ben yapamr der

All are the creation, the daily concepts.
The birth and first steps at life.
As being a Human being, and at life.
Not any interruptions at life.

...

21/104

21/104 When there is an end is coming, as the creation of Universe folded, and new creational state confirmed. This as a promise, we had to do this new statue.

...

When the scientists are discussing the Black Hole.
Galaxies are gone, when falling in.
Not considering as true hole.
Birth is a creation of a life, a person.
They are about the atoms, the distance.
The energy absorbed and shrunk.
As a home be a point.
Even that we now seen.
Be gone, and not be so sure about the future.

...

23/14

23/14 Later this drop, become embryo, and later the embryo returned to a meat piece, later this meat united with bones, and last the bone dressed in meat, muscles, as a construction to another structure. The best Creator at the creation be thus Allah, thus the power and the art is at top.

...

This verse as indicated the Human embryo.
From cellular structure to a tissue.
Thus, be a bone, and be a creature formed.
Being like a similar of reptiles, frogs.
Later an infant form, at 1cm, encountered.
Growth and development in the uterus continued.
This is as proven, at science.
The construction is not at sudden moment.
Not indicated as growth and development.
Psychology, the soul confirming.
Social and different educational status.
So, a person not structured as an object.
A personality, special and unique formed.
As a single example in science.

...

23/17

23/17 By giving an oath, there are seven roads among you, thus, we are not so uninformed, about your creation.

...

When you reach the target.
Especially at moral and believing status.
Continues progress is obvious.
Evolution is obvious, in any manner.
Even love, by loving heightened.
Not be touch the focus, as called Nirvana.
Love is not meaning to reach any end.
Be walking on, at love.
For development, of a baby, only by humanity.

...

23/62

23/62 No one has given a load, over their capacity, and advised to do, as a knowledge, that each person has an information about their performance, not making any injustice.

...

When you asked a child, mostly answered, I can do.

Bir taşı kaldıracağını sanır
Kimse onun yapacağını düşünmez
Ama ona yapamazsın diye de kızmaz
Her bireyin kapasitesine göre olduğunu
Gel kaldır diye teklif bile eden olmaz
Yapana bile gücünilir, niye teşvik ediyorsun denir
Bebek yetiştirmek yaparım değil, sevme ile oluşur

...
Her bireyin suya ihtiyacı var ise
Bir kişiye tüm sürahi verilmez
Bir paylaşım ile sağlanır
Önce gebe, sonra çocuklara ve yaşlılara verilir
Sonra diğerlerine verilir
Bu bir yaratılış gereksinimine göredir
Dayanma, tahammül boyutundandır

...
Uçakta önce kendiniz maske takın
Daha sonra çocuklara takın denir
Burada siz bayılırsanız
Çocuklara maske takacak kişi olmaz
Bu açıda her boyutta önce dikkat edilecek
Yaratılışa, amaca, boyuta göre davranmaktır
Tersine etik değil, insanlık dışıdır

...
29/20

29/20 De ki: "Yeryüzünde dolaşın da yaratılışın nasıl başladığına bir bakın. İleride Allah öteki oluşmaya da vücut verecektir. Allah, her şeye Kadir dir.

...
Yaratılışın nasıl başladığı
Hidrojen bombasında olduğu gibi
Enerji ile atomların oluştuğu, hidrojen yapıldığı
Aynı şekilde Atom bombası ile de
Atomların parçalanıp, enerjiye dönüştüğü
İki farklı boyut algılanmaktadır
Atom parçalanması ve birleşmesi
Büyük Patlama denilen olayın özeti budur
Evrenin oluşu kadar yok oluşu da
Bir varsayım olarak ortadadır
Bizler bu konuda değil
Mevcut yaşamımız ve aktif oluşumlar üzerine
Sevgi ve insanlık üretme yolunda olmamız
Önce kendi lehimiz açısından da gereklidir
Doğum ise var oluşun temelidir
Bunun algısı ve farkındalığına olmalıyız
Yaratılış bizim varlığımız ile oluştuğu açık ve nettir

...
32/7

32/7 O, odur ki, yarattığı her şeyi güzel yarattı. Ve insanın yaratılışına çamurdan başladı.

...
Yaratılıştta, yaşayabilmek için
Tüm sistemleri çalışmalı
Belirli bir dengede olmalıdır
Bu arada tüm varlıkların
Atom ve enerji karmaşası olduğuna göre
Bu denge güzel olmalı
Gebelik ve doğum sağlıklı olmazsa yaşam sorunludur
Atom ve hidrojen bombası ise
Düzeni bozarak yapılanlardır
Şükür denilmeli, sonuçta

Assuming as a Superman, can hold the stone.
No one think that he/she can perform.
Not asking to do, from them.
Not any anger, not to do.
Be in anger, who demand for holding the stone.
Everything be according to their capacity.
For baby care, not as I can do, only by love affects.

...
If a person needed water.
Not given the bottle to them.
Asking whether, other person has any demand.
First to pregnant, later old, and given to all.
This is a creational condition.
Physiological who needs most, taken the first.
Water is essential to be healthy.

...
At the plane, there is a warning.
First taken you, yourself the mask.
Later too the children.
If you are fainting, who will give the mask?
The reasoning is vital effect.
Behave according to the conditional state.
Contrary not ethical, inhuman, so someone died.

...
29/20

29/20 As said, indicated "being examine the World, as how the creation is started and thus later on, be a clue for the other creation, so be an indication, thus Creator has the power to do.

...
How can be a creation started?
By hydrogen bomb configuration.
First high energy, with atom separation.
Later be unification of them.
So, hydrogen is configurate, formed.
Thus, two different perspectives noticed.
Separation and unification.
This is as of the Universe.
Big Bang is the factor, that mostly mentioned.
This will not be our main subject.
Our present life, the way of living.
Attitudes and behaviors.
Being on love and at humanity, for peace.
From our and from community perspective.
Be at the same as our creation, by heart.
Birth is the presence of a person, a life.
Be aware, to be in perceive the reality.

...
32/7

32/7 This is what, the creation is so perfect, not any abnormality, thus all started from mud.

...
To be in life, for a living person.
All or body systems, tissue mechanisms be active.
Being efficient, satisfactory, and in balance.
As in consideration of all creatures are in atoms.
This balancing be at peace, for goodness.
Hydrogen and atomic bombs are the degeneration.
Pregnancy and labor must be healthy, at beginning
If disturbing the balance.
Not be at such bombing, thus forget the happiness.
Be in thankful and be in pleasure.

...

32/10

32/10 Şöyle dediler: "Toprakta kaybolup gittiğimiz zaman mı, o zaman mı yeni bir yaratılış içinde olacağız!" Gerçek şu ki, onlar her şeyden önce, Rablerinin huzuruna varmayı inkâr ediyorlar.

...

Atomlar bir süre içinde varlıklarda ödünçtür
Yeni varlıklara göre değişim gösterirler
Bir su molekülü, almır, atılır
Vücutta belirli bir süre kalıyor
Hücre içi ve dışında en yüksek oranda
İşlevler açısından gerekli oluyor
Her atom yaratılışa yönelir
Değişim ile yeniden yapılıyor
Birbirine aktarım, değişim doğaldır
Her doğan canlı farklıdır, özel, özgündür

...

34/7

34/7 Küfre batanlar şöyle dedi: "Dağılıp parçalandığınızda, kesinlikle yepyeni bir yaratılış içinde olacağınız yolunda, peygamberce haberler veren bir adamı size gösterebilir mi?"

...

Bir kimse ölünce, yaratılış gereği eylemi olamaz
Bıraktığı miras, para ise harcanır
Bilgi değil, yetiştirdikleri bilimi ilerletir
Amir olan ise sevgi bırakmış ise anılır
Eğer tümü sevgi ve iyilik, nimet üzere ise
Dağılıp, parçalananlar
Sevgisiz, zarar ve zulüm gösterendir
Ölmeden de yok olurlar
Ölmüş olan arkasından okunanlar
Diriler içindir
Onların üzüntüsünü almak içindir
Bir rahatlatmak içindir
Yeni nesil, bizi nasıl anacak bir düşünün!

...

Peygamber Kuran tebliğcisidir, katkı sunmaz
Resul, nebi gibi, haberci ve yol gösteren vardır
Kuran kelime anlamı olarak, sunum, öneri iken
Sorumluluk bireyde iken
Şefaahat olmadığına göre
Bu söz, tamamen insanlık ve hakları
Tersyüz etmek üzere oluşturmaktadır
Doğumda her bebek eşit ise, farklılık arama boşuna

...

35/1

35/1 Hamî; semaların ve arzın Fâtür'î (yaratış amacına göre belli bir programla icat eden), melekleri (şuurlu işlev kuvveleri türleri) ikiye, üçer, dörder yönlü (işlevli) Resullere olarak açığa çıkaran Allah'a aittir! Yaratılışa dilediğini ziyade eder... Muhakkak ki Allah her şeye Kadîr'dir.

...

Yaratılış boyutunu algılamak
Şuurlu, yararlı ve nimet dolu boyuta doğru olması
Yaratılışa uygun oluşması, bunun izlemi
İşlevlerin ortaya çıkmasının aydınlanmak
Şükür boyutunu oluşturmaktadır
Farkında olan için bu olasıdır
Diğerleri ise arzu ve istekleri doğrultusunda
Hırs ve benlikleri üzerine, üzüntü, azap içinde olurlar
Çocuk sahibi olmak hırs değil, insan yetiştirmektir

...

...
32/10

32/10 They mostly indicated as "after we are disappearing and be restructured again". But the main point, as before, they are not at judging from the Creator.

...

Atoms in our body is temporary, be at time.
Composition varies according to individual.
Water molecule taken and discharge.
The duration be so redirected.
Intra cellular, intercellular, and other parts.
Be essential for functioning the tissues.
The atom beat their structure.
By differentiation, it is newly constructed.
The transferring is as usual, physiological.
Each newborn infant also special and sole person.

...
34/7

34/7 The one rejected and not accepted as "when we are distributed and being at a new formation, thus, showing this person who is given this information?"

...

After death, not any action of the person.
The heir being spend, shared according to law.
Knowledge, being continues, by the generation.
The managing if any love concepts noticed.
If all be at love and goodness.
Thus, disturbed, and diminished.
Being at harm and cruelty.
Even before death occurred, noticed.
The mentioned items after death person.
Not for them, for the alive ones.
For sharing the sadness.
Being feeling well, after the remembering.
New generation, how they decide on us?

...

Not indicated as a prophet in Quran.
As indicated as guiding, informing and consultation.
Quran as a meaning word, a presentation.
Responsibility to an individual.
Not shared or approved from others.
Human Rights and individual rights be at the top.
Not be upside down the ideas, concepts.
At birth, each baby is similar, not any differences.

...
35/1

35/1 Thankfulness, to the one who created and be for the purpose of being, as a programmed way, as angel acts, be by two, by four as for discrimination by an Informer, being belong to the Creator. The creation be satisfied according their structured, and be sure and exact that, Creator has the power to do.

...

For perceiving the meaning of creation.
Being at conscious, benefit and leading to goodness.
Love being at heart, as a status of a person.
Thanks, and appreciation to the creation.
This is fact of the perceiving person.
Desires and demands estimated the benefit.
Be a diversity, a discrimination required.
Thus, the nature be act at same, to all.
Have a baby, for creating a Human being.

...

35/11

35/11 Allah sizi bir topraktan, sonra bir lütfeden yarattı; sonra sizi çiftler (ikili genetik sarmal) olarak meydana getirdi. O'nun (genetik sarmaldan açığa çıkan) ilmi dışında hiçbir dişi (üreten) ne hamile kalır (üretim aşamasına geçer) ve ne de doğurur (yeni bir canlı meydana getirir) ... Bir yaşam sahibinin ömür süresi muhakkak bir kiiapta (yaratılış genetik kodlarında) yazılıdır! Muhakkak ki bu Allah üzerine çok kolaydır.

...

İnsanın embriyolojisini tanımlamaktadır
Önce moleküllerin oluşması için yeterli ortam gerekli
Oyum ve sperm, hücrenin, ilk canlının oluşması
Genetik olarak anne ve babanın DNA alınması
Çift, sarmalı da çift boyutta
Hiçbir canlı bu aşama olmadan çocuk sahibi olamaz
Yaşamları da genetik boyutu olarak oluşur
Yaratılışa göre bireylerin yaşamı oluşmaktadır
O dönem için bilinmesi olanaksız olsa bile
Zamanımızda da yorumlar çok farklı
Destan, masal karıştırılmaktadır

...

Yaratılış tüm varlıkları atomdan oluşturduğu
Bunların oluşması ile, bir genetik kotlama
Tüm varlıkların bu kotları taşıdığı
Kimi RNA, virüsler gibi, DNA diğer canlılar gibi
Bunun bir değişim, gelişim boyutu ile
Devamlı bir düzenleme içinde olduğu
Bir yaratılış gereği, eşlere gereksinim olduğu
Tüm varlıkların ise bir süreç var oldukları
Cansızlar aşınarak
Canlılarda yaşamlarını ölüp sonlandığı
Kısaca bir yaşam boyutunun
Her doğumun, Yaratılışa göre oluştuğu
Algılanmalı, farkında olmalıyız
Bunun sonucu sevgi ve şükür olmalıdır
Yaratılışı algılayan için gerekir demektedirim

...

36/68

36/68 Kimi uzun ömürlü kılsak, onu yaratılışta gerisin geri çeviririz. Hâlâ akıllarını işletmiyorlar mı?

...

Yaratılış boyutu olarak
Yaşlıların zaman içinde çocuk gibi olması
Alzheimer ile bilinç yitimi olması
Çok farklı hastalık ve durumların oluşması ile
Mevcut duruma şükretmek
Gereken erken tanı ve kontrolleri yaptırmak
Hastalık tedavisinden önce oluşturmanın anlamını
Akıllarını işletenler için anlamlı iken
Kendine bir şey olmayacağını sananlar ise
Sorum olunca, pişman olurlar ama, zaman geri dönmez
Son pişmanlığın faydası olmaz, olamaz
Şükür, doğum ile gelen nesi, eskinin kopyası değil

...

36/78

36/78 Kendi yaratılışını unutmuş da bize örnek veriyor. Ve bir de şöyle diyor: "Şu çürümüş kemiklere kim hayat verecek?"

...

İnsanlar bilmedikleri konuda
Fikir yürütmek
Soyut kavramlarda da görüşleri olabilmektedir
Dayanakları ise kendi algılarıdır

35/11

35/11 After the Allah created you from mud, later by pair, as genetic double, formed. Thus, a part of this (genetic doubled DNA), nothing has a child, as in productive, given birth. This life be as the creational (genetic coding perspective) information at this book and performed as it is. The scientific knowledge not any female has a child, contrary to the construction. This is of course so simple at the Creator.

...

The embryology indicated at the verse.
First there will be molecular bases noticed.
Ovum and sperm be the first line of a human.
Genetically, mother and father as a pair.
And also, at DNA two helix
Nobody has a child, without such event.
Life be also from genetically confirmed.
The structure be the life of a person.
At this verse mentioned times, it is unknown.
The evaluation at these days noticed.
Thus, not mixed with epic histories.

...

The creation from atoms and energy.
Genetic coding confirming the structure.
Each living organism has specific codes.
Thus, as virus RNA, others be DNA encountered.
This is an advancing and progression.
For a child, female and male is essential.
Special growth and development in utero.
At non-living ones, be timely be corrupted.
Living ones be death.
This is a lifespan.
Being alive is a creational reality, at each birth.
Be aware, perceive and actively lived.
The only way to be with love and respect.
Thankful will be as a replying of the fact.
As a result of understanding and comprehension.

...

36/68

36/68 For the person who lived more duration, thus returned the creation to back, thus, even not making your mind?

...

As a creational factor.
Old people are not as childish.
Alzheimer be in fact, at old ages.
So much various stages encountered.
Being thankful at the present state.
For routine medical controlling.
Precautions and care and serving.
Before treatment, early diagnosis decided.
The one who assume they are untouchable.
Being so upset, when got the disease.
Last, unless the train is escaping is not any benefit.
Thanks, the new generation not a copy of ancestors.

...

36/78

36/78 As forgetting their creation and giving an example, "Who will be giving life to this decaying bones?"

...

A person, mostly make arguments.
Even they have no idea about it.
Abstract factors as indicated concrete.
The reasoning will be individual subjective one.

Kemik iliği ile yapılan analizler ile
200bin yıl öncesinde saptanan kemikler ile
Tüm Homo sapiens, sapiens tününün aynı olduğu
Tek RNA, aynı anneden oluştuğun bulundu
COVID hastalığında da insanların hastalanması
Tek tür olmalarından kaynaklanmaktadır
Bu açıdan, canlanma, ötesinde varlık oluşması
Geçmiş öldü, yok oldu diyerek kaldıramazsınız

...
37/11

37/11 Şimdi sor onlara: Yaratış ve yaratılış bakımından onlar mı daha güçlüdür, yoksa bizim yaratığımız şuurular mı? Gerçek şu ki, biz onları bir civık çamurdan yaratık.

...

Yaratılış atomlardan oluşmuştur
Enerji boyutu ile birbirini iter, çekerler
İnsanlar kendilerinin yarattığı sanırlar
Bu yaratılış değil, bireyin çabasıdır
Canlıların yarısından fazlası sudan oluşur
Bu açıdan kim kendisini bir yücelik katarsa
Yaratan katında bir ayrıcalık oluşturursa
Tümü bir yanılma, yanılmalıdır
Kendini ve bazı kişileri kandırmaktan öte gitmez
Varlığın oluşumu, basit doğum eylemini izleyin
Güç, ancak sevgide, insanlıkta olmaktadır

...
38/28

38/28 Yoksa (hakikatlerine) iman edip imanın gereğini uygulayanları, arzda (bedensel yaşamda) bozuk inançları doğrultusunda yaşayanlar gibi mi kılarız? Yahut Allah için korunanları, fuccar (yaratılış fitratına uymayan şekilde yaşayanlar) gibi mi kılarız?

...

Gerçeği algılayan kişi, buza basar isem kayarım der
Bu açıdan buzun üstünden gitmez
Benim ayakkabım kaymaz diyen kişi ise
Her an kayma riskini almıştır
Yaşlı bir kişi için, risk, kalça kemiğini kırmaktır
Sakat kalma ötesi, emboli ile ölme riski de vardır
Ayakkabıya inanmak ne kadar doğru bir inançtır?
Buzun kaydıracağı yaratılışına göre bir gerçekliktir
Hatta, lastik ayakkabı arasında buzun girmesi ile
Sıcak ortama girip, eriyince, kaydırmış da olasıdır
Tedbir alarak, farklı yerden yürümek varken
Korunan, tedbir alan ile
Risk alarak, bana bir şeyler olmaz diyen kişi
Kaza geçirme açısından hiçbir olur mu?
Doğumda ekip olmaz ise ölüm belirgin yüksektir

...
40/57

40/57 Göklerin ve yerin yaratılışı/yaratıkları, insanların yaratılışından/insanlar âleminden elbette daha büyüktür. Ne var ki insanların çokları bilmiyorlar.

...

İnsanlar kendilerini Evrenin merkezine oturtur
Bütün sistem kendi etrafında dönüyor sanır
Elbet bakışta, özünden bakarsın
Önemli olan, sübjektiflik değil
Objektif, başkasının açısından bakmak
Etik, insanlık ve doğruluk, gerçeklikte olmaktadır
Tüm yaratılanların bir sistem içinde olduğu
Hepimizin birbirimize dayandığı

Even the objective findings.
Before 200thousand years ago.
From bone marrow analysis.
Only one RNA code as same at all Human beings.
As Covid-19 proved.
Thus, only infected, Homo sapiens, sapiens.
The presence, being a person.
Not indicating the past, is past.

...
37/11

37/11 Now asked them, which one be harder and be strong, as they are or the person with conscious? This is the realty; the creation of Human being is from mud.

...

Creation be as from atoms.
They are pull and push positioning.
Human being assuming themselves as a creator.
They are not, thus, only a constructor.
The living ones have water in construction.
Who assuming as a superior, like superman?
Not any differentiation, at the creation.
All be in delusion, at fairy tales.
The power is at being humanity, by love.
That is all folks, the realty is as it is.
Examine the labour and take a lesson on humanity.

...
38/28

38/28 Thus the person after accepted and be in believe, and applied the realty, truth, thus be same at the one, who rejected and be at harm and cruel one, be same? As not being same as the saving, caring and protected one, from the person against of their creation and be at harm and cruelty one?

...

If you are aware of something, so taken care.
Noticing the realty, said stepping on ice, be slippery.
Thus, as my boat will not be slippery.
Taken the risk of slipping.
For old person broken the bones.
Not disabled, be emboli, and be death.
So sure, the boat, how it will be true?
Taken care, not to walk on ice, preferred.
Thus, when ice be under the shoe.
Entering the home, ice is melting and slipped.
Precautions are so important.
Not be so sure to walk on danger.
Not taking any risk.
The person who used their mind, not take any risk.
Neonatology team not at labor, death ratio is high.

...
40/57

40/57 At the creation of sky and ground, and compared with the creation of Human being, thus the Universe be greater and harder. Thus, most people cannot be understanding and comprehend it.

...

People mostly wanted to put themselves.
At the center of the Universe.
The World is turning around them.
Not as subjective perspective.
Objective form other aspects.
Also, by evidence-based proofs.
Considering at ethical and scientific constants.
The system is same at the creation.

Varlığımızın bizler ile ilintili olduğu
Günlük yaşamda fark edilmeyebilir
Ders olarak yaşanmakta algılatamaz
Nefessiz kalmanın anlamını kavramak
Doğumdaki ilk nefesin anlamının farkında olmak
Nefesini tutan kişi için algılanır olabilir
Doğadaki bir çiçeğe bakar
Ne kadar yaratılışının üstün olduğu
Algılama boyutlarını çok aşacağını
Farkına varır ve şükrederim

...

43/19

43/19 Rahman'ın kulları olan melekleri, dişiler saydılar. Onların yaratılışına tanık mıydılar? Tanıklıkları yazılacak ve sorguya çekilecekler.

...

İnsanlar eşyalar bir kimlik, cinsiyet vermek ister
Benim evim, benim takımım diyerek ayrıcalık
Farklı bir yaklaşım sunmak isterler
Ayrıcalıklı olmasını isterler
Yaratılış boyutunda da ayrıcalık isterler
Sanki uçurumdan atlasa, uçacak sanırlar
Başkasına bunu inandırmak ister
Yaratılışta yardım görmeyi varlıklara bağlar
Kötülükleri yapanı da şeytan objesini suçlar
Şeytan bir fikir ve düşüncedir, yapan biziz
İyilikte bir fikirdir, yapan biziz
Sorumluluk bize ait
Yaptıklarımızdan sorumlu olacağımızı
Eylemin kanıtı ve verisi olduğunu
Hemen unuttur, başkalarına bağlarlar
Hesaptan kaçan olmamış, onlarda olamaz
Doğan bebek, sadece bizim değil, insanlığın evladır

...

45/4

45/4 Ve sizin yaratılışınızda, her yana yaydığı canlılarda, kesinliği yitirilen bir topluluk için ibretler, işaretler vardır.

...

Bakan, düşünen, aklını kullanan kişiler için
Yaratılışa dayananlar açısından
Bir işaret, bir simgeler vardır
Doğum belirgin simgesidir
Her bir boyut, durumda bir derstir
Eğitilmek için bir vesile olur
Algılamak kadar güzel bir şey olur mu
Şükretmek bir algılama boyutudur
Yaratılışı fark etmenin bir işaretidir

...

46/33

46/33 Görmediler mi ki, semaları ve arzı yaratmış ve onların yaratılışında zafra düşmemiş olan Allah, ölüleri diriltmeye de Kadir'dir... Evet! Muhakkak ki O, her şeyi Kadir'dir.

...

Yaratılışta, kendi aklına göre eksiklik bulan
Buna karşın, bazıları için farklı olmasını isteyen
En ufak detayda bile bir farklılık olsa
Tüm doğa sisteminin alt üst olacağını
Kaos ötesi bir yapı olacağını algılamaz mı?
Ölü dediklerinin bazıları diri ve canlıdır
Nedenini bir araştır, bak
Nefes alamayan bebek ölür

We are all depended to ourselves.
Get together and being in relation.
Not exactly noticed at daily life.
For confirming the breathless situation.
You must hold your breath and be sure on it.
The first breath at labour, first step on life, confirm it.
By looking a flower, so much admired the nature.
Even over the perception of an individual.
Science is the factor for surviving.
Be very appreciative for the distinguishing.

...

43/19 As people indicate the angels as females, do they are at the creation and knowing about it? They will be interrogated and judged, about the lie indication.

...

People want to give personality to matters.
After indicated as my home, notice as a specialty.
Be giving as a human function.
Have a specialty as a personal symbol.
Mostly talking, as if they are listening.
Animals, dogs, cats can be understood.
Others cannot be, of course.
If you pray and want to be fly and throw yourself.
If not fly, crashed.
Can you accuse the Satan or evil?
They are just ideas, not any energy to performing.
Responsibility at ourselves.
The study, the working, be for value production.
Act be our habit and personality indication.
Be anger to the acts, not the person.
The life for charging, so be at love in humanity.
Each infant not only family, Humanity belongings.

...

45/4 And this creation at you, and diffusion of the living organisms, be exact results as you and the common, must take signs and lesson.

...

For the one, thinking, deciding, and using their mind.
They are grounding the creation.
There is a sign and a symbol.
Each consideration is a lesson.
Each birth as an indication of creation.
An example of the educational state.
Perceiving is a better way to perform.
Being in thankful is the desired state.
As an indication of distinguishing the creation.

...

46/33 Does not the creation of sky and ground, has not any weakness, thus being at the new creation the death returned at another form, which is obvious, and Creator can perform this.

...

If you have any decision on a defect, deficit.
At the nature and at creation.
This means, your desire be a differentiation to you.
Even a different law, among detailed aspect.
The nature be upside down, collapsed.
Not be in chaos, just destruction is happened.
When you said, it is still and like death.
When not taken breath, baby will die.

Sevgi üzere olan, bilim ve insanlıktadırlar
Hoş seda bırakanın varlığı devam eder

...

50/15

50/15 İlk yaratmada yetersiz mi kaldık? Hayır, onlar halk-ı cedit'den (yeni yaratılış'tan) kuşku içindeler.

...

Bir insan ilk yarattığı bir ürün için irdeler
Hekimlikte yetersiz olup, olmadığını sorgular
Canlandırmayı diploma değil, beceri başarır
Sevgi ve bireye, hekimliğe saygı içinde olan
Sorar, danışır, be gerekirse sevk eder
Önemli olan yaratılıştır,
Bilgiden yetersizlik olağandır
Biliyorum demekten korkmalıdır
Eğitim, yeniden eğitilmekten korkan
Toplumda da evham yaratır
Biliyorum diyen, toplumda kuşkuya neden olur

...

56/62

56/62 Yemin olsun, ilk yaratışı/yaratılışı bildiniz. Peki, düşünüp ibret alsanız olmaz mı?

...

Bir kaza başınıza gelir
Ondan ders alır mıyız, yoksa tekrarlar mıyız?
Bir zamanlar arabada giderken, sert fren yapıldı
Araba döndü, uçuruma duvara dayandı
Lastik hava basıncı farkı belirgin vardı
Şimdi her sefer yola çıkarken bakıyorum
Arabamın hava basıncı uyarılarına da dikkat ederim
Üçüncüde uçurumdan uçmak istemem
Her çocuk kaza ile oluşmaz
İnsanlığın görevi, sevmek, insanca yetiştirmektir

...

Yaratılış, kimseye istisna çekmez
Biyolojide istisna yine yaratılışa göredir
Uçurumdan tüy de taş da aynı şekilde düşer
Birini hava kaldırır, diğerinde faydası olmaz
Bir arkadaş, durduk, binerken lastik inmiş
Bu yolculuk yaptığımız kişinin kutsallığı dedi
Kimse inanmadı, ben olur dedim
Tüpsüz, iç lastiksiz olanlarda giderken, basınçta
Hava kaçmaz, durunca iner
Düşünen, ibret alana ders vardır
Hayal, fantezi içinde olan ise bir şeyler söyler
Algılarının cahil, yaratılış üzere olmadığını gösterirler
Onlara üzülürüm
Bebekleri sevmeyen, ağlıyor diyene çok üzülürüm

...

70/19

70/19 Muhakkak ki insanın yaratılışında hırs ve doyumumsuzluk mevcuttur

...

Hırs ve doyumumsuzluk bir yaratılış boyutu ise
Doyumsuzluğu da hırs gibi bunları
Sevgi ve nimet boyutu ile değer oluşturmak
Etik ilkelerde olmak gerekir
Doğum bir hırs değil, insanlık oluşturmaktır
Zarar ve zulüm ile başaracağımı sananlar
Tarihte tek bir örnek olmadığını bilmeliler
Sevgi ile başlananlar ise

An earthquake be happened, so, ground
Only remaining be as happiness is love and respect.

...

50/15

50/15 Does we are insufficient at the first creation? No, thus, they are in suspicion about the second creation.

...

At the first time, a person is in discussion.
How about the matter that they performed?
The quality and the contemplation, about it.
Asking, taken advice, decisions and continuing.
Resuscitation, succeed only by proficiency.
For being in love and satisfaction.
Whether refereed to another center, unit.
Knowledge can be not satisfactory as usual.
The patient has the knowledge, for following.
If someone indicates as known and be in profession.
Being making a discussion, who can be so sure?

...

56/62

56/62 By giving an oath, you are confirming the first creation, why not taken lesson about it?

...

Suddenly, unwanted event be happened to us.
Can we take a lesson, no to perform it again?
If not be happened, it means yes, we do.
As happened to me.
In Germany, driver pressed brake, and car turned.
Cause one tire pressure was severely lower.
Again, same happened, two year later.
Thus, now, I looked the pressure of all tires.
Each infant not indicated as an accidental formed.
Humanity required, love and behave on humanity.

...

There is no exception in the nature.
A feather and a stone fall, due to same gravity.
One is flying, because of the air.
If no air, same dropping can notice.
One of friend, asked me, after a break.
They noticed one tire is near empty.
Asking whether any effect of the person inside.
A holly concept or not?
Tubeless tires under pressure, by going not give up.
At rest reduced the air. This is a physics.
So sorry, not as this indication.
The person is a physician, must be at science.
Nothing does, who believes, phantasies, tales.
I feel so sorry for the one does not love babies.

...

70/19

70/19 Be sure that, the constitution at the Human nature, ambition and insatiable, wants increasingly.

...

Ambition and insatiable is the creation of a person.
Greedy, grasping, desire and motivation.
Be in structured on love and benefit.
Ambition turned to perseverance.
On ethical principles is the method.
Have a child, not ambition, forming a humanity.
Be aware of harm and cruelty.
As not any example of being in success, in History.

Bizden sonrakiler tarafından da sürdürülür, yapılır
Sevgi değişerek, gelişerek yayılır, dağılır
Aktarılır, yaşanarak öğrenilir
...
Bunlar zararlı ve insanlık dışı yorumlanmamalıdır
Hırs olmasa eğitim sürdürülebilir mi?
Hırs boyutu azim boyutuna dönüştürülmelidir
Hekim olmak, daha çok yardım edebilmek
İnsanlıkta ilerlemek için gerekli değil mi?
Bilim insanı doysa idi, bilimde ilerleme olmazdı
Her hasta farklı, özel, özgün, kalıba sığdırmamalı
Bu yaratılış özellikleri
Bireyin amacına göre işlev görmeli
Bu kollar, insanı sarıp kucaklamak için mi?
Onları nefessiz bırakıp, boğmak için mi?
Kullanacaksın, sorumluluk bireydedir.
Sevgi olmazsa bebek yetiştirilemez ki

...

79/27

79/27 Siz mi daha zorsunuz yaratılışça, gök mü? 79/26 Kuşkusuz, bunda, içine ürperti düşen için tam bir ibret vardır. 79/28 Onu O yapıp kurdu. Onun boyunu yükseltti; ardından ona ahenk ve düzen verdi.

...

Yaratılış oluşumuna uygun devamlılığını sürer
Bu basit veya zor diye bakılmamalı
İnsanın tek hücreden, bir bebek olması gibi
Bundan ders alınmalı, incelemeli
Farkındalık ve algılama boyutu önemlidir
Denge ve sistemin oluşumu sonucudur
Yaratılışta aynı boyutta olduğu açıktır
Şükür, nimet duymak, incelemek gerekir

...

MAA

When starting with love.
Afterward, new generation be following
Multiplies, learned by active feelings.
...
Not as considering them as harm and inhuman.
Ambition be essential for education, continuing.
Even a being a physician it is essential.
For advancing at the humanity, desire is obvious.
At science, motivation is obligatory to continue.
Each person is special, sole, so not at the books.
This is a creational aspect.
Being according to the social, personal thought.
Why are using your arms?
For holding the people, or for making a press.
Indicating the love and brotherhood.
Responsibility at the individual, be aware.
Baby can only be grown with love and humanity.

...

79/27

79/27 "What is the hardest, you or the sky?" 79/26 Not any suspicion, there are more lesson on this aspect. 79/28 Thus Created and be active, being higher, thus be a balanced and in regulation system.

...

The creation is as it is going to do.
Not be considering as simple or hard to do.
A human being a single cell, being a person.
The concept to take it as a lesson.
Being perceiving and be aware of this.
The balancing and be a regulative notion.
As all the creation being at same impression.
Be in gratitude and thankful and examine it.

...

MAA

Gebelik ve doğum yaratılışın bir ispatı, bize sunduğu sevgidir.

Literatürden Alıntılar

1) Yaratılış Nedir? Bilim ve Yaratılış Çelişir mi? - Evrim Ağacı (evrimagaci.org)⁴

Yaratılış Nedir? Bilim ve Yaratılış Çelişir mi?

Evrim ve Yaratılış: Bilim ve Din Arasındaki Çekişme, İnsanlığın İlerleyişi Açısından Ne Kadar İşlevsel?

Evrim Ağacı Akademi: Evrim, Bilim ve Din Yazı Dizisi

Tüm Dünya'da modern bilimin en önemli parçalarından biri olan evrimin kabul edilirdiği giderek artıyor. İnsanlar evrimsel biyolojinin detaylarını öğrendikçe, yıllar yılı meydanları dolduran "yaratılışçı" ve evrim karşıtı akımların hiç de söyledikleri gibi bir kavram olmadığını, son derece basit ve anlaşılır bir doğa gerçeği olduğunu kavramaya başladılar. Bu da akıllarda şu önemli sorunun doğmasına neden oluyor:

Eğer evrim gerçektse, yaratılış yalan mı? Yani biz "yaratılmadık" da "evrimleştik" mi?

Bu sorunun altında yatan ana sorunun kaynağı, aslında bir "yaratıcı süper gücün" (kısaca "tanrı"nın) varlığı ile ilişkilendirilir. Çünkü "Eğer yaratma olayı varsa, bir yaratıcı da olmalıdır." düşüncesi, teolojinin asırlardır kullandığı felsefi bir argümandır. Her ne kadar yaratılma olayı ile yaratıcı arasında kısmen bir ilişki olsa da *yaratılma* sözcüğünün özünde ifade ettiği eylem ile yaratma eyleminde bulunduğu iddia edilen süper güç arasındaki ilişki, evrim karşıtlarının halka yansıttığı kadar sıkı olmayabilir. İzah edelim:

Yorum

Yaratılış kavramı üzerinde genel din kitapları temel alındığı, daha geniş anlamda epik, destanlar ve toplumun bakışı temel alındığı anlaşılmaktadır. Kuran temelinde bakış yoktur, eğer bir güç yaratmış denilirse, o zaman o güç putlaştırılmış olmaktadır. Yaratılış boyutu ile alınması ile konu daha iyi kavranabilir. Yaratılış, doğmamış, doğurmamıştır.

İnsanlar doğması ile fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişmekte, eğitim almakta, düşünce boyutu ile felsefe ve sanatsal boyutu olmaktadır. Tümü bir bakıma evrim denilebilir, inovasyon, buluş, karar bu kapsamda ele alınmalıdır.

Evrim kelimesine bakılmalıdır.

Evrim nedir?

[Evrim Nedir? Evrim Ne demek? - Nedir.com](#)⁵

Basamak, basamak ortaya çıkan biçim değiştirmesine denir. Bütün canlı varlıkların biçim değiştirmesi, bilimin evrim görüşüyle incelenir.

Yeryüzü geçmişten günümüze çevresel değişimler geçirmektedir. Bu çevresel değişimler pek çok canlı türünde de zamanla değişimlere neden olmuştur. Canlıların başlangıçtaki durumlarından günümüze kadar geçirdiği değişimlerin tümü evrim olarak tanımlanır. Evrim ile ilgili yapılan kapsamlı çalışmalar 18. yüzyılda başlamıştır.

Bu döneme kadar doğa bilimciler yerkürenin yaşının genç olduğunu ve türlerin değişmediğini düşünmüşlerdir. Bu yıllarda jeoloji bilimindeki önemli ilerlemeler sayesinde tortul kayaçların tabakalar halinde yerleştiği belirlenmiştir. Bu kayaçların içinde bulunan fosillerin incelenmeye başlanması ile de paleontoloji bilimi adı verilen yeni bir bilim dalı ortaya çıkmıştır. Paleontolojik çalışmalar sonucunda bu tabakalar arasında birbirinden farklı fosiller bulunduğu ve tabakaların yaşı arttıkça burada bulunan fosillerin günümüzdeki canlılara daha az benzediği bazı türlerin de yok olduğu gözlemlenmiştir.

Örneğin dinozorlar yeryüzünde yaklaşık 215 milyon yıl önce ortaya çıkmıştır. Bu canlıların yaklaşık 65 milyon yıl önce soyu tükenmiştir. Yine bugünkü fillerin atası olan mamutlar ise yaklaşık 32-33 milyon yıl önce yaşamış, 10 bin yıl önce de soyu tükenmiştir. Dinozor ve mamutlar hakkında sahip olduğumuz bilgiler fosil kayıtlardan sağlanmıştır.

Evrim araştırmaları yapan bilim insanlarına göre canlılarda küçük değişimlerin oluşması asırlarca sürebilir, bu da insan hayatı için oldukça uzun bir süredir. Bu nedenle bir türün geçirdiği evrimsel sürecin belirlenmesi, türler arası benzerliklerin gözlenmesine ve bu türe benzerlik gösteren fosillerin incelenmesine dayanır. Evrim ikiye ayrılır:

Organik Evrim: Hayvan ve bitkilerin devamlı ve sistemli bir şekilde daha önceki hallerini bırakıp biçim değiştirmeleridir.

İnorganik Evrim: Fiziksel çevrenin şekil almamış maddelerden meydana gelişidir.

Evrim konusuyla ilk uğraşanlar, eski Yunan yazarlarından Thales, Empedokles, Demokritos, Aristoteles'tir. Daha sonra Francis Bacon, Descartes, Leibniz, Kant gibi filozoflar yeni teoriler ileri sürdüler. Erasmus Darwin ve Goethe de evrimciler safında yer almışlardır. Evrim teorilerini düzene koyup bilimsel tarifini, açıklanmasını yapan, Erasmus Darwin'in oğlu Charles Darwin'dir. İlim adamlarına göre evrim tamamlanmamıştır ve daha da devam edecektir.

18. yüzyıldan sonraki dönemlerde bilim insanları türlerin değişebileceği fikrini savunmuşlardır. Bu konuda çalışma yapan pek çok bilim insanı vardır. Ancak günümüzde de adından en çok söz edilen, evrim ile ilgili gözlemler yapan ve bunları bir kitap olarak yayımlayan ilk araştırmacılar Lamarck ve Darwin'dir. Evrim ile ilgili Lamarck ve Darwin'in görüşleri mevcuttur.

Kralın botanikçisi

Lamarck, boş zamanlarında bitkiler konusunda eğitim aldı, çok başarılı oldu ve 1781'de Fransa Kralının Botanikçisi oldu. Fransız Devrimi'nden 10 yıl sonra Paris'te yeni Doğa Tarih Müzesi'ne Profesör olarak seçildi, orada dersler verdi, gösteriler hazırlayıp sergiler düzenledi. Fosillerle modern hayvan biçimleri arasındaki farklar dikkatini çekince Lamarck, bitki ve hayvan türlerinin aynı kalmadığı kuşaktan kuşağa değişikliğe uğraması gerektiği yargısına vardı. Dünya'nın yüzeyinin uzun yıllar içinde değişikliklere uğradığını ortaya koyan bilimsel kanıtları.

Lamarck, çevreyle başa çıkabilmek için hayvanların özelliklerinde yaşamları boyunca bazı değişiklikler olabildiğini, sonra da bu değişikliklerin, o hayvanların döllerine geçtiğini ileri sürdü. Örneğin, bir zürafanın boyununun, ağaç yapraklarına uzanmasının sonucu olarak, yaşamı boyunca uzayabileceğini ve değişikliğine bir sonraki kuşağa geçeceğini savundu. Ancak bugün bu kuramın doğru olmadığı düşünülmektedir.

Güney Amerika seferi

Charles Darwin, Shrewsbury' de okudu. Aslında papazlık eğitimi aldı. Ama bu alanda çalışmak onu mutlu etmedi. Bitki bilim ve böcek bilime büyük bir ilgi duydu. Yetenekleri "John Henslow" adlı bir bitkibilim profesörünün dikkatini çekti. 1831'de, Henslow Güney Amerika'ya araştırma gezisine çıkan bir keşif heyetinde ona doğa bilimci olarak bir yer buldu. Darwin, yola çıkmadan önce büyük yerbilimci Charles Lyell'in çalışmalarını okudu. Lyell'in kitapları onun üzerinde büyük bir iz bıraktı; bu kitaplar daha sonra çalışmalarını da etkiledi.

Darwin'in buluşları

Brezilya, Arjantin, Şili, Peru ve Pasifik Okyanusu'nda ekvator açıklarındaki Galapagos adalarına uğradı. Kayalık 10 adadan oluşan bu adaların her birinde farklı bir vahşi yaşam varlığını sürdürüyordu. Darwin, yol boyunca bitki, kuş ve hayvan örneklerinin dışında kaya ve fosillerin de bulunduğu büyük bir koleksiyon oluşturdu. Ayrıca, yolculuk sırasında gördüğü her şeyle ilgili ayrıntılı notlar tuttu. Sonra topladığı bu malzemeyi, özellikle de Galapagos Adaları'nda yaptığı gözlemleri, evrim kuramının biçimlendirirken kullandı.

Sefer heyeti, 1836 yılının Ekim ayında İngiltere'ye döndü. Darwin, bunu izleyen 20 yılı bulgularını kaleme almakla geçirdi. 1858'de, benzer düşüncelere sahip Alfred Wallace'in yazdığı bir kitabın ilk müsveddeleri eline ulaştı. Düşüncelerini birlikte geliştirdiler, fakat bu işte Darwin'in rolünün Wallace'in kinden daha büyük olduğu anlaşılmalıdır.

Darwin 1859'da evrimle ilgili kuramlarını ortaya koyduğu Türlerin Kökeni adlı kitabını yayımladı. Kitap kısa sürede başarı kazandı. Fakat yeryüzündeki yaşamın başlangıcı ile ilgili geleneksel inançlara meydan okuduğu için büyük bir gürültü de kopardı. Kitapta yer alan devrimci düşüncelerinden biri, canlı olan her şeyin milyonlarca yıllık bir zaman dilimi içinde evrime uğradığı düşüncesi idi. Bu, dünyanın altı günde yaratıldığı ve o zamandan beri değişmeden kaldığını ileri süren dinsel öğretiyi kabul etmemek demektir. Bugün çoğu bilim adamı biyolojik değişmeyi açıklamak için değişik ölçülerde Darwinci kuramda yararlanmaktadır. Fakat buna rağmen kuramda birtakım değişiklikler yapılmaya da devam edilmektedir. Ancak, dinsel gerekçelerle Darwin'in düşüncelerine bugün de karşı çıkan kimi insanlar yok değildir.

Doğal Seçilim

Darwin: canlı varlıkların yiyecek ve barınak için birbirleriyle yarışmak zorunda olduklarını gördü. Her türün içinde, kimi bireylerin rastgele bir biçimde özelliklere sahip olarak doğduklarını fark etti. Ona göre, böyle bireylerin soyundan gelenler, zaman içinde genelleşen bu özellikleri kalıtım yoluyla alır. Türün söz konusu yararlı özelliğe sahip olmayan bireylerinin yok olup gitmeleri daha olasıdır. Böylece kuşaklar geçtikçe türün tamamı çevreye uyum sağlar. Doğal seçilim denen bu süreç, gümüş renkli benekli gece kelebeklerinin 19. yüzyılda ortaya çıkan çevresel değişime uyum sağlayış biçimlerinde izlenmektedir.

Başlangıçta gümüş renkli benekli gece kelebekleri, renklerinden dolayı parlak ağaç gövdelerine uyum sağlamış durumdaydılar. Fakat kirlilik yüzünden ağaçlar kararınca, görülmeleri kolaylaştı ve kuşlara av olma olasılıkları arttı. Daha koyu renkli bireylerin kuşlar tarafından görülme olasılığı düşüktü; bu nedenle onlar daha kolay hayatta kalabildiler. Bu, daha koyu rengi döllerine aktardılar ve sonunda türün tamamının rengi koyulaştı.

Evrim nedir? (Felsefe)

Yavaş yavaş, nicelik değişimi. Gelişme sürecinin bir uğrağı. Bu uğrak mutlaklaştırılırsa, gelişmenin diyalektikte aykırı bir şekilde kavranmasına yol açılır.

Evrim kavramı, çoğunlukla gelişme/gelişim kavramıyla eş anlamda kullanılır oysa bu yetersiz ve tam olmayan bir kullanımdır, yanlış anlamalara yol açabilir. Devrim.

Sözlükte "evrim" ne demek?

1. Zaman içinde doğal olarak, kendiliğinden evre, evre gelişme, dönüşme, niteliksel ve niceliksel gelişme süreci.
2. Bir canlıyı ötekilerden ayırt eden biçimsel ve yapısal karakterlerin gelişmesi yolunda geçirilen bir dizi değişme, tekâmül.

Evrim kelimesinin İngilizcesi

n. evolution

Yorum

İnsanlar RNA ile bakılınca tek bir genetik yapıları vardır, kısaca kardeşirler. DNA tüm canlılardan gelen bir yapı olup, bireyin soy yapısında önemli olsa da birçok canlının genetik yapısında olan şifrelerde olur. RNA ise aktif yapısı ile, anne hücresinin bölünmesi ile oluşmaktadır.

Tüm bu insanlarda bu kadar değişim, evrim olarak değil, değişimdir. Genel anlamda evrimleşme, kişinin fikir ve düşünsel boyutunda olması ile algılanır.

Tüm canlılardaki genetik şifre, esas yaşam boyutunda benzerdir. "X" kromozomu bu açıdan öne çıkar. Dinozorlardan söz etmekte, bu dönemde oksijen %40 civarında iken, yangın ile bu oran %21'e inmiş ve sonunda yaşayamaz olmuşlardır. Bu evrimleşme değil, bir türün yok oluş mekanizmasıdır.

Evrim, değişimdir, ancak olumlu olmaz ise, yaşama boyutu sorunlu olacaktır.

Darwin tanımladığı evrim, Kuran temelinde aykırı değildir. Bir yerde aykırı olması için, net gösterilmelidir. Yorum, geniş değerlendirme ve kıyas ile suçta, olumsuzlukta yaklaşım olmaz. Galapagos adasındaki bulgular, bir türün yerel değişimi sonucu oluşmasıdır. Nadir ve çekinik genetik yapının oluşmasıdır. Mavi göz buna örnek verilebilir. Bir etkileşim, değişim ile çekinik nesil oluşmaktadır.

Dünya altı günde yaratılması demek, gün kavramı değil, bir evrimin oluştuğunun kabulü anlamındadır. Evrimin kabul edilmesidir.

Doğal değişim değil, doğaya uymayanın yokluğu, söz konusudur. Yeni nesillerin olması, genetik değişimin kaçınılmaz olmasını gerekli kılar. Tüm parmak izlerinin farklılığı da bunun olasılığının her birey için, özel ve özgün olduğunu, kısaca değiştiğinin açık kanıtı olmaktadır.

Evrim kelimesi değişim olarak kullanılmamasını söylemektedir, birçok boyutta, anlam olarak, devrimlerde, fikrîsel olarak görüş değişenlere de evrimleşti denilmektedir.

Kelime anlamı olarak: Zaman içinde doğal olarak, kendiliğinden evre, evre gelişme, dönüşme, niteliksel ve niceliksel gelişme süreci olması, anlamını geniş boyuta taşımaktadır.

Yaratılışçılık Nedir?

"Yaratılışçı" olarak tanımlanan insanların savunduğu "yaratılışçılık" akımını tanımak için, öncelikle bu akımın "yaratılış" denen olayı nasıl tanımladığını iyi anlamamız gerekiyor. Bu akım çerçevesinde **yaratılış; Evren'in, Evren içindeki bütün sistemlerin ve bunun bir uzantısı olarak tüm canlı çeşitliliğinin, günümüzde var oldukları (son) haliyle, bir anda, mucizevi bir şekilde, yoktan var oluvermesidir.** Bu inanca taşıyan kişiler, bu yaratılış sürecinin bir tanrı tarafından yapıldığına inanırlar. Aşağıda göreceğimiz üzere, modern zamanlarda "yaratılış" kavramını bambaşka şekillerde tanımlayarak bilimle uygun hale getirmeye yönelik çabalar vardır; yok değil. Ancak yaratılma, bu yazımızın ana konusu olan **evrimsel biyoloji karşılığı** bağlamında ele alındığında, **"her şeyin (ve özellikle de canlı türlerinin) yoktan, birdenbire, tek seferde ve bilinçli bir yönlendirme ile var edilivermesi"** anlamında kullanılmaktadır. Daha modern ve reformize edilmiş tanımları ele alabilmek için, öncelikle bu ana tanımları iyi anlamamız gerekiyor.

Burada karşımıza çıkan ilk gerçek şudur: **"Yaratılışçı olmak" ile "inançlı olmak" ile eş anlamlı değildir!** Her yaratılışçı bir çeşit dini inanca sahip olsa da her inançlı kişi, yaratılışçılığa inanmak zorunda değildir. Eğitim düzeyi yüksek, bilimsel gerçeklerden haberdar olan inançlı kişiler, yaratılış mitine inanmamaktadırlar. Bu, onları inançsız kılmamaktadır. **Yaratılışçılığa, yani her şeyin bir anda var ediliverdiğine inanmıyorsunuz diye, din veya tanrı inancınız olamaz diye bir kaide yoktur!**

Elbette ki dini kaynakları şu veya bu şekilde yorumlayan yaratılışçı kişi, grup, örgüt ve organizasyonlar, kendi yorumlarının mutlak doğru olduğu yönünde ısrar edecek ve "yaratılışa inanmak" ile "inançlı olmak" arasında tartışması olmayan bir ilişki kurmaya çalışacaklardır. Ama ne onların din ve tanrı yorumu mutlak ve tek gerçek yorumdur; ne de yaratılış ile inançlılık arasında kurmaya çalıştıkları bağ bilimsel ve felsefi anlamda sağlam veya gerçektir.

Nedeni ise basit: Modern bilimin asırlardır ortaya koyduğu üzere, **Evren içindeki hiçbir yapı son haliyle, birdenbire, yoktan var oluvermemiştir. Hepsî, belirli süreçlerden geçerek, daha basit yapıtaşlarının değişmesiyle bugünkü hallerini almıştır ve halen değişmeyi sürdürmektedir.** Bu bir gerçektir. Tartışması yoktur. Evren'de son haliyle, birdenbire var olan [kuantum düzeyindeki bazı tartışmalı olgular hariç](#) tek bir adet mikro, mezo veya makro boyutta varlık yoktur! Her şey; ama **her şey** süreçlerden geçerek var olur! İnceleyelim:

- **Galaksiler yoktan, birdenbire var oluvermez.** Kendilerinden daha yaşlı olan yıldızların süpernova yoluyla patlaması sonucu oluşan akil almaz miktarda malzemenin kütle çekimiyle bir araya gelmesiyle oluşur.
- **Gezegener yoktan, birdenbire var oluvermez.** Galaksiler gibi, gezegenler de yıldızların etrafında biriken toz ve taş parçalarının kütle çekiminin etkisiyle bir araya gelmesiyle oluşur.
- **Atomlar yoktan, birdenbire var oluvermez.** Kendilerinden önce gelen yıldızların çekirdeklerinde kurakların birbirine bağlanması yoluyla, uzun süreli süreçlerden geçerek var olurlar.
- **Kimyasallar yoktan, birdenbire var oluvermez.** Daha basit yapıtlı atomların bir araya gelmesiyle ve elektronlar aracılığıyla bağlar kurma süreciyle oluşur.
- **Kıtalar ve okyanuslar yoktan, birdenbire var oluvermez.** Tektonik plakaların milyonlarca yıl içinde her yıl milimetrik düzeyde hareket etmeleri sonucunda bugünkü hallerini alırlar. Bu süreçte açılan boşluklara sular zamanla dolar ve göller, denizler, okyanuslar oluşur.
- **Canlılık yoktan, birdenbire var oluvermez.** Kendilerinden önce gelen organik yapıtlı kimyasal bileşiklerin çeşitli koşullar altında bir araya gelmesiyle, en azından Dünya'da 400 milyon yıl süren bir süreçten sonra var olurlar.
- **Canlılar yoktan, birdenbire var oluvermez.** Kendilerinden önce gelen daha basit yapıtlı canlıların nesiller içinde çeşitlilik ve seçim mekanizmalarıyla değişmesi sonucu bugünkü hallerini alırlar.
- **Dahası, yukarıdaki süreçlerin her biri, kendisinden önceki süreçlere bağlıdır.** Yani yeni bir kimyasal molekülün oluşabilmesi için atomlar gerekir; atomların oluşabilmesi için elementler gerekir, elementlerin oluşabilmesi için yıldızlar gerekir, yıldızların oluşabilmesi için kütle çekimi etkisi altında bulunan daha antik gaz ve toz bulutu gerekir; elementlerin yapısına katılacak kuarkların ilk etapta oluşabilmesi içinse ne gerekiyor bilmiyoruz; ama en azından bir uzay-zaman veya bir Evren gerekiyor olabilir. Bu "ilk var olan şeye, yani "sınır koşulları" konusuna dönceğiz.
- **Sonuç olarak: Evren içindeki varlıkların hiçbiri "puf" diye var olmamıştır. Hepsisi, belirli süreçlerden geçerek var olmuşlardır.** Peki bu var oluşu sürdüren yaşalar veya süreçler nereden geldi? Natüralistler ve bilim insanları için yanıt "*Bilmiyorum; bilmiyorsun, bilmiyoruz.*"dur (bu konuda [su yazımızı](#) okumanızı veya [bu videomuzu](#) mutlaka izlemenizi tavsiye ederiz). Teistlere veya genel olarak dindar kişilere göre ise yanıt "Tanrı"dır.

Yorum

Bir anda yoktan var edilmeleri ancak epik ve hikayelerde vardır. Kuran boyutu bunu göstermemektedir.

Kurala uyan, Eslemna ifadesi ile gerçek iman ettiği denilmemektedir. "49/14 Bedeviler: "İman ettik." dediler. De ki: "Siz iman etmediniz. Ancak 'Eslemna/Müslüman' olduk deyin. İman sizin kalplerinize girmemiştir. Eğer Allah'a ve resulüne itaat ederseniz Allah, yapıp ettiklerinizden hiçbir şey eksilmez. Çünkü Allah **Gafur'dur, Rahim'dir.**"

Din ve Tanrı inancı kavramlarının da farklı algılanması olup, bunun karışılması kabul edilemez, Kuran ifadesi açıktır (109/6 *Sizin dininiz, inanışınız size, benim dinim, inanışım banadır*).

Bazı galaksilerin Kara-Delik içine girerek yok olduğu görülmekte, bunların atom enerji yapısının kaybolması ile ufalma olmaktadır. Bu yokluğu değıldir, algılanamaz olmalarıdır.

Birden var olmak veya yok olmak kavramının Kuran temelinde olmadığı da belirgindir. Bu Tanrı, tanrıçılık, put yapısında, ona güç kazandırma ile ilintilidir. Tanrı yoktur, Kuranda 44 defa Tanrı Yok, 7 defa da İlah Yok demektedir. Bu açıdan Allah kavramı putlaştırmadan uzaktır.

Bunun sizin için tatmin edici bir cevap olup olmadığına sadece siz karar verebilirsiniz. Bilimsel anlamda ise bu iki cevap arasında dikkate değer herhangi bir fark yoktur. Ancak buna geçmeden önce, peşinen şunu söylemekte fayda var: Yukarıda listelediğimiz **tüm olay, olgu ve süreçlerin bir yaratıcısı olduğuna iman etmekte herhangi bir sakınca yoktur.** Tarih boyunca insanlar, sayısız tanrı ve tanrıralara inanmışlardır; bu geleneği sürdürmek önünde bilimsel bir engel yoktur. Bilim veya bilim insanları, gerçekleri nasıl yorumlamamız gerektiği konusunda size pek fazla bilgi veremezler. Size gerçeği söylerler; onu hayat görüşünüze adapte etmek sizin sorumluluğunuzdur. Gerçeklere yönelik seçici bir tutum sergilemediğiniz, yani gerçekleri şahsi beğenimize göre seçip elemediğiniz ve **her bilimsel gerçeği** hayatınıza entegre etmeye çalıştığınız sürece, bunlardan nasıl bir iç dünya görüşü inşa ettiğiniz size kalmıştır.

Yorum

Bir yaratan var ise, yaratıcısı da olmalıdır. Evrimde de bir başlangıcı olmalıdır. Büyük patlama ile başlatılsa bile, bunun oluşumları tanımlanmalıdır. Enerji demek bile bir var oluşu tanımlar. Var olan şey, yeni nesiller oluşturdukça zamanla değışir, kısaca evrimleşir. Bu açıdan yaratılıştta var olan olmalıdır. Doğmamış ile aynı tanımdadır. Doğurmamış ifadesinde de çoğalma ona ait değıl, çünkü putlarda çoğalma vardır, yaratılanlara özgüdür.

Tanrı da bir bakıma insanların oluşturduğu bir varlıktır.

Evrin Ağacı'ndan Mesaj
[Neden Desteğe İhtivacımız Var?](#)

EstüdamYenidogan

Aslında maddi destek istememizin nedeni çok basit: Çünkü Evrim Ağacı, bizim tek mesleğimiz, tek gelir kaynağımız. Birçoklarının aksine bizler, sosyal medyada gördüğümüz makale ve videolarımızı hobi olarak, mesleğimizden arta kalan zamanlarda yapmıyoruz. Dolayısıyla bu işi sürdürülebilmek için gelir elde etmemiz gerekiyor.

Bunda elbette ki hiçbir sakınca yok; kimin, ne şartlar altında yayın yapmayı seçtiği büyük oranda bir tercih meselesi. Ne var ki biz, eğer ana mesleklerimizi icra edecek olursak (yani kendi mesleğimiz doğrultusunda bir iş sahibi olursak) Evrim Ağacı'na zaman ayıramayacağımızı, ayakta tutamayacağımızı biliyoruz. Çünkü az sonra detaylarını vereceğimiz üzere, Evrim Ağacı sosyal medyada denk geldiğiniz makale ve videolardan çok daha büyük, kapsamlı ve aşırı zaman alan bir bilim platformu projesi. Bu nedenle bizler, meslek olarak Evrim Ağacı'nı seçtik. Eğer hem Evrim Ağacı'ndan hayatımızı idame ettirecek, mesleklerimizi bırakmayı en azından kısmen mesrulaştıracak ve mantıklı kılacak kadar bir gelir kaynağı elde edemezsek, mecburen Evrim Ağacı'nı bırakıp, kendi mesleklerimize döneceğiz. Ama bunu istemiyoruz ve bu nedenle didiniyoruz.

Yaratılışçılıkla ilgili sorun, burada başlar: Şahsi inancın bir uzantısı olarak, Evren'deki varlıkların hiçbir süreçten geçmeksiz, yoktan, birdenbire var olduğuna inanmanın bilimsel hiçbir tarafı bulunmamaktadır. **Evren'deki canlıların veya diğer "şey"lerin yoktan, birdenbire, son halleriyle var olduğu iddiası tamamen hatalıdır.** Çünkü canlılık da dahil her şeyin, kimyasalların, gezegenlerin, yıldızların, galaksilerin istisnasız her birinin, **kademelerden ve süreçlerden geçerek** var olduğu **bilinen bir gerçektir.** Tartışmalı olan bir kavram değildir.

Dolayısıyla bir yaratıcıya inanabilirsiniz; ancak bu yaratıcının her şeyi yoktan, birdenbire, son haliyle var ettiğine inanamazsınız - en azından gerçeklere değer veriyorsanız, inanmamalısınız. Çünkü bunun gerçek olmadığını **bilmekteyiz.** Biyolojik, jeolojik, kimyasal veya astronomik evrimin yaşanmadığını söylemek, annenizin karından çıktığınızdan beri hiç büyümediğinizi, şu andaki yaşınızda var oluverdiğinizi iddia etmek gibidir.

Yorum

Güçlü olan, desteğe ihtiyacı yoktur, ancak ayakta durmak isteyenler destek ararlar.

Hipotezin temel dayanağının birden olması olduğu, bunun temelde bu şekilde olan olmadığı belirgindir. Çocuk birden doğar ama üstüsta 9 ay 10 gün gelişmesi gerekir.

İşte bu nedenle doğadaki olay, olgu ve süreçlerin nasıl yaşandığını izah etmeyi es geçip, sadece salt bir inanç propagandasından ibaret olan yaratılışçılık gibi akımlar, okullarda bilim derslerinde okutulmamalı, tanıtılmamalı, bilimin alternatifi olarak lanse edilmemelidir. **Bilimin amacı ister bir yaratıcıya inanın ister inanmayın, etrafımızda gördüğümüz her şeyin neden ve nasıl var olduğunu açıklamaktır.** Dilerseniz evrimi, levha tektoniğini, yıldız oluşum süreçlerini "yaratıcının yaratma yöntemleri" olarak görebilirsiniz- ki bunu yapan ilk kişi olmadığımız, son da olmayacakmışız. Buna inanmak sizi bir "yaratılışçı" yapmaz, "inançlı bir birey" yapar. Ancak bilimin veya bilimsel bir eğitimin amacı, bireysel inançlarımızı çocuklara aktarmak değil; onlara gerçekleri en yalın halleriyle sunup, eleştirel düşünme tekniklerini öğretip, bu çerçevede kendi dünya görüşlerini ve felsefelerini inşa etmelerine yardımcı olmaktır. Yaratılışçılık bireysel inançlardan beslendiği için bilimsel bir argüman olarak ele alınamaz.

Uzun lafın kısası yaratılış; anlamı gereği, çeşitli süreçlerden geçerek var olma değil, yoktan, birdenbire, son haliyle var olma demektir. Bu tip bir var oluşun hiçbir bilimsel kanıtı olmadığı gibi, var oluşun bu şekilde gerçekleşmediğini net olarak bilmemizi sağlayan bol miktarda kanıt bulunmaktadır. Dolayısıyla evrim, levha tektoniği, yıldız dinamiği gibi doğal gerçeklerin "yalan" olduğunu iddia etmek, bilimde bu gerçeklerin alternatifleri varmış gibi bir tutum sergilemek, bilim dışıdır, akla aykırıdır.

Yaratılışçılık ile ilgili çok daha kapsamlı ve felsefi bir tartışmayı [buradaki yazımızdan](#) okuyabilirsiniz.

Peki bu bilimsel gerçekleri kabul edeceksek, yaratılış nereye koyacağız?

Yaratılış Nedir?

Öncelikle, *yaratılış* sözcüğünün sözlük anlamına bakalım. Türk Dil Kurumu, sözcüğü şu iki şekilde tanımlamaktadır [kalın vurgu bize ait]:

1. *isim:* Yaratılma işi
2. *isim, din bilgisi:* Tanrı tarafından **yoktan var edilme** işi

Yorum

Yaratılma ile, yaratılışın yoktan olma boyutu konu edilmektedir. Hiçbir şey yoktan var olmadığı, varken de yok olmadığına göre, bir varlık olmalıdır.

Var olan varsa, bunun baştan oluşumu olmalıdır.

Olmayan Bir Şeyi Yoktan Var Etmek?

Yukarıda bolca yer verdiğimiz için, tanımlardan ikincisiyle başlayalım. İşte bilimsel bir perspektiften bakıldığında sorunlu olan tanım, bu ikinci tanımdır. Bir şeyi yoktan var etmek, *genellikle o şeyin "birdenbire, puf diye, süreçlere tâbi olmaksızın var olmasını sağlamak"* anlamında kullanılmaktadır.

Sözcük, internette kolayca bulabileceğiniz evrim ve bilim karşıtı yaratılışçı akımların kullandığı bu anlamıyla kullanılıyorsa, bilimsel olarak geçersizdir. Çünkü yukarıda izah ettiğimiz gibi, Evren'deki unsurların yoktan, birdenbire var olmadıklarını biliyoruz. Cansız veya canlı bütün varlıkların çeşitli doğa yasaları çerçevesinde ilerleyen süreçlerden geçerek var olduklarını biliyoruz. Bu durumda, eğer ki *yaratılış* sözcüğü bu tanımla kullanılıyorsa, bilimsel gerçekler ve verilerle çelişen bir argüman sürdürülüyor demektir. **Bu anlamıyla yaratılışın gerçek-dışı bir iddia olduğu rahatlıkla söylenebilir.**

Yorum

Birdenbire olması ile bir bakıma anlamda kaydırma yapılmaktadır.

Temelde olan enerjiden ilk planda quark 'lar ile hidrojen oluştuğu anlaşılmıştır. Bu şekilde moleküllerin oluşumu kavranmaktadır.

Klasik Anlamıyla Yaratılış Bilim Dışıdır!

Yaratılışın bilim-dışı bir iddia olmasının bilim uygulamaları çerçevesinde de basit bir nedeni vardır: Bir şeyin var olmasından ötürü var edildiğini söylemek, o şeyin *nasil* ve *neden* var olduğunu izah etmeye yaramamaktadır. **"İnsan yaratılmıştır."** demek, **"İnsan vardır."** demekten farklıdır. Bu ifade; bir gözlemdir, bir tespittir, bir gerçektir.

Ancak gerçekler (veya doğa yasaları, kanunlar), [buradaki yazımızda da](#) izah ettiğimiz gibi, bize fazla bir bilgi vermezler. Sadece var olanın gözlemlenme ve ifadesinden ibarettirler. Çünkü bilimde sadece tespitlerde bulunmaz. Bir tespit bulunduktan sonra, o tespitin öznesinin *neden* ve *nasil* o şekilde olduğunu izah etmeye çalışırız. Yani teoriler geliştiririz; yasa ve kanunların ötesine geçer, onların *neden* ve *nasil* çalıştığını anlamaya çalışırız.

EstüdamYenidogan

İşte bir unsurun yaratılışı ile izah edilmesi, bu temel bilimsellikten yoksundur; çünkü yoktan ve birdenbire var oluş yoluyla yaratılışa inanmak; bir mekanizma, bir yöntem, bir süreç tanımlamayı imkânsız kılar. Bu nedenle yaratılış, bilimsel bir açıklama olarak kabul edilemez. Bilimin amacı sadece gözlem yapıp "X vardır." demek değildir; "X, şu nedenle ve şu yollardan geçerek var olmaktadır." şeklinde bir açıklama geliştirmektir. Yani "Andromeda Galaksisi vardır." demek yetmez. Eğer bilimsel bir açıklama geliştireceksek, bu galaksinin (ve genel olarak tüm galaksilerin) objektif niteliklerini, var oluşsal nitelikleriyle bir arada açıklamak zorundayız.

Yorum

İnsanın oluşması meselesi, bir boyutun DNA yapısı değişmesi, her yeni canlıda bu oluşmaktadır, daha sonra bunun bir annede gelmesidir.

Covid, SARS grubu virüsün bir değişim ile sadece insanda, Homo sapiens, sapiens türünü enfekte etmesi gibi, bir özel, özgün yapı olmaktadır. Daha sonra da onlarca değişik varyasyon oluşmaktadır.

Sonsuz "Neden?" Soruları

Şöyle düşünün: Hayatınızda mutlaka bir çocuğun ardı arkası kesilmeyen "Neden?" sorularını duymuşsunuzdur. "Bir kuş ötüyor." gibi basit bir gözlemden yola çıkarak, durmaksızın bu soruyu sorabilirsiniz. "Kuş neden ötüyor?" Dişilerini etkilemek için. "Neden dişilerini etkilemek zorunda?" Üremek için. "Neden için?" Varlığını sürdürmek için. "Neden varlığını sürdürüyor?" Canlılığın en temel özelliklerinden birisi olduğu için. "Neden canlılık var?" İnorganik kimyasalların organik ve karmaşık yapıları kimyasallar üretebiliyor olmasından ötürü. "Neden inorganik kimyasallar var?" Yıldızların var olmasını sağlayan süreçlerde çok çeşitli elementler oluşabildiği için. "Neden yıldızlar var?" Evren'deki madde, kütle çekimi etkisiyle belirli noktalarda beklediği için. "Neden kütle çekimi var?" Evren'deki uzay-zaman dokusunun büyük kütleli cisimler etkisiyle büküldüğü için. "Neden uzay-zaman dokusu var?" Evren'in var oluşundan ötürü. "Neden Evren var?" Hangi gözlemden başlarsanız başlayın, durmaksızın "Neden?" veya "Nasıl?" sorusunu soracak olursanız, Evren'in başlangıcına ve temellerine kadar ulaşabilirsiniz. Bu noktada ise bilimin şimdilik sağlam şekilde verebildiği cevapların sonuna geliriz. O noktadan sonra kimisi "Bilmiyorum." der, kimisi ise "Tanrı yarattı." der.

Bu iki cevap arasında, bilimsel anlamda dikkate değer pek bir fark yoktur. Ancak ikinci cevabın bilimsel bir sorunu vardır: Bu cevabı vermek için, illâ bu kadar geriye gitmeye gerek yoktur. "Kuş neden ötüyor?" sorusundan hemen sonra "Tanrı öyle yarattı." cevabı verilebilir, geriye kalan soru silsilesi sonlandırılabilir. Ama bunu yapacak olursak, bilimsel araştırma ve sorgulamanın tamamını çöpe atmamız gerekirdi. Çünkü her sorunun cevabı, birebir aynı yanıt olurdu: "Tanrı öyle yarattı."

Bunun kabul edilemez olduğu; kabul edilmesi durumunda hayat kurtarıcı tıptan, uzayın derinliklerine uzanan teknolojiye kadar bilimsel bilgi birikiminin ürtünü olan her şeyin çöpe atılması gerektiği anlaşılır. Çünkü temel meraklarımız ve bu meraklardan yola çıkarak icra ettiğimiz bilim olmasaydı, günümüzdeki hiçbir teknoloji ve ürün mümkün olmazdı. Bir timsahın derisindeki kimyasalların neden o şekilde olduğuna dair saf ve bir ürün üretme amacı gütmeyen bilimsel merakımızın, kanserin tedavisi olma potansiyeli olan ilaçlara dönüştüğü düşünülecek olursa (daha fazla bilgi için [buradaki yazımızı](#) okuyabilirsiniz), en temel "Neden?" sorularının modern teknolojiimizi ve medeniyetimizi inşa ettiğini anlayabiliriz.

Yorum

Bilimin gelişmesi için, temelde soru oluşturmak, Ne, Neden, Niçin, Nasıl, Ne şekilde gibi sorular ile oluşabilir. Bu nedenle doğrudan kalıp ve varlığı tartışmaz boyuta getirmek anlamsızdır.

Kuran temelinde bu kalıpcı yaklaşım öngörülemez. Eslemna/kurala uyanlar iman etmiş kabul edilmemektedirler.

Bu durumda, herhangi bir evrede verilen "Tanrı öyle yarattı." cevabı, sadece işlevsiz değildir; aynı zamanda bilimsel ilerlemeyi engellemesi bakımından gerici akımların önünü açan bir cevaptır. Bu konuyla ilgili olarak aşağıdaki videomuzu izlemenizi tavsiye ederiz: Tam da bu nedenlerle, bilimin gerçeklere yaklaşımının temelinde **boş hipotez** isimli bir kavram vardır. Bilimde, önmüze pozitif bir iddia konduğunda ("X vardır." veya "Y, bu problemi çözer." gibi), bunu otomatik olarak reddederiz; sonra bu reddimizi çürütmeye çalışırız. İşte bu "varsayılan tutum olarak reddediş" ten doğan argümana **boş hipotez** denir. Bu kavramı anlamak, bilimi ve bilimin şahsi inançlara dayalı argümanlara nasıl yaklaştığını anlamamızı müthiş bir düzeyde kolaylaştıracaktır. Bunu yapmaktan isterseniz, [buradaki yazımızı](#) mutlaka okumanızı tavsiye ederiz.

Yorum

Tanrı öyle yarattı boyutu, her şey yaratılış sonucu olmuş ise, bunun gerekçeleri ve dayanaklarını irdelemek, araştırmak, bilim üzere olmak önemlidir ve tarih, İslam alimleri, bilim insanları ile doludur.

Var oluş ile bu varlığın değişimi ve iletişimini, yaratanın bilmesi, izlemesi ile kendi yapması boyutu ayrıcalıklıdır, bu algılanmalıdır.

Yaratılış Bilimle Sınamak...

Eğer dürüst bir şekilde bilimsel olmak istiyorsanız, "Tanrı öyle yarattı." sorusuna ilaveten şu soruları (ve hatta çok daha fazlasını) da sormalıyız: Tanrı neden öyle yarattı? Yaratılma eylemi nasıl çalışmaktadır? Yaratma eylemini test etmek mümkün müdür? Farklı bir yaratma mümkün müdür? Yaratma eyleminde hayal gücü, düşünce, fikir gibi nörobiyolojik temeller bulunmakta mıdır? Yaratma eylemi durdurulabilir mi? Yaratma eyleminde bulunan da yaratılmış mıdır? Onu yaratan da yaratılmış mıdır? Yaratılmışları yaratan yaratılmadıysa, yaratılmışların yaratıldığından nasıl emin olabiliriz? Yaratılışın sınırları var mıdır? Varsa nedir? Neden sınırları vardır? Sınırları yoksa, sınırları olmadığını nasıl bilebiliriz? Yaratılış tekrar edilebilir mi? Şu anda yaratılmakta olan şeyler var mıdır? Bu şeylerin yaratılma sıklığı nedir? Şeylerin yaratılmasının lokasyona göre dağılımı nedir? Yaratılıştaki ölçek var mıdır; yani devasa şeyler bir anda var olur verir mi? Bunun örneği var mıdır? Yoksa, neden yoktur?

Yaratma eylemini yoktan, birdenbire var etme şeklinde algılayacaksak, kuşun ötmesi konusunda olduğu gibi, bu yaratma eylemini de bu ve bunun gibi yüzlerce soruyla irdelemeli, deneyler yapmalı, testler üretmeli, tüm detaylarını anlamaya çalışmalıyız. Ancak bunu yapamamaktayız; çünkü yaratılış bilimsel bir temele sahip olmadığından, test edilebilir ve yanlışlanabilir bir argüman da değildir.

EstüdamYenidogan

Bu nedenle yaratılış, her daim din ve felsefe gibi bilim harici alanların ilgi alanında olmuştur. Eğer bir kişi, bu felsefi bir pozisyon olarak görüyor ve bilimsel gerçeklerin önüne geçirmiyorsa, elbette sorun yoktur. Sonuçta **bir kişinin iç dünyası, sadece o kişiyi ilgilendirir.**

Reklamı Kapat

Ne yazık ki yaratılışın *yoktan, birdenbire, puf diye var etme* anlamı, geleneksel olarak bilime karşı bir argüman haline getirilmiş, evrim gibi temel gerçeklerin halk tarafından anlaşılmasının önüne geçmek için bir araç olarak kullanılmıştır. İşte bu da çok temel birçok sorunun önünü açmaktadır.

"Evrime teorisinin gerçeklerle yeterince desteklenmediğini düşüncesizce savunular, kendi teorilerinin hiçbir gerçekle desteklenmediğini unutmuş görünüyorlar." Herbert Spencer (İngiliz filozof, biyolog, sosyolog ve politik teorisyen)

Yorum

Yaratılış Yaratandan tarafından ise, bu peşin kalıp olması değil, bize düşen bilimsel irdelemektir. İslam bunu belirtmektedir. Mucize kavramı bile, peygamberlere bile verilmediği vurgusu vardır. Buna karşın yer, gök her yerde mucize vardır.

Boşlukların Tanrısı

Geleneksel yaratılış algısı, sadece bilimsel olmamakla kalmamaktadır; aynı zamanda tanrı kavramının altını oymaktadır. Zira yaratılış "nasıl var olduğunu bilmediğimiz bir şeyin yoktan, birdenbire yaratılması" olarak kabul etmek, Tanrı kavramını ister istemez "bilim tarafından henüz bilinmeyenleri açıklamak için kullanılan joker cevap" olgusuna, yani *boşlukların tanrısı* kavramına itmektedir.

Şöyle düşünün: Kuşun ötmesinden yola çıkarak başladığımız silsileyi herhangi bir noktada "*Tanrı öyle yarattı.*" ile durdurabileceğimizi söylemiştik. Bu, kendi başına gerçek bir cevap olmasa da soru sorma ilgisini köreltip, silsileyi durdurmak için yeterlidir. Ancak aynı şey, "*Henüz bilmiyorum.*" cevabı ile de yapılabilir. Bir şeyi bilmiyorsanız, karşınızdaki kişi size onunla ilgili soru sormayı bırakacaktır.

Bu durumda, "*Tanrı öyle yarattı.*" ile "*Henüz bilmiyorum.*" cevabı eşlenik cevaplar olmaktadır. Bu da [kendisine fazlasıyla anlam yüklenen ve sayısız kültürel inancın temelini oluşturan yaratıcı tanrı kavramının](#), sadece bir şeyin nasıl olduğunu bilmediğimizde kullanılabilecek bir cevap haline gelmesine neden olmaktadır.

Felsefede buna *boşlukların tanrısı* adı verilmektedir. Nerede bir boşluk, bir bilinmez varsa; onu "yaratıcı" ile ilişkilendirip, merakın peşinden gitmek yerine işin içinden sıyrılmak mümkündür. Bu yapıldığında, cevap verilmiş olmaz. Cevap ötelenmiş olur. Bu durum, birçok filozof ve bilim insanı tarafından tanrı kavramının altını boşaltan, modern olmayan bir yaklaşım olarak görülmektedir. Buna az sonra döneceğiz.

İşte daha modern düşünce akımları, bu antik yaklaşımın ötesine geçme çabasına girmişlerdir. Kişiler, *yaratılış* sözcüğünün anlamını değiştirerek, kendi iç dünyalarında bilim ile yaratılış buluşturma yoluna gitmişlerdir. Gelin biraz bunun nasıl yapıldığına bakalım:

Reklamı Kapat

Yorum

Boşlukları incelemek Kuran temelinde öngörülmektedir. Her boyut yaratılış ise, insan olarak bize düşen bunun sistematüğünü öğrenmektir.

Bu mucize değil, bir bilimsel temeli olduğunun irdelenmesidir. Büyü kavramında mutlaka bir el çabukluğu, sihir yaklaşımı vardır, tümü tam bilimsel dayanaklı olmalıdır.

Yaratılış ile Bilimi (ve Evrimi) Buluşturma

Geleneksel yaratılış algısı ile bilim arasındaki uyumsuzluğun yarattığı temel ve büyük sorunların farkında olan modern din felsefecileri, bu tanımın bilimsel gerçeklerle uyumsuz ve eski bir tanım olduğunu kabul etmeye başlamışlardır. Bunun yerine yaratılış, *her nasıl olursa olsun varlık haline geçme* şeklinde daha genel ve varoluş süreçlerini dışlamayan bir düzleme çekme çabasına girmişlerdir.

Bunu anlamamız güzel bir yolu, *yaratma* sözcüğünün ne anlama geldiğine bakmaktır. Türk Dil Kurumu şöyle diyor:

1. Olmayan bir şeyi var etmek
2. Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak o zamana kadar görülmemiş yeni bir şeyi ortaya koymak, yapmak
3. Olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak

TDK, sözcüğün yaygın olarak kullanılan tüm anlamlarını doğru bir şekilde tespit edip ayırtırmayı başarmış. Bu üç tanım üzerinden giderek, sorumuza yanıt bulmak mümkün. Sözcüğün tanımlarından ilki, yukarıda ele aldığımız *yaratılış* sözcüğü ile benzerdir. *Genellikle*; yoktan, birdenbire var etme şeklinde kullanılmaktadır. Bu anlamıyla yaratılma, bilim ile tamamen uyumsuz ve düpedüz yanlıştır.

Sözcüğün ikinci tanımı, daha ziyade sanat ve bilim gibi entelektüel uğraşların ürünlerini kastetmek için kullanılmaktadır. Konumuzla doğrudan alakası olmadığı için bunu atlıyoruz.

Ancak sözcüğün giderek revaçta olmaya başlayan üçüncü tanımı, yaratılış ile evrimi illâ buluşturmak isteyenler için bir kapı aralamaktadır.

Olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak

Bu tanım, bir şeyin var olmasını mümkün kılacak süreçlerin *ne* olduklarını söylememektedir. Yaratılma eyleminde bulunan yaratıcının sadece *ilk eylem* tarzı bir rolü olduğunu, o noktadan sonra doğa yasalarının süreçleri kontrol edip, son ürünleri ürettiğini ima etmektedir. Bir diğer deyişle, Tanrı her bir varlığı tek tek ve ayrı ayrı "yaratmamıştır"; onun yerine, bu varlıkları ortaya çıkaracak olan süreçleri veya bu süreçleri kontrol eden doğa yasalarını yaratmıştır. Ürünlerin ortaya çıkması ise, bizim bugün *doğal süreçler* dediğimiz bu süreçler ve onları dikte eden doğa yasaları sayesinde.

Bu yaklaşım, teistik bir Tanrı anlayışından uzaklaşarak, [deistik](#) bir Tanrı anlayışını kullanmak suretiyle, din felsefesini bilimsel gerçeklere uygunlaştırmak çabası olarak görülebilir.

Yorum

Birçok yaklaşımın bir put, tanrı yaptığı şeklinde ele alınmaktadır. Sanki arabayı imal edenler şeklindedir. Burada bir enerji ve değişimin kendisince oluştuğu dikkatlerden kaçırılmaktadır.

Teist, deist kavramları ile yine yaratıcı put olmakta, bizden uzaklaştırılmakta, somutlaştırılmaktadır.

Hayat görüşlerinin bilimsel analizi pek mümkün olmadığı için, bu yaklaşımların geçerli olup olmadığını düşünmeyi size bırakıyoruz. Bizim için önemli olan tek şey, bilimsel sorgulama ve araştırmanın önünün kapatılmamasıdır. Bu yaklaşım, bilimsel gerçekleri daha fazla kucaklaması bakımından, bilimsel ilerleyiş için geleneksel yaklaşıma göre çok daha tercih edildir.

Ancak bu görüş bile, bazılarına boşlukların tanrısından ibaret olarak görülmektedir. Çünkü tanrıyı "yasaları yaratma" noktasına indirgememizin sebebi, yasaların nereden geldiğini bilmiyoruzdur. Doğadaki yasaları belki de gerçekten bilinçli bir süper güç

EstudamYenidogan

yaratmıştır. Ancak ya durum bu değilse? İşin aslımı öğrendiğimizde, yukarıdaki yaratıcı güç kavramını, yeni keşfimizden doğan gizemleri tanımlamak için öteleyecek miyiz? Eğer öyleyse, bu yaratıcı güç kavramı işlevsel midir? Bu sorular, birçok filozofun ve bilim insanının da aklını kurcalayan sorulardır.

Ama ne olursa olsun (ve bu gerçekleri hayatınıza nasıl entegre ederseniz edin) ana akım yaratılışçılık akımlarının bilim dışı olduğu konusunda en ufak bir şüphe bulunmamaktadır. Bunu, aşağıdaki olay da güzel bir şekilde gösteriyor

Yorum

Aksini ispat edememek de bir bilimsel boyuttur. Ortada su molekülü var, bunun incelenmesi, farklı boyutları irdelenmektedir. Ortada bir oluşum, varlık, su molekülü var, nasıl olduğu kavramı ötesinde var olunca konu edilebilmektedir.

Yaratılması, yaratılmış olanlar için geçerlidir. Varlığı kabul etmek, yaratılışı kabul etmek anlamındadır. Bilim ancak var olanı inceleyebilmektedir.

Soyut kavramlar var değil, ama düşünsel olduğuna göre, bunun boyutları da bir felsefe, düşünce bilimi olarak irdelenmektedir.

Nobel Ödüllü Bilim İnsanları Hemfikir: Yaratılış, Bilim Değildir!

Dünya'nın en önde gelen bilim dergisi olan *Science*'nin 29 Ağustos 1986 tarihli başlığı, aynen böyle diyor: *Nobel Ödüllü Bilim İnsanları "Yaratılış Bilimi"ne Karşı Birleşti!*

Bilim harici meselelerde aynı görüşü paylaşan Nobel Ödüllü iki bilim insanı bulmak zordur; çünkü her birinin kendi hayat görüşü, doğruları, perspektifi vardır. Ancak Caltech fizikçisi Murray Gell-Mann, 18 Ağustos 1986'da ABD Anayasa Mahkemesi'ne sunulan hukuki bir bildiri özetine, Nobel Ödüllü 72 bilim insanının imza atmasını sağlamayı başarmıştır. Bu bildiri, ABD'nin Louisiana Eyaleti'nde geçirilen ve devlet okullarında "yaratılış biliminin" evrim ile eşit miktarda okutulmasını zorunlu kılan bir yasanın reddedilmesi gerektiği savunulmaktadır.

1981 yılında geçirilen yasa, bir federal mahkeme tarafından zaten anayasaya aykırı olarak görülmüştür. Mahkeme, yasanın ABD'nin düşünce ve ifade özgürlüğü ile ilgili birinci yasasını çiğnediğini, devletin dini inançların reklamını yapamayacağını söylemiştir. Temyize giden davada, 3 kişiden oluşan bir mahkeme heyeti, alt mahkemenin kararını onamıştır. Bu kararı da temyize götüren kişiler, bir üst mahkemede de 8'e karşı 7 oy ile davayı kaybetmişlerdir. 5 Mayıs 1986'da ise, en üst merci olan Anayasa Mahkemesi davayı görmeyi kabul etmiştir.

Nobel Ödüllü bilim insanlarının imzaladıkları bildiri, "yaratılış bilimi" denen şeyin, dini inançların bilim olarak süslenip satılmaya çalışmasından ibaret olduğu, dolayısıyla okullarda okutulmaması gerektiği yönündedir. Gell-Mann, Anayasa Mahkemesi'nin davayı göreceğini bildirmesi üzerine, "mahkeme dostu" bildiri için destek toplamaya başlamıştır. Washington'da düzenlenen bir basın toplantısında, Harvard Üniversitesi'nden Stephen J. Gould şöyle demiştir:

Yaratılış bilimi, bir kalıp olarak oksimorondur. Kendisiyle çelişir ve hiçbir anlamı yoktur. Amerika'daki ufak, spesifik ve azınlık bir dini inanç olan "İncil'i literal olarak yorumlama" inancının süslenmiş bir halinden ibarettir.

Açık bir şekilde Hristiyan olan, Davis'teki Kaliforniya Üniversitesi'nden Francisco Ayala ise şöyle diyor:

İncil'in Yaratılış bölümündeki ifadeleri bilimsel gerçekler olarak almak, var olan bütün kanıtları reddetmek demektir. Bu ifadeleri okullarda bilimsel gibi okumak, ifade edilemeyecek miktarda hasara neden olacaktır.

Anayasa Mahkemesi, 19 Haziran 1987'de kararını açıklamıştır: **Yaratılış bilimi, spesifik bir inancın reklamını yapmak suretiyle ifade ve inanç özgürlüğü ile çelişmektedir ve devlet okullarında bilim olarak okutulamaz.**

Yorum

Bir kişinin Nobel ödüllü olup olmaması değil, fikirlerinin irdelenmesi gerekir. Bir çocuk bile bize çok şeyler öğretebilir. Sorusunu saçma dersin, sorgu olmaz, nedir denilirse irdeleme olabilecektir.

Elmanın ağaçtan düşmesi, yaratılış olarak görülürse, yerçekimi bulunamazdı. Bu açıdan peşin kabul etmenin, kalıba uymanın, Eslemna olmanın anlamı olamaz, inanan da olamaz.

"İnsanlık tarihinde Kopernik, Galileo ve Darwin gibi öncülerin önemini biliyoruz. Bu tür kişiler gelecekte de çıkacaktır, elbet. Onları çalışmalarında engellemek ve tutukları ışığı söndürmek yaşam ortamımızı çoraklaştırmakla kalmaz, bizi yeni bir karanlık çağa sokar. Tıpkı, parlak Antik Çağ'ı, bildiğimiz Karanlık Çağ'ın boğması gibi. Yeni gerçeklerin ortaya çıkması pek çok kimsenin, özellikle iktidar sahiplerinin rahatını kaçıran, dahası tepkisine yol açar. Öyle de olsa, sürüp gelen bağnazlığın militan fanatizmi karşısında en büyük umut dayanağımız bilgelikle birleşen bilgidir. Bilgi edinmede bilimsel yöntem dışında izlenecek başka bir yol yoktur. Bilimin erişemediği bir şeyi bildiğimiz savı, bir safсата olmaktan ileri gidemez." - Bertrand Russell (Filozof, 8 Mayıs 1872- 2 Şubat 1970)

Sonuç

Sonuç olarak, elimizde inanç gibi öznel ve bilim gibi nesnel iki kavram vardır. Denklem içinde öznellik bulunuyorsa, en nihayetinde *kişisel tercihi* kavramı ortaya çıkmaktadır. "Bence" diyebildiğimiz her şey, kendi iç dünyamızın, kendi entelektüel birikimimizin bir yansıması olmak durumundadır. Buna bağlı olarak, yaratılış inancı ile evrim gerçeğinin nasıl bağdaştırılacağı, en nihayetinde kişinin kendi içinde biten bir çelişkidir. Bilim ve din arasındaki çekişmeyi bilim veya din çözemez; kişinin kendisi çözmek durumundadır.

Yukarıdaki açıklamalarımızda olabildiğince nesnel ve objektif olmaya çalıştık. Bir yaratıcının varlığına inanmak, bilimsel bir yaklaşım olmasa da kültürümüzün bir parçasıdır. Göz ardı etmek, toplum arasında bu yaklaşımın yaygın olarak var olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Dolayısıyla bilim insanlarına düşen, bu toplumsal yargıyı yönlendirmek değil; tıpkı diğer bilimsel gerçekler/tespitler gibi bu toplumsal yargının neden ve nasıllarını inceleyip, kişilere nesnel ve objektif dayanak noktaları sunmaktır. Bu yazımızda da güttüğümüz amaç budur.

Genel bir tavsiye olarak, öznel inançlar konusunda sürü davranışından olabildiğince uzaklaşmak önerilebilir. Çünkü kitleler birebir aynı şey ve aynı şeyin farklı versiyonlarına inandıklarında, onun temellerini sorgulamaktan uzak durmaktadırlar. "Bunca diğer insan inanyorsa doğru olmalıdır." şeklindeki mantık safatası (buna "[çoğunluğa basurma safatası](#)" denir), yaygın bir yanlış halini almaktadır. Bunun yerine, bilimin gerçeklere en çok yaklaşabilen entelektüel çaba olduğu gerçeğini unutmadan, kendi iç dünyamızı bilimsel araştırmaların ortaya koyduğu bulgu ve gerçekler ışığında şekillendirmek en modern ve sağlıklı yöntem olacaktır.

Ancak bu, "[Yanılmışım](#)." veya "[Artık öyle düşünmüyorum](#)." gibi yüksek erdem gerektiren pozisyon değişimlerini kaçınılmaz kılmaktadır. Bunu yapabilmek için de kişi, öncelikle kendisi ve dünya görüşü ile barışık olmalıdır. Bilimsel veriler ışığında güncellenen iç dünya görüşümüz, nihayetinde tutarlı hale gelecek ve giderek artan bir tatmin duygusu yaratacaktır.

EstüdamYenidogan

Bu konularda genel olarak art niyet ve gizli ajandalar peşinde olan kişi ve gruplardan uzak durup, sosyal medya gibi halka açık ve kuru gürlütlü dolu alanlarda değil de kendimizle başbaşa kaldığımızda yaptığımız analiz ve düşünceler, bizi nihayetinde doğru yola götürecektir. İnsan, [diğer tüm memeli hayvanlar gibi](#) son derece [meraklı bir hayvan türüdür](#). Ancak diğer hayvan türlerinin aksine, bu merakını sonuna kadar götürüp, gerçeğe en çok yaklaşma potansiyeli olan bir türdür de...
Bunu dürüst ve azimli bir şekilde kullandığımızda, gerçeklere ulaşmamız da kaçınılmaz olacaktır.

Yorum

İnanç ve bilimin ayrılması değil, inanç bireye özgü olduğuna göre, onun irdelenmesi, sorgulanması ve yaklaşımlarının da oluşması kabul edilemez. Kuran 109/6 ayeti yanında 622 Medine Antlaşmasında⁶ da benzer yaklaşım vardır. Kimsenin inancı irdelenemez. Tanrı olarak tanımladığı da sorgulanamaz.

Hiçbir kişinin inancı etkilemez, ikna zorlamadır ve yasaktır.

Yaratılışın bir kalıp olarak öğretilmesi, 1987 yılında, ABD Anayasa Mahkemesi yasaklamıştır.

Evrimin Kuran temelinde aykırı olduğu belirtilmesi olanaksızdır. 1) İnsanın yaratılışını su ve maddelerin karışımına dayandırması, gelişim ve değişimin kabulüdür (*15/26 Yemin olsun, biz insanı; kuru çamurdan, değişken-cıvık bir balçıktan yarattık*). 2) Yaratılışa çevirmek demek, gelişim ve değişime inanmaktır. Yapısal değil, oluşan yapı temelinde farklılık oluşacaktır. (*30/30 O halde, sen yüzünü, bir Hanif olarak dine, Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fitrata çevir. Allah'ın yaratışında/yaratışında değiştirme olamaz. Doğru ve eskimez din işte budur. Fakat insanların çokları bilmiyorlar*). Yapısı da insanların bilmemesi, genel olarak sanki aynı kalacak denilirken, insanın Antropolojik olarak Afrika yapısında iken, sarı saç, beyaz cilt ve mavi gözün oluşumu ile bu yaklaşım farklı açıklanmalıdır. 3) Değişim ve gelişim, bireylerin özel ve özgün olması sistemin metodudur (*48/23 Bu, Allah'ın öteden beri işleyip duran yolu-yöntemidir. Allah'ın yol ve yönteminde hiçbir değişme bulamazsın*).

2) Yaratılış nedir ne demek Yaratılış hakkında bilgiler (ileilgili.org)⁷

Kaynak: <https://nedir.ileilgili.org/yarat%C4%B1%C4%B1%C5%9F>

Yaratılış

Bu sayfada Yaratılış nedir Yaratılış ne demek Yaratılış ile ilgili sözler cümleler bulmaca kısaca Yaratılış anlamı tanımı açılımı Yaratılış hakkında bilgiler resimleri Yaratılış sözleri yazıları kelimesinin sözlük anlamı nedir Almanca İngilizce Türkçe çevirisini bulabilirsiniz.

Yaratılış nedir, Yaratılış ne demek

- Yaratılma işi-
- Tanrı tarafından yoktan var edilme işi.

Yaratılış kısaca anlamı, tanımı:

Yaratı: Yaratım.

Yaratılma: Yaratılmak işi.

Tanrı: Kâinata var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, Allah, Rab, İlah, Mevla, Halik, Hüda, Hu, Oğan. Çok tanrıcılıkta var olduğuna inanılan insanüstü varlıklardan her biri, ilah.

Taraf: Yöre, yer. Bir kişinin soyundan gelenlerin hepsi. İstekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri. Bir şeyin belli bölümü, kısmı. Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri. Yön, yan, doğrultu.

Edilme: Edilmek işi.

Var: Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı. Elde bulunan her şey. Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

Yaratılış ile ilgili Cümleler

- Yaratılışçılık, bir sözde-bilimdir.
- Yaratılışçılık saçmalaktır.
- Bilimsel gerçek insan aklının bir yaratılışdır.
- O bir yaratılışçı.
- Yaratılıştan çok sessiz bir insandır.
- O yaratılıştan zayıftır.

Diğer dillerde Yaratılış anlamı nedir?

İngilizce'de Yaratılış ne demek? n. Genesis

Yorum

Önce vurgulanması gereken boyut, Allah, tanrı, tanrıçılık ve ilah kavramında objektif bir boyut ile tanımlanmaması gerekir.

God is Love İncil⁸ tanımında olduğu gibi, soyut kavram boyutunda, yerçekimi gibi bir bizden uzaklaşmayan bir boyut olarak algılanmalıdır.

3) (sorularlaislamiyet.com) AHMED AVNİ KONUK'UN YARATILIŞ FELSEFESİ | Sorularla İslamiyet⁹

AHMED AVNİ KONUK'UN YARATILIŞ FELSEFESİ

Prof. Dr. Alparlan AÇIKGENÇ: TÜBA Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul (Emekli), acikgenc@gmail.com; acikgenc@yildiz.edu.tr
Ahmet Avni Konuk (Ö. 1938) zülcenahayn diyebileceğimiz nadir İslam son dönem Osmanlı düşünürlerinden biridir. Zülcenahayn derken kastetmek istediğimiz onun hem geleneksel İslam bilim geleneğinde ve hem de günümüz Batı bilim geleneğinde eğitim almış olmasıdır. Geleneksel eğitiminde ise hem medrese ve hem de tasavvuf eğitimi ve bu geleneklerdeki birikimleri tam olarak elde edebilmiş bir düşünürümüzdür. Büyük İslam mütefekkirî İbnu'l-Arabi'nin Füsusu'l-Hikem adlı önemli eserine yazdığı dört ciltlik şerhe çok önemli bir "Mukaddime" eklemiştir. Bu Mukaddimede İslam düşünce tarihindeki felsefi birikimi tasavvuf açısından birleştirip günümüz bilimlerinde meydana gelen bilgi birikimini de dikkate alarak tamamen kendine has yeni bir felsefi sistem kurmuştur. Bu sistem Batı'da yetişen Hegel ve Spinoza gibi filozoflarla boy ölçüşecek derecede güçlü bir felsefi yapıya sahiptir. Mukaddime'deki birçok fikir şüphesiz ki, İbnu'l-Arabi (ö. 1240), ve Mevlâna Celaleddin Rûmî (ö. 1273), Abdürrezzâk Kâşane (ö. 1335), Adudüddin İci (ö. 1355), Abdurrahman Câmî (ö. 1414) ve Abdülkerim el-Çili (1428) gibi daha önceki birçok düşünür tarafından geliştirilmiştir. Bu açıdan bakılınca Avni Konuk'un eseri özgün görülmemelidir. Ama bu açıdan bakılınca hiçbir filozofun görüşleri tamamıyla özgün olmaz. Burada önemli olan o fikirlerin doğruluğunu bu daha tesis edilmesi ve bunları uyumlu ve mantık açısından tutarlı bir sistem kurmasıdır. Bu çalışmamızda Avni Konuk'un tecelliyat-ı ilâhiyelerden sonra âlem-i gaybdan âlem-i misal vasıtasıyla âlem-i şehadete nasıl geldiğini ve bu âlemdeki yaratılışın nasıl olduğuna dair yaratılış gereğini felsefi ve ilmi boyutta ortaya koyduğunu incelemektir. Ayrıca bu yaratılış anlayışının günümüz evrim biyolojisi açısından bir değerlendirmesini de yapan Avni Konuk'un görüşlerini tahlil etmekte.

İslam bilim geleneğinin son temsilcilerinden diyebileceğimiz Ahmet Avni Konuk'un (1873-1938) yaratılış felsefesi tamamen varlık felsefesi üzerine bina edilmiştir. Varlık felsefesi ise İslam medeniyetinde geliştirilen tasavvuf fikirlerinden süzülerek kendi günündeki bilimsel bilgiler açısından bir değerlendirme ile felsefe sistemi haline getirilmesinden ibarettir. Bu bakımdan Avni Konuk'un varlık sistemi, Hegel'in *Felsefe Bilimleri Ansiklopedisi*'ne benzetilebilir. Fakat önemli bir açıdan ondan ayrılmaktadır. Hegel'in sistemi içi boş bir varlık kavramından hareket etmekte iken Avni Konuk, Tek Varlık (*vücüd-u mahz*) hakikatinden hareket etmektedir. Bütün diğer varlıkların kaynağı olan bu Varlık, "ma'nâ-yı küllî-i nûrânî"dir.^[1]

İmdi, Vücüd lafzı ile bir hakikat murat olunur ki, onun varlığı kendi zatında ve kendi zatı ile. Ve bâki mevcudatın varlığı ondan olup onunla kaimdir. Muhakkikin-i mutasavvife âlem-i kelâmda, o hakikate işaret için "Lâ-taayyün" ve "Vücüd-u mutlak" derler.^[2]
Zâtın kendine olan ancak ilk taayyün ile artık kendinde olmayan tecellisidir. Buna "taayyün-i evvel" mertebesi denmektedir. Vücüdün birinci mertebesi olan "Lâ-taayyün" Allah'ın Zâtı'dır. Ancak bu mertebede her isimden ve sıfattan ve dolayısıyla bizim açımızdan belirlemeden de münezze olan Yüce Varlık, sadece "Vücüd" olarak bilinebilir. Çünkü Zâtın bu mertebede itlâkı vardır. "İtlak" her türlü, bağdan ve kayıddan münezze olmak demektir.

Yine Konuk, Zâtı tavsif için ama gayet soyut bir şekilde müthiş bir ifade ile şöyle demektedir: "*kâffe-i taayyünat bu mertebede aynı-zattır.*" (Mukaddime, 4). Aslında Lâ-Taayyün mertebesi iyi anlaşılırsa, diğer varlık mertebelerinin anlaşılması da kolaylaşır. Sadece bir sonraki mertebede gelecek olan "a'yân-ı sabîte"nin anlaşılması kalır. Ancak Zât hiçbir şekilde bilinemez. Onun için filozofumuz, meşhur bir hadise atfıta bulunarak çok saygılı ifadelerle şöyle demektedir:

"*a' ref-i enbiya (s.a.v.) E'fendimiz "(Allah'ın zatını tefekkür etmeyiniz" kavli-i şerifi ile hâdisi'l-vücüd olan abdin fikir ile bu mertebeye vücudu idrak edemeyeceğini teşhîh buyurmuşlardır."^[3]*

Hiçbir şekilde bilemeyeceğimiz için Vücüdün bu mertebesine "gaybu'l-guyüb" (gaybların gaybı) denir. Yaratılıştaki tecelliyat ile âlem-i şehadet mertebesinde önce zuhur eden varlık mertebeleri insanların insanların çoğu için gaybdır. Ama enbiyâ (aleyhimu's-selam) ve muhakkikler için insan-ı kâmil mertebelerine göre dereceli olarak gaybdır, tamamen gayb değildir.

Vücüd-u mutlak sadece iktizayı zâtisi ile bu mutlakıyetten bilinebilirlik mertebesinin ilk tecellisi olan mertebeye-i vahdete tenezzül eder. Böylece vücudun bulunduğu mutlaklık da sayılırsa, tecellilerle **yedi mertebeye** olur. **Bunlar:**

1. Lâ-taayyün, 2. Taayyün-ü evvel, 3. Taayyün-ü Sâni, 4. Mertebeye-i ervâh, 5. Mertebeye-i misal, 6. Mertebeye-i şehadet, 7. Mertebeye-i insan veya insan-ı kâmil. Bunlardan ilk dördünü âlem-i manâda sayabiliriz ki, çoklara bunlar gaybdır; son ikisini de âlem-i şehadete dâhil ediyoruz. Bunların ortasında ise, âdetâ mana âleminde şehadet âleminde geçiş sağlayan âlem-i misal vardır.

Yorum

Varlık boyutunda yedi aşamada olduğu iddia edilmektedir. Bazı sayılar bölünmez olduğu için, 1, 3, 5 ve 7 önemlidir. Bu açıdan Nirvana denilen en üst boyut, tanımlaması ve tasviri soyut olduğu için irdelemesi de kişisel boyuttur. Doğru ve gerçek olarak kabul edilemez.

1) Taayyün/belli olma, ortaya çıkma, 2) İlk oluşumu, 3) Gelişmiş oluşum, 4) Ruhlar aleminde olması, 5) Örnekler oluşturma, 6) Tanıklık etmek, 7) Gelişmiş insan mertebesi.

Bilinmeyene inanma değil, sevgi ve saygı boyutuna çıkarmaktır. Yaratan zat olamaz.

1. Uluhiyet Mertebesi

Vücüd, iktizâ-i zâtî ile bu mertebeden "haberdar-olunabilirlik" (mertebeye-i âgâhî) mertebesine nüzül eder. Buna aynı zamanda "uluhiyyet mertebesi" de denir. Dikkat edilirse bu âlemlerdeki yaratılış ya "tecelli" veya "tenezzül" (nüzul) gibi kavramlarla ancak bizim için ifade edilebilir. Bizim "Allah" isim-i câmi'i ile hitap ettiğimiz tecelli mertebesi budur. Ancak buradaki tecelli Zâtın kendinedir. Onun için buna "taayyün-ü evvel" denir; zira ilk taayyün bu mertebededir. Bizim muhatap olduğumuz Vücüd bu mertebedir ve bu mertebede Vücüdün adı bize "Allah" olarak bildirilmiştir. "Allah" lafza-i celali, bu mertebede tecelli eden bütün esmâ ve sıfatı ve fitri isti'dât ve kabiliyetleri ihtiva eder. Vücüdün esmâ ve sıfatı ihataşı taayyün-ü evvel mertebesinde mücmel iken, "taayyün-ü sâni" mertebesine tenezzülü ile esmâ ve sıfatın icâb ettirdiği küllî ve cüz'î varlıkların bütün sûretleri esmâ ve sıfattan ayrışır. Bu sûretler, yaratılmış olan varlıkların hakikatinden (eşyâ-yı kevnîyeye hakâkıyından) ibarettir. Bu sûretler, "ilmi varlıklar" (vücüd-u ilmi) olduğundan bağımsız olarak dışta varlıkları yoktur.

Buraya kadar "tek" (*ehad*) ve "bir" (*vâhid*) olan Vücüd, bu suver-i ilmiyeye sebebiyle sayı olarak artar ve çok (*kesret*) olur. Bu gibi açıklamaların iyi anlamak lâzım, aksi halde, Vücüd, bir iken çok oldu şeklinde yanlış bir anlayışa gidilebilir. Bunun için düşünürümüz; "*tâbir-i diğerle, bu suver-i ilmiyeye, zât-ı uluhiyyetin emr-i icâda illetli olurlar*" demektedir (Mukaddime, 14).

Günümüzde Müslümanlar ve özellikle gençler, Kur'anî bakışı kaybettikleri için burada kullanılan neredeyse her kavramı açıklamak durumunda kalıyor. Hâlbuki bu husus aslında Kur'an'ı iyi anlaşılırsa çok açık bir durumdur. Avni Konuk'un kullandığı "*emr-i icâd*" kavramı her şeyi açıklamaktadır. Bilindiği gibi Yâsin sûresinde geçen "*kun fe-yeekûn*" âyetinde şöyle buyurulmuştur:

"*Bir şey irade ettiği zaman O'nun emri o şeye 'Ol' demektir. [Bunun üzerine o şey] hemen olurur*"^[4].

Tasavvuf düşüncesi bu açıdan yaratmayı "*emr-i icâd*", yani "yaratma emri" ile açıklamıştır.

Yorum

Tanrısallık Kuran oluşumuna terstir. Bir şeyin irade edilmesi ile “ol” denince olması demek, uygun şartlar ve zeminin olması ile oluşacağı dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Bir zambak yetiştirmek isterseniz, zambağın soğanını almadan oluşmaz. Klonlama için de hücresi gerekir. Mucize kavramlarının bile Peygamber zamanı değil, 300 yıl sonra 10. Asırda oluştuğu dikkatlerden kaçmamalıdır, destanlaştırılmış inançlarda vardır.

Sevgi ve sevgi temelinde saygı oluşumu ile yaklaşım daha Kuran temelli olacaktır, ileri ve taşkın olması vurgusu vardır (2/165 İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah dışında bazılarına Allah'a eş tutarlar da onları Allah'ı sevmiş gibi severler. İman sahipleri ise Allah'a sevgide çok kararlı ve taşkındır. Zulme saplananlar, azabı gördüklerinde tüm kuvvetin Allah'ta bulunduğunu, Allah'ın azabının çok şiddetli olduğunu fark edeceklerini anlayabilseler).

Buradan hareketle Ahmed Avni Efendi'nin yaratma açıklaması şöyledir:

“Vücüd lâ-taayyün mertebesinden taayyün-ü evvel mertebesine tenezzül edince zâtındaki esmâ ve sıfata ilmen taalluk ederek bunlarda saklı olan bütün sûretler de ilmen (bilgi şeklinde) ayrılarak taayyün-ü sâni mertebesinde “ol” emrine vesile oldular”.

Bu makamda Avni Konuk'un hususiyeti ortaya çıkmaktadır ve zekâ kıvraklığı kendini göstermektedir, şöyleki:

İlmî sûretlerin varlığı için sebep, bütün isim ve sıfatların gerçek sahibi zât-ı ulûhiyyet olduğu için nazarı akıl yürütmeyle açıklanamayacak olan bir sebeplilik (illiyet) anlayışı ortaya çıkmaktadır. Sebep olan zât-ı ulûhiyyet, yaratmasına sebep olan ilmî sûretlerin de sebebi olur. Kendi ifadesiyle “illet (sebep) olan suver-i ilmiyye, kendilerinin iletî olan ma'lûlün, yani zât-ı ulûhiyyetin emr-i icâda illeti olur. Hâlbuki delil-i nazariye göre aklın hükmü, ‘illet olan şey kendi ma'lûlû için ma'lûl olmaz’ demek idi. İşte ilm-i tecelli bâlâda (yukarıda) izah olunduğu üzere aklın bu hükmünü ‘illet olan şey, kendi ma'lûlû için ma'lûl olur’ hükmüyle feshetti.”

Yorum

İlim bilgi düzeyinden sevgi düzeyine çıkarılırsa, bireysel boyut öne çıkar.

Bu yaklaşımda Tanrıçılık boyutuna getirmek anlamsızlaşmaktadır.

2. Akıl İle Düşünmeyi Aşır Ruh ile Düşünme Düzeyine Ulaşma

Bu sebep anlayışı ile Avni Konuk, Hegel felsefesinde açıklanmaya çalışılan tezd ilkesini yüksek bir düzeyde çözümülemiş olmaktadır. Zira akıl, belli ikelerle hareket ettiği için ruhun üst düzeyde algıladığı hükümleri idrak etmekten acizdir. O halde sadece “nazarî düşünce” olarak burada ifade edilen akıl ile düşünmeyi aşmadıkça ve ruh ile düşünme düzeyine ulaşmadıkça bu hakikatin anlaşılması mümkün değildir. Bu durumu kendi bilgi nazariyesi açısından çok dakik bir şekilde şöyle açıklamakta ve diğer bir açıdan da ta'rizde bulunmaktadır:

“Âtidedeki misal zevk-i sahîh ile teemmül olunduktan anlaşılır ki, bu hüküm, garbiyyünün “iskolastik” tâbir ettikleri kıyl u kâl cinsinden değil, belki bir hakikat-i zâhiredir. ... Maddîyyünün madde kanununu beyan ettikleri sırada “umûmiyyet itibariyle kâinatın sebebi yoktur” demeleri, hakikat-i emirdeki cehillerinden ve küllün nümunesi olan kendi nefislerinden gâfil bulunmalarından neş'et etmiştir. Ve bu cehl ve gafletin menşei de esfel-i sâfilin olan âlem-i tabiatın a'la-yı illiyyin olan zâta sırf akıl ve zekâ ile urûc edilebileceği (çıkılabileceği) zannolunarak, enbiyâ (aleyhimü's-selâm) ve onların vârisleri olan evliyâ-yı kirâm hazarâtının akvâl-i aliyye ve ihbarât-ı seniyyelerine kulak asmamaktır.”^[5] Böylece taayyün-ü sâni mertebesinde ilmî sûretlerden her biri dışta var olan şeylerin (eşyâ-yı hâriciyyenin) her birinin hakikatını teşkil eder. Bu sûretler varlık dediğimiz eşyâ-yı hâriciyyi bir düzen ve terbiye altında tuttukları için bunların “Rabb-i Hâssî” olurlar. Hakikat değişmeyeceği için bu sûretlerin her birine “ayn-i sâbite”; hepsine birden ise bunun çoğulu olarak denir. Bu mertebede dikkat edilirse sayı olarak sayılabilecek ilmî varlıklar tezâhür ettiği kadar buradaki birlikten dolayı “Vâhidîyyet mertebesi” de denir. Diğer taraftan insanın hakikatini de mündemiç olduğundan ve bu hakikatler içinde üst düzeyde olmasından insana matuf olarak “Hakikat-i insaniyye” mertebesi de derler.

A'yân-i sâbite kavramının çok iyi anlaşılması gerekir. Bundan sonraki bütün tecelliler, âdeta esmâ ve sıfatlardan bunlara yansiyarak hâricî varlık (vücüd-u hâricî) kazanacaklardır. Nitekim Avni Konuk, tabiat âleminde bahsederken buradaki her bir varlığın kendi aynına göre davranacağını belirtmektedir. Ancak düşünürümüz, burada İbn 'Arabî' den aldığı bir cümleyi aynen şöyle aktarmaktadır:

“Suver-i ilmiyyeden ibaret olan a'yân-i sâbite kendi ademîyyet-i asliyyeleri üzerindedir. Onlar vücüd-i hâricî kokusunu koklamışlardır” (Mukaddime, 15).

Yorum

Düşünme ruh ile oluşmaz, duyu boyutu, ilgi ve sevgi ile aklın etkin çalışmasına olanak verir.

Duyusal bakış ile objektif olunmaz.

Her varlığın kendi yapısı, genetik özelliğine göre oluşmaktadır. Bu doğal, tabiat yapısıdır.

Ancak bundan a'yân-i sâbitenin bir hayal olduğunu çıkarmamak gerekir. Burada vurgulanan sadece bunların vücüd-i hâricilerinin olmadığıdır. Çünkü a'yân, ilmî sûretlerden ibaret oldukları için varlıkları sadece bilgi olarak hakikatı ifade etmeleri ve Cenâb-ı Hakkın ilminde bulunmalarıdır. Diğer bir deyişle “a'yân-i sâbite, suver-i ilmiyye-i esmâyyeden ibaretler”; onun için a'yân-i sâbite, mec'ûl değildir; yani yaratılmamışlardır, çünkü Allah'ın ilmi ezeldir. O halde bunlar aslında ezelden beri Hakk'ın ilminde vardır ve kadimdirler. Bu durumda her bir aynın bir hakikati vardır ki bu da onun “isti'dâdı ve kabiliyyet-i mahsûsası”dır. Onun için hiçbir ayn diğer bir ayna benzemez: “Vücüd-u Mutlak-ı Hakk, her bir ‘ayn’ın isti'dâdına münasip olarak o ‘ayn’ın sûreti ile zâhir olur.” (Mukaddime, 18).

Konuk'a göre tecelliyattaki yaratmada üç önemli olgu vardır:

1. Atâ-yı zâtî, 2. Tecelli-i ilâhî, 3. Nefes-i rahmânî.

Bunlar eşit düzeyde gerçekleşir. Bu kavramların, kanaatimce çok açıklanması gerekmez ve açıklanacak olursa, fazla maddî-somut ifadelere döküleceği için yanlış anlaşılabilir. Yukarıda Avni Konuk Efendi'nin belirttiği gibi zevk-i sahîhe teemmül edilirse, bir nebze daha iyi anlaşılabilir. Nefeste elbette bir üfleme vardır, buna “tenfis-i rahmânî” denir. Tenfis, Allah'ın bir şekilde müdahalesini ifade etmektedir ki, küllî irade burada tecelli eder. Demek ki tenfis-i rahmânîden sonra her bir ayn, kendi isti'dât ve kabiliyyetine göre müteayyin olur.

Yorum

Kavram karmaşası: Tecelli yaratmak değil, gelecek kelime anlamı olarak ortaya çıkma, belirlemek, demektir. Yaratılan obje ve put şekline getirir ki iman olarak, doğmamış ve doğurmamış kavramı temelinde kabul edilemez. Her bireyin varlığı elbet yaratılış gereğidir, bunun doğrudan obje yarattı olarak ele alınması anlaşılır olamaz.

Şefaahat: Ayrıca bir kimsenin başkasına karşılık beklemeden, fark edilmeden yardım etmesi, gönüllü kazanmasının şefaahat konusu olacağı, hikayelerde, çölde köpeğe ayakkabısı ile su vermenin şefaahat ettiği şeklinde iken, hiçbir kimsenin şefaahat edemeyeceği vurgusu açık ve nettir.

Kuran temelinde olarak tanımlamalar:

- **Hiçbir şey için karşılık kullanmaz, şefaahat kabul edilmez, fidiye alınmaz.** 2/48 *Ve sakının o günden ki, hiçbir benlik bir başka benliğin herhangi bir şeyi için karşılık ödemez; hiçbir benlikten şefaahat kabul edilmez, hiçbir benlikten fidiye alınmaz. Ve onlara yardım da edilmez.*
- **Kimse, kimsenin yerine bir şey ödeyemez, şefaahatın yarar sağlamayacağı açıktır.** 2/123 *Kimsenin kimse yerine bir şey ödeyemeyeceği, kimseden fidiye kabul edilmeyeceği, şefaahatın hiç kimseye yarar sağlamayacağı ve onların hiçbir yardım göremeyecekleri o günden sakının*
- **Alış-veriş, dostluk varken, şefaahatın ölümden sonra olmadığı açıktır.** 2/254 *Ey iman edenler! Alış-verişin, dostluğun, şefaahatın olmadığı o gün gelmeden önce size verdiğimiz rızaktan infak edip dağıtın. Küfre sapanlar zalimlerin ta kendileridir.*
- **Yaradan kudretin kaynağıdır, her şeyi kuşatmış iken, şefaahat yaratmanın izni ile olabilir, verilmemiştir.** 2/255 *Allah'tan başka ilah yok. Hayy'dur O, sürekli diridir; Kayyûm'dur O, kudretin kaynağıdır. Ne gaflet yaklaşır O'na ne kendinden geçme ne de uyku. Göklerde ne var, yerde ne varsa yalnız O'nundur. O'nun huzurunda, bizzat O'nun izni olmadıkça, kim şefaahat edebilir! O, insanların önden gönderdiklerini de bilir, arkada bıraktıklarını da!... İnsanlar O'nun bilgisinden, bizzat kendisinin dilediği dışında, hiçbir şeyi kavrayıp kuşatamazlar. O'nun kürsüsü, gökleri ve yeri çepçevre kuşatmıştır. Göklerin ve yerin korunması O'na hiç de zor gelmez. Aliyy'dir O, yüceliği sınırsızdır; Azim'dir O, büyüklüğü sınırsızdır. 6/51 Rablerinin huzurunda haşır edileceklerinden korkanları, o vahiy ile uyar ki korunabilsinler. Onların O'ndan başka ne bir dostu vardır ne de şefaahatçısı.*
- **İnanışları eğlence yapmış, iğreti yaşam ile kendini aldatanlar, kendi üretip kazandığı açısından başkası menfaat olmadan şefaahatçi olamaz, bu anlamlı değildir.** 6/70 *Dinlerini oyun ve eğlence haline getirmiş, iğreti hayat kendilerini aldatmış olanları bırak da o Kur'an ile şunu hatırlat: Bize kişi, kendi elinin ürettiği kazandığına teslim edilirse onun, Allah dışında ne bir dostu kalır ne de şefaahatçısı. Her türlü fidyeyi verse de ondan kabul edilmez. İşte bunlar, kazandıklarına teslim edilmişlerdir. Nankörlük ettiklerinden ötürü onlar için kaynar sudan bir içki ve korkunç bir azap vardır.*
- **İnsanlara şefaahatçi olanlar, bir sorunda, bir mahkemede yanınızda olmayacağını biliniz, eylem, veri, kanıt, yaptıklarınız beraberinizde olandır.** 6/94 *Yemin olsun, sizi ilk yarattığımızdaki gibi yapayalnız/teker teker bize geldiniz. Size verip hayaline daldırdığımız şeyleri de sırtlarınızın arkasında bıraktınız. Sizinle ilgili hususlarda ortaklar olduklarını sandığınız şefaahatçılarımızı da yanınızda görmüyorsunuz. Yemin olsun, koptu aranızdaki tüm bağlar ve uzaklaşıp kayboldu yanınızdan o bir şey sandıklarınız.*
- **Verilen öğüt, bireyin yapması ile anlam kazanır, öğüt veren sorumluluk almaz, şefaahat konusu olamaz.** 7/53 *Onun yalnız tevilini gözetirler. Onun tevili geldiği gün, daha önce onu unutanlar şöyle derler: "İnan olsun, Rabbinizin resulleri gerçeği getirmişler! Acaba bizim için şefaahatçılar var mı ki, bize şefaahat etsinler yahut daha önce yaptıklarımızdan başkasını yapalım diye geri gönderilebilir miyiz?" Öz benliklerini hüsrana ittiler. İftiralarına âlet ettikleri, onlardan uzaklaşıp kayboldu.*
- **Yaratan onaylamadan, mahkeme kabul etmeden delil, veri geçerli olamaz.** 10/3 *Şu bir gerçek ki, sizin Rabbiniz gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arş üzerine egemenlik kurup iş ve oluşu çekip çeviren Allah'tır. O'nun izni olmadıkça hiçbir şefaahatçi devreye giremez. İşte bu Allah'tır sizin Rabbiniz. Artık O'na kulluk/ibadet edin. Düşünüp anlamıyor musunuz?*
- **Yarar sağlamayan, zarar vermeyen ve anlamı olmayan bir şeye dayanmanın faydası olmaz, şefaahat kavramında olması da beklenmez.** 10/18 *Allah'ın yanında bir de kendilerine zarar veremeyen, yarar sağlamayan şeylere kulluk ediyorlar ve şöyle diyorlar: "Bunlar bizim Allah katındaki şefaahatçılarımızdır." De onlara: "Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği şeyleri mi haber veriyorsunuz?" Şunu yücedir O'nun, ortak koştuğularından arınmıştır O.*

- **Rahman tarafından şefaahat verilmesi kavramı: çölde bir köpeğe su vermek için, ayakbabisini kullanarak, kuyudan aldığı suyu vermesi, bir şefaahat boyutudur.** 19/87 *Rahman katında söz almış olandan başkaları şefaahat imkânı bulamazlar.*
- **Mahkemede bireyin ifadesi, somut delil olmadan geçerli olamaz.** 20/109 *O gün şefaahat yarar sağlamaz. Ancak Rahman'ın izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimse müstesna.*
- **Yapılan iyilikler, bir menfaat boyutu olmadan olanlar, bize şefaahat olmaktadır.** 21/28: *O, onların önlerindeki de arkalarındaki de bilir. Onlar, O'nun hoşnutluk verdiklerinden başkasına da şefaahat etmezler. Ve onlar O'nun korkusundan titrerler.*
- **Eğer bir nimet, bir kazanç, bir ortak bir alış-veriş için ise, şefaahat olamaz, reklam yapmak ile şefaahat olamaz.** 30/13 *Allah'a ortak tuttukları arasından, kendileri için şefaahatçılar çıkmayacaktır. Kendi yandaşlarına nankörlük etmektedir onlar.*
- **Yaratılışa uygun değer ve nimet yaratmak şefaahatçi olacaktır.** 32/4 *Allah'tır ki gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yaratmış, sonra arş üzerinde egemenlik kurmuştur. O'nun dışındakilerden size ne bir dost vardır ne de bir şefaahatçi. Hâlâ düşünüp ibret almayacak mısınız?*
- **Yaratılışa uygun olmayan, mahkemelerde de bir ifadenin objektif olmadan, geçerli olmayacağı gibi, uygun nitelikte olmalıdır.** 34/23: *O'nun katında, bizzat kendisinin izin verdiği kimseden başkasının şefaahat/kendisinin izin verdiği kimseden başkası için şefaahat yarar sağlamaz. Sonunda, kalplerinden korku giderilince: "Rabbimiz ne dedi?" derler. "Hakkı söyledi, O'dur Alîyy, O'dur Kebîr."*
- **Zarar ve ziyanda, kısaca sınavda kopya veren olma, torpil geçerli olmaz, bu açıdan şefaahat de beklenemez.** 36/23 *"O'ndan başka tanrılar mı edineyim ben? Eğer Rahman bana bir zorluk/zarar dilerse onların şefaahati benden hiçbir şeyi savamaz; beni kurtaramazlar.*
- **Yaptığımız, değer, nimet bizim şefaahatimiz olabilmektedir.** 39/44 *De ki: "Şefaahat, tümünden ve sadece Allah'ındır. Göklerin ve yerin mülkü/yönetimi O'nundur. Sonunda O'na döndürüleceksiniz.*
- **İnsanlarda kendini ifunlaştıramayan kişi, başkasının hakkında nasıl fikir verir, mahkemeler birçok olayı somut delil olmadığı için, delile dayanarak kabul eder.** 39/43 *Yoksa Allah'ın berisinden şefaahatçılar mı edindiler? De ki: "Onlar hiçbir şeyi sahip olmayan/hicbir şeyi gücü yetmeyen, aklını da işletmeyen varlıklar olsalar da mı?"*
- **Zarar ve zulüm yapan ve açık, delil ile sabit iken, kimse buna ortak olamaz, onu savunamaz.** 40/18 *Onları, yaklaşan felaket günü hakkında uyar! Yüreklere gırtlaklara dayanmıştır; yutkumurlar. Zalimlerin ne bir dostu vardır ne de sözü dinlenir bir şefaahatçileri.*
- **Hakikat, gerçek, delile, kanıta dayanan veri, ancak bizim şefaahatimiz olabilir, başkasından alınamaz.** 43/86 *O'nun berisinden yakardıkları, şefaate sahip olamaz! Hakka tanık olanlar müstesna. Onlar, ilimden nasiplenmektedirler.*
- **Yaratılışın bir kişi ve olayda etkisi olması, kısaca torpil geçmesi beklenmez, ancak yardım edenler, tedbir almayı sağlayanlar bu kapsamda değillerdir.** 53/26 *Göklerde nice melekler var ki, şefaahatleri hiçbir işe yaramaz. Allah'ın, dilediği ve hoşnut olduğu kimseler için izin vermesinden sonraki durum müstesna.*
- **Kendilerine şefaahatçi diyenlerin anlamı olmadığı, ancak bilgi, öğüt ve uyarı verebilirler, şefaahatçi olamazlar.** 74/48 *Artık yarar sağlamaz onlara şefaahatçilerin şefaahati.*

İnsanlar ancak barış yönünde hayırlı işler, nimet oluşturmaları ile yaratılışa uygun eylemler yapar ve korunma, gözetme ile, zarar ve zulümden kaçınırlar.

Bu boyutların farkındalığı ve algılanması ile olmalıdır. Kuran öğüt, öneri ve sunum ise, bunu algılayan için anlamı olabilir.

3. Ruhlar Mertebesi (Mertebe-i ervâh)

Vücûd, vâhidîyyet mertebesi olan taayyün-i sânidan suver-i ilmiyye, yani a'yân-ı sâbite hasebiyle ruhlar mertebesine (*mertebe-i ervâh*) tenezzül eder. Böylece a'yân-ı sâbite basit varlıklar (cevher-i basit) olarak zâhir olurlar. Bu şekilde ortaya çıkan varlıklara "ruh" denir. Bunlar, zaman ve mekân ile sınırlı değildir. Ayrıca onların şekil ve rengi yoktur. Basit oldukları için, bölünemezler veya parçalanıp tekrar birleştirilemezler. Bu tür özellikler cisimlere ait olduğundan duyularla da algılanamazlar. Fakat ruhların her biri şuurlidir. Bu yüzden kendi varlıklarını ve diğer ruhların varlıklarını algılayabilirler. Diğer taraftan kendi yaratıcılarının varlığını da bilirler. İşte A'râf ayetinde işaret edilen "elest" olayı buna şöyle işaret etmektedir:

"Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Onlar dediler ki, evet"^[6].

Avni Konuk'un bu mertebede ele aldığı üç önemli konu vardır:

a-Melekler, b-Iblis (veya şeytanlar) ve c- Hz. Âdem ile Hz. Havva.

Buna getirdiğim yorum şöyledir:

Konu, rûh olduğuna göre aslında burada ruhlar anlatılmaktadır. Ancak âlem-i şehâdet açısından değil, Çünkü Hz. Âdem ile Hz. Havva âlem-i şehâdet konusunda tekrar ele almaktadır. O halde burada savunulan üç tür rûhun varlığıdır: 1. melekler, 2. cinler, 3. insan rûhları. Bu her üç rûh ta mâhiyet itibarıyla benzeseler de aynı değillerdir. Meselâ, insanlar bu dünyada mâhiyet itibarıyla, zaman ve mekân içinde olmaları,

EstıdamYenidogan

renkleri, kokuları, boyutları vs olmaları cihetiyle dağlar ve bitkilerle aynı olsa bile, diğer özellikleri itibarıyla bunlardan çok farklıdır. Aynı şekilde bu üç tür rühi da alem-i ervâhta benzeşmeler de aynı değillerdir. Bu mertebelerden sonraki birçok taayyünat ve çeşitli sûretler, akıl-ı küll ile nefis-i küllün birleşmesinden olmuştur. Nitekim bütün bu durumlara ışık tutan Nisa sûresinin ilk âyetinde şöyle buyrulmuştur:

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan; ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının."[7]

Burada yaklaşılması yasak olan ağaca yaklaşma ve insan fitratının dünya hayatına meyletmesi ile aldanmasını tahlil eden çok derin psikolojik ve felsefi açıklamalar bulunmaktadır. Ancak bu ayrıntıları bırakıp sistemin tamamlanması için gerekli olan diğer mertebelere geçmek yerinde olacaktır.

Yorum

Bilinmeyen, gayb denilen kavram, ruhlar hakkında söylenenlerde bu anlamdadır. İnsanlar, öldükten sonra bir varlığı değil, ancak mahşerde, tüm insanlar, tüm yaratılış yok olduktan, canlılar öldükten sonra hesaba çekileceklerdir. Cennet ve Cehennem kavramı yargılamadan sonra, geçerlidir.

Ruhlarla görüşme, ancak psikolojik bir boyut olarak ele alınmalı, gerçek gibi algılayan kişi, yanılgı ve aldanma içindedir.

4. Âlem-i Misâl

İkinci varlık alanı âlem-i ervahın Zâtin harice olan tecelliyâtıdır ki, bu mertebeye "Âlem-i misâl" denmektedir. Çünkü ruhlar âleminde tezâhür eden her bir ferdin bulunduğumuz âlemde alacağı sûrete uygun bir "örnek" (*misâlî bir sûret*) bu âlemde belirir. Beliren bu örnek sûrete bazı düşünürler "hayâl" der. Bunun sebebi ise, bu sûretin hayâl kuvvesi ile algılanmasıdır. Tasavvuf filozofları, içinde bulunduğumuz âleme "âlem-i ecsâm" demektir. Bu da üçüncü varlık alanını teşkil etmektedir. Bunu aşığıda daha ayrıntılı inceleyeceğiz. Buradan anlaşılan âlem-i misâlin şehâdet âlemi olarak da adlandırılan âlem-i ecsâm ile yukarıda manâ âlemi olarak adlandırdığımız âlemlerin arasında kaldığıdır ki, bu yüzden buna aynı zamanda "berzah" da denmektedir. Zaten berzâh, "ara bölge" anlamına gelir, yani iki alan arasında kalan âlem demektir. Bunun sebebi yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, manâ âlemlerinden gelen tezâhürlerin âlem-i misâle yansıdıktan sonra aldığı sûret ile âlem-i ecsâmda ortaya çıkmalanındandır.

Âlem-i ervâh âlem-i misâle yapışık olduğu ve ruhlar bu âlemden geçerek şehâdette zuhûr ettiği için bazı tasavvuf düşünürleri her iki âlemi tek bir âlem olarak mülâhazâ ederek her iki âlemi tek bir âlem olarak "**melekût âlemi**" diye adlandırmışlardır. Bu itibarla gayb ile şehâdetin birleştiği yerdire. Bu durumda âlem-i misâl bir cihetle gayb, diğer bir cihetle şehâdettir; aynı şekilde ne gayb ne de şehâdettir.

Yorum

Ruhlar âleminde belirlemek, ayrı bir sıfatı olması gibi yaklaşımlar fantezi içindedir ve bu Makalede yeri olamaz.

Bir insanın fiziksel, ruhsal ve sosyal yapısı vardır, bu açıdan ruhlar bilimi, psikiyatri konusudur, bu şekilde olan ise, hayali tanımlamalardır.

5. Âlem-i Şehâdet (Kevn-ü Fesâd)

Üçüncü varlık alanı ise, şühûdî âlem veya alışkın olduğumuz tâbirle, "Âlem-i şehâdet" olarak adlandırılır. Bu âlem, Zâtin tabiatı olan tecelliyâtıdır. Bu cihetle mer-tebe-i şehâdet, Vücûd-u mutlakın dış dünyada (hâricte) maddî sûretler (*suver-i ecsâm*) ile açığa çıkmasıdır (*zuhûrâtıdır*). Bu âlem duyularımızla çeşitli şekillerde algılayabildiğimiz tek âlemdir. Duyuların en etkin olduğu âlem budur. Hukemâ, yani Aristocu filozoflar, bu âlemdaki varlıkları, "*zirüh*" (ruhlu) ve "*zirüh*" olmayan varlıklar olarak ikiye ayırırlarsa da Muhakkikîn, yani tasavvuf filozofları ruhsuz hiçbir şey olamayacağını savunarak bu görüşü kabul etmemişlerdir.

Avni Konuk bunu felsefi sistemi içerisinde tutarlı bir şekilde şöyle savunmaktadır: Bilindiği gibi vâhidiyyet mertebesi olarak da adlandırılan taayyün-i sâni mertebesinde esmâdan ayrılan suver-i ilmîye şehâdet âleminde zâhir olan mukabili varlığını değişmez, sâbit hakikati olarak bulunmaktadır. İşte bu hakikat o meşhûd varlığın "mutasarrafı, müdebbiri ve ruhu" hükümündedir.

Âlem-i şehâdetle aynı zamanda "Meydana geliş ve çöküş" (*kevn ü fesâd*) âlemi denmektedir. Burada "fil" yeni bir sûretin meydana gelmesi (*hudûsünden*); "çöküş" ise bir sûretin yok olması (*in idâm*) demektir. Meselâ mum yanarken mumun erimesiyle şeklinin kaybolması "çöküş"; ancak erime neticesinde ortaya çıkan gazlar da bir yeni "oluş"tur. Bu demektir ki, madde dünyası olan âlem-i şehâdetle sürekli bir çöküşten sonra bir oluş ortaya çıkar.

Yorum

İnsanın yaşamı bu Evreni izlemesi, bir şahadet etmesi ise, bu boyut bir soyut kavram değil, somut oluşan olaylardır.

Madde dünyası çöküş değil, oluşan boyuta göre yaratılışı gözlenir.

Kendi Zâtı ile Kâim Olan Ancak Cenab-ı Hak'tır

Bu açıklamalardan çıkan sonuç şudur ki, kâinat dediğimiz şu âlem-i şehâdet bütünüyle (*hey'et-i mecmuâsiyle*) kendi nefsi ile kâim olmayan bir takım a'râzdan müteşekkildir. Kendi zâtı ile kâim olan ancak "Vücûd-ı mutlak-ı Hak'tır". Diğer her şey "O vücûd-ı mutlak ile halk-ı cedid içindedir" (Mukaddime, 38). Unutmayalım ki, bu ifade Rahman sûresinin 29. âyetine dayandırılmaktadır:

"O, her ân yeni bir iştedir (şe'n)"[8]. Onun için âlem-i şehâdetin her ân değişimini Allah'ın esmâsi gerektirmektedir. Mücid, Muhyî, Mübdî, Rahmân, Mün'im, Musavvir, Hâlık ve Kayyûm gibi isimler, tecelli için ayna vazifesi gören varlıkların yaratılmasını; ancak Mü'mit, Dârr, Kahhâr, Kâbiz, Ferd ve Vâhid gibi isimler ise, varlıkların yokluğunu gerektirir. Çünkü bu isimler Allah'ın Zâtında yegâne olduğunu ifade eden isimlerdir. Nitekim hiçbir varlık olmamalıdır ki, Allah yegâne olarak kalsın. İşte kâinat bu şekilde devamlık yok edilip yeniden yaratılma süreci içerisinde. Çok belîğ bir ifadeyle merhum Avni Konuk bunu tamamen şöyle felsefi bir dile dönüştürmeyi başarmıştır:

"Her lahza başka, başka halk ve yeni vücüd gelir. Ve her tarfetü'-ü'nün içinde icâd ve i'dâm-i diđer vâkidir. Velâkin bu icâd ve i'dâm feyz-i rahmânînin sūra't-ı inkız ve teceddüdü hasebiyle idrâk olunmaz. Ve bu sūr'at sebebiyle, suver-i eşyanın istikrâr üzere olduđu zann olunur. Sūr'at-ı teceddüd ve feyz-i rahmânîni bu sûretle vâki olur ki, gitmenin ve gelmenin idrâki mümkün olmaz. Ve belki gelmek gitmenin ve gitmek dahi gelmenin aynıdır. Vücüd ile âdem arasında zaman mütehallil olmaz ki, onun ademiyeti melhûz olabilsin"[9]

Yorum

Yaratan denilerek, tanrılaştırmanın bir anlamı olamaz.

Tanrı ve İlan tanımı obje, bir put yapısı iken, Yaratan bize şah damarından yakın ve bizimle olan obje olmayan bir boyuttur.

Tabiat Nedir?

Âlem-i şehâdetin bize bakan en yakın maddî boyutu tabiattır. Tabiat zannedildiği gibi etken (fâil) bir âlem değildir. Bu durum zaten âlem-i şehâdetin tamamen a'razdan ibaret olduğunu söylemekle anlaşılmalıdır. Ancak bu durumda tabiat nedir? Ahmed Avni'ye göre yukarıda belirtildiği gibi "feyz-i rahmânî sür'at-i inkıza ve teceddüd" ile kâinata tecelli etmektedir.

Tasavvuf anlayışına göre bu feyz-i rahmânî âleme Cenab-ı Hakkın âdetâ üflemesi gibi yayılmaktadır. Bu üfleme elbette ki yaratmayı, yani halk-ı cedidi bizim anlayabilmemiz için verilmiş bir teşbihtir. Onun için maddî bir üfleme olarak algılanmaması için "nefes-i rahmân" olarak ifade edilmektedir. İşte Avni Konuk'un ifadesiyle "fezâda (uzayda) menfûh olan nefes-i rahman"ın tecelli ettiği mezâhir tabiattır.

Bundan sonraki açıklamalar, kâinatın ilk yaratılışını ve değişerek zaman içinde nasıl bu duruma geldiği ile ilgilidir. Burada insan aklının bir "ilk" ile ilgilendiği gerçektir. Bu ilk maddî bir sebep olarak açıklanırsa, tasavvufun ortaya koyduğu manevî âlemler anlaşılır. Onun için yaratılışın ilk sebebi, İbn Arabî'de olduğu gibi kudsi bir hadis ile açıklanmaya çalışılmıştır. Avni Konuk'a göre, senetleri açısından bu hadis zayıf bir hadistir, yani sadece hadis bize intikal edildiği kaynaklara bakacak olursak, yeterli sahih kaynak bulamayacağımız için kabul etmememiz gerekir. Ancak "keşfen" sahih olduğunu belirterek bunun hadisi sahih kabul etmemiz için yeterli olduğunu belirtmektedir. Bu hadiste Avni Konuk'un tercümesi ile şöyle buyrulmuştur:

"Ben gizli bir hazine idim; bilinmeğe muhabbet ettim, halkı bilinmem için yarattım" (Mukaddime, 43).

Burada ifade edilen muhabbet, şüphesiz ki, Lâ-taayyün mertebesi için söylenemez. O zaman Hakikat-ı Muhammediye olarak da ifade edilen taayyün-ü evvel mertebesinde esmâ ve sıfatta gizli olan güzelliklerin ve kemâlatın izhârına muhabbet söz konusudur. O halde bu hadis, vahdet mertebesinde Zâtin Zâtına olan zuhûr ve izhârını dile getirmektedir. Diğer bir ifadeyle sıfat, esmâ ve kemâlatın zuhurundan önce yine kendi zâtında saklı olduğunu da dile getirmektedir.

O halde Vücûd-ı Mutlakın istiğrâk-ı zâtisinden vahdet mertebesine nüzûlü ile esmâ ve sıfatta gizli olan cemâl-i zâtisinin zuhûruna olan muhabbetinden, esmâsındaki cemâl ve kemâl kendisine zâhir olur. Bunun üzerine yine tenezzül ile hakikat-ı insaniye olan vahidiyyet mertebesinde tecelli etmesi ile her bir isimde bulunan ve daha sonraki mertebelerde tezâhür edecek olan sonsuz sayıda varlıkların ve eşyânın hakikati ayrışır. Bu hakikatlere yukarıda açıklandığı gibi "a'yân-ı sâbite" denmiştir. A'yân-ı sâbite bir şekilde hariçte zuhûr edince şuurlu varlıklar olan rûhlar (ervâh), âlem-i ervâhta yaratılmış olur. Nefes-i rahmânın tecelligâhu bu âlemdir. Çünkü Kur'an'da "rûhumdan/ruhumuzdan üfledik" denmektedir^[10].

Yorum

Her bireyin yaptığı sanat bir özel, özgün yapıdır, bireyin kendisinin yaptığı, yetenek denilen bir boyut içindedir. Yaratılış olarak bu uygun iken bunu Tanrı konumuna sokulan Yaratan yaptı, yaptırdı demek anlamlı olamaz.

O zaman iyilik kadar, zarar ve zulmü de yapan biz, yaptıran Yaratıcı olduğuna göre, biz niye hesaba çekiliyoruz sorusu sorulabilir. Bireyin sorumluluğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

Tanrı ve Tanrıcılık Kavramları

Yaratan denilince, insan figürü akla gelmektedir. İnsanın yaratması yoktur, sadece bir boyut oluşturmasıdır, pasta yapmanız bir eser üretmeniz ama tüm malzemeleri yaratan değil, usul kullanan sizsinizdir. Aynı şekilde de bir insan sanat yapar, ama burada kullandığı malzemeler yarattığı değil, yaratılanları kullanmasıdır. Bu açıdan Tanrı kavramında genellikle bizden ayrı bir ikon, put ve bir boyut yaratılmaktadır.

Yerçekimi fark edilmez, bir şeyi düşürünce algıyorsunuz. Bunun gibi kendimize ile bütünleşen bir boyut olmalı, ancak akıl ve mantık boyutu da olmalıdır.

Tanrıcılık- Nedir Ne Demek.com¹¹

1. Evreni yaratan ve yöneten, vahiy yoluyla insanlara buyruklar veren bir Tanrı'nın varlığına inanma, teizm.
2. Bir Tanrıya inanma.
3. Teizm.

Yorum

Evreni yaratan ve yarattıklarını güden ise, sorumlu kendisi olmalı, yaratan, yaratılanlardan ayrı olmalıdır. Bu kavramlar İslam anlayışına terstir. Bu açıdan tanrı kavramı içinde Allah olamaz, Kuran ifadesinde olduğu gibi, ilah yoktur, tanrı yoktur net belirtilmektedir. Ebu Lehep put olarak yorumlamış ve Yeğeninden, Peygamberden ayrılmıştır.

Burada Evrim kavramı ile Yaratılış yaklaşımı ters olmamaktadır. Bir değişim boyutu oluşmuştur.

Tanrılaştırma, Wikipedia¹²

Tanrılaştırma ya da Apotheosis ([Eski Yunanca](#) apo- "uzak-, uzağa", theós "Tanrı"), dünyasal bir varlığın (fikir ya da bir yerleşim yeri) veya ölümlü bir insanın [tanrı](#) ya da [varı tanrı](#) katına yükseltilmesi. Tanrılaştırma, genellikle ölümün ardından yapılır. Zaman zaman [Roma İmparatoru Domitian](#)'da olduğu gibi kendisini yaşarken tanrı ilan ettiren tarihsel kişiliklere de rastlanır. Tanrılaştırmayı genellikle, tanrılaştırılan kişi için bir kült oluşturulması, tapınaklar inşa edilmesi ve festivaller düzenlenmesi takip eder.

Yorum

Birçok inanışta, insanlar, ölümünden 100 yıl geçtikten sonra aziz ilan edilir. Onu tanıyan ve karşı çıkacak kişiler ölmüş, sadece epik hikayeler kalmıştır. Tanrı ilan edilmesi için, bireyden uzaklaşmalı, ona tapınılmalı ve yüceltilmelidir. Genel yapısı da fiziksel olarak yapılıdır. Kuran'da Ekber yoktur, Ekber ölçüm olarak büyük, alt kademesi de Kebir olmaktadır. Bu İslam öncesi Allah tanımlanmakta, bu açıdan o zamanda kullanılan bir sıfattır. Bilen kullanmamalı, ama bizim için anlamı ulu, yüce, kısaca soyut olmaktadır.

Tanrılaştıran boyutu temsil eden olmalı, bunlarda kral, kraliçelere tahta otururken, taç giyerken giydirmeli, bir kutsallık kazandırmalıdır. İslam'da bu boyut yoktur ama zamanla eklenmiştir.

Teizm, Wikipedia¹³

[Deizm](#) ile karıştırılmamalıdır.

Teizm ya da tanrıcılık, [tanrı](#) veya tanrıların var olduğu inancıdır.^[1] Teizm inanışına göre tanrılar [din](#) gönderebilir veya insanların yaşadığı Dünya'ya etki eden olaylara sebep olabilir. Daha kesin tanımıyla Tanrının doğasını ve evrenle Tanrı arasındaki ilişkiyi açıklayan; [kisisel](#), mevcut ve aktif olarak evrenin kuruluş ve yönetiminden sorumlu bir Tanrı betimlemesi içeren bir öğretilerdir.^{[2][3][4][5]} Bu yaklaşıma göre Tanrı dünya ve insanlar ile sürekli ilişki içerisinde. Tanrı veya tanrıların Dünya üzerindeki egemenliğine inananlara veya [akilli tasarıma](#) inananlara teist denir.

Terim, [Yunanca](#) "Tanrı" anlamına gelen theos kelimesinden türetilmiştir, ilk kez Ralph Cudworth tarafından kullanılmıştır.^[6]

Teizm, dini inanışlar başta olmak üzere tüm tanrı inanışlarını kapsayan geniş bir tanımdır. Deizm ise insanlığa müdahalede bu lunmayan ve Dünya üzerine bir egemenlik kurmayan tanrı inancını içerir. Esasen deizm de tanrı inanışı içermesinden ötürü teizm tanımıda yer almasına rağmen özellikle klasik deist filozofların ve günümüz modern deistlerinin, müdahaleci teistik dinlere karşı verdiği eleştirilerden dolayı deizm bazen teizm kategorisinde değerlendirilmemektedir.

Yorum

Teizm, theos tanrı anlamından gelmekte, Allah sıfatı olarak tanımlanan 99 sıfatta da Kuranda olmayan 22 sıfat eklenmiş, buna karşın Kuran'da olup, sıfatlar içinde olmayan 14 tanımda vardır. Burada bu husus konu edilmeyecektir. Sadece insanlar Allah tanımını daha önce tanımlanan tanrı boyutuna getirmektedirler.

Teizm, tanrının varlığı, ancak bunu put olarak, bizden dışa alınmamalıdır.

Kuran Tanrı ve İlah yoktur diye başlamaktadır. Allah'tan başka demesi de tanımlama farkı vardır.

Ayrımlar

Monoteizm

Monoteizm, sadece tek bir tanrı olduğu inancıdır. Bu inanışa göre tanrının bir ortağı ya da başka bir tanrı yoktur.^[7] Bazı modern monoteistik dinler [Bahailik](#), [İslam](#), [Hristiyanlık](#), [Yahudilik](#), [Sihizm](#) ve [Ekankar](#)'dır.

Politeizm

Politeizm, birden fazla tanrı olduğu inancıdır.^[8] [Antik Mısır dini](#), Antik Roma dönemindeki dini inanışlar ve belli özellikleriyle [Neopaganizm](#) örnek gösterilebilir. Bu inanış antik çağ dönemlerinde oldukça yaygındı, ardından özellikle orta çağ itibarıyla tek tanrılı inanışlar daha yüksek sayıda takipçi kitlelere sahip oldu.

Agnostik teizm

Agnostik teizm, en az bir yaratıcıya inanan ancak bunun doğruluğunun ile yanlışlığının da bilinmediğini veya hiçbir zaman bilinmeyeceğini savunan bir felsefi görüştür. Bu düşünce "bilmek" ve "inanmak" kavramlarının arasındaki farka da vurgu yapar. "Bir insanın Tanrı'nın varlığını bilemeyiz demesi ama var olduğuna inanması" manasına gelmektedir.

Panteizm ve Panenteizm

Panteizm, her şeyi kapsayan için bir Tanrı ^[9] veya [evrenin](#) ya da [doğanın](#) Tanrı ile aynı olduğu görüşüdür.^[10]

Panenteizm, panteizmde olduğu gibi evrenin kendisinin Tanrı olduğunu, evrensel panteist görüşten farklı olarak Tanrının evrene aşkın ve mutlak değişmez olduğu görüşüdür.

Bazıları bu iki kavram arasındaki farkı anlamsız bulurken diğerleri önemli bir nokta olarak görebilir. Panteizm veya panenteizm terimleri tek başlarına tektanrıcılık veya çoktanrıcılık ifade etmez. Bir öğreti panenteistik veya panteistik olsa dahi birden fazla Tanrıyı savunuyor ya da tam tersi tek bir Tanrının varlığını savunuyor olabilir.^{[11][12]}

Yorum

Tek tanrı dinler denilse de İslam Allah tanımını tanrı olarak görmemeyi önermektedir. Yaratılış, bir enerji gibi, bir putlaştırma olmamalıdır. Tek tanrı değil, yaratılış zaten birliği öngörür.

Hristiyanlık, tek tanrı ile başlarken, daha sonra epik boyutlar ile, Tebliği getiren Melek, Hz. İsa, bir bakıma tanrı yardımcısı tanrılar olmakta, aynı zamanda da Tanrı ile üçlü olmakta, birey ile

de dörtlü oluşmaktadır. Dört yapraklı yonca bir cennetlik simgesi kabul edilmekte, aynı zamanda ölümden önce son kez yapılan haç işareti de günahattan temizlenme olarak yorumlanmaktadır. Kısaca tek tanrı derken üçlü, şeytan ile aykırı, bir bakıma azizler oluşturma, papaların günahsız olması ile çoklu tanrı boyutu oluşturulmaktadır. Şeytan yaratılışın aksi değil, insanlar için bir beyin fırtınasıdır, aksi düşüncedir, eylemi yapan biz oluruz, fikirdir. Kuran bile değişmemiş olmasına karşın, kelime anlamları ile, belirli tarikatlar ve görüşler ile, tam tersi yaklaşımlar inanç kapsamına alındığı görülmektedir.

Göbekli Tepe harabelerinde, ilk simgeler içinde kutsal simgeler yok iken, daha sonra felaketler tanrı olarak oluştuğu, arakasından da simgelere dönüşmüştür. Hristiyanlığın ilk aşamasında, Hanif Hristiyanlıkta, ilk Kapadokya simgelerinde, sadece haç varken, aynı zamanda adalarda olan klişelerde de tek tanrı ve Hz. İsa kavramı var ve putlar yok iken, daha sonra 1300 yıllarından sonra ikonlar eklenmiştir. Üçlü tanrı ötesinde birçok aziz kavramları da eklenmiştir. Bu boyutta, simgelerin etkileşimi, İslam etkisi olabileceği, ancak onlarda da yazıların kutsal kabul edilmesi, Kuran ayetlerine tapınma yanında, son Hz. İbrahim yerinde de olduğu gibi, mezarlara yönelik namaz kılanlar ve putlaşmanın oluşması da bir gerçekliktir.

İnanç içinde karmaşıklık oluşturulmuştur. Agnostik: Yaratıcı vardır ve bilinmemektedir, soyut kavramlardır, ancak Kuran tanımlaması ortadan kaldırılmalıdır. Nitekim Allah sıfatı ile eklenenler, örneğin Ekber, Kuran dışıdır. Bir farklı toplumsal algı yaratılmaktadır. **Panteizm:** Yaratıcı bize şah damarından yakın ve onu kendimizden uzaklaştırmamız gerektiği yargısı yapınca, olayı soyut yerine somuta indirirseniz, doğal olarak enerji ve tabiata akla gelir. Olayı soyutlaştırma ise belirli bir yapıda akıl boyutu olmalıdır. Evrim boyutu da bir bakıma Panteist bir yaklaşımı öngörür.

Deizm. Wikipedia¹⁴

Deizm, evreni yaratan Tanrının sonradan insanlığa ve evrene müdahalede bulunmadığı inancıdır. Deizm doğüstü olayları (örneğin kehanetleri, mucizeleri, vahiy, cennet, cehennem vb.) reddeder. Bunun yerine dini inancın insan aklıyla ve doğal dünyaya dair gözlemler üzerine kurulması gerektiğini savunur.

Politeizm: Deizmin **politeistik** formudur veya Politeizm'in deistik formudur. Bu inanışa göre evren birkaç Tanrı'nın kolektif yaratıcılığı sonucu yaratılmıştır. Bu tanrıların her biri evrenin bir parçasını yaratıktan sonra evren ile pratik anlamda ilgilenmeyi bırakmıştır.

Pandeizm: Panteizm'in deistik formudur veya Deizm'in panteistik formudur.

Panendeizm: Panenteizm'in deistik formudur veya Deizm'in panenteistik formudur.

Tanrılaştırma

Tanrılaştırma ya da Apotheosis, dünyasal bir varlığın veya ölümlü bir insanın Tanrı ya da Yarı Tanrı katına yükseltilmesi.

Monoteizm

Monoteizm, sadece tek bir tanrı olduğu inancıdır. Bu inanışa göre tanrının bir ortağı ya da başka bir tanrı yoktur.^[2] Bazı modern monoteistik dinler Bahailik, İslam, Hristiyanlık, Yahudilik, Sihizm ve Ekankar'dır.

Politeizm

Politeizm, birden fazla tanrı olduğu inancıdır.^[2] Antik Mısır dini, Antik Roma dönemindeki dini inanışlar ve belli özellikleriyle Neopaganizm örnek gösterilebilir. Bu inanış antik çağ dönemlerinde oldukça yaygındı, ardından özellikle orta çağ itibarıyla tek tanrılı inanışlar daha yüksek sayıda takipçi kitlelere sahip oldu.

Agnostik teizm

Agnostik teizm, en az bir yaratıcıya inanan ancak bunun doğruluğunun ile yanlışlığının da bilinmediğini veya hiçbir zaman bilinmeyeceğini savunan bir felsefi görüştür. Bu düşünce "bilmek" ve "inanmak" kavramlarının arasındaki farka da vurgu yapar. "Bir insanın Tanrı'nın varlığını bilemeyiz demesi ama var olduğuna inanması" manasına gelmektedir.

Panteizm ve Panenteizm

- Panteizm, her şeyi kapsayan içkin bir Tanrı^[2] veya evrenin ya da doğanın Tanrı ile aynı olduğu görüşüdür.^[2]
- Panenteizm, panteizmde olduğu gibi evrenin kendisinin Tanrı olduğunu, evrensel panteist görüşten farklı olarak Tanrının evrene aşkın ve mutlak değişmez olduğu görüşüdür.

Bazıları bu iki kavram arasındaki farkı anlamsız bulurken diğerleri önemli bir nokta olarak görebilir. Panteizm veya panenteizm terimleri tek başlarına tektanrıcılık veya çoktanrıcılık ifade etmez. Bir öğretiyi panenteistik veya panteistik olsa dahi birden fazla Tanrıyı savunuyor ya da tam tersi tek bir Tanrının varlığını savunuyor olabilir.^{[1][2]}

Deizm

Deizm, evreni yaratan Tanrının sonradan insanlığa ve evrene müdahalede bulunmadığı inancıdır. Deizm doğüstü olayları (örneğin kehanetleri, mucizeleri, vahiy, cennet, cehennem vb.) reddeder. Bunun yerine dini inancın insan aklıyla ve doğal dünyaya dair gözlemler üzerine kurulması gerektiğini savunur.

- **Polideizm:** Deizmin **politeistik** formudur veya Politeizm'in deistik formudur. Bu inanışa göre evren birkaç Tanrı'nın kolektif yaratıcılığı sonucu yaratılmıştır. Bu tanrıların her biri evrenin bir parçasını yaratıktan sonra evren ile pratik anlamda ilgilenmeyi bırakmıştır.

- **Pandeizm:** Panteizm'in deistik formudur veya Deizm'in panteistik formudur.

- **Panendeizm:** Panenteizm'in deistik formudur veya Deizm'in panenteistik formudur.

Tanrılaştırma

Tanrılaştırma ya da Apotheosis, dünyasal bir varlığın veya ölümlü bir insanın Tanrı ya da Yarı Tanrı katına yükseltilmesi.

Yorum

Deizm, insana yarattıktan sonra müdahale etmemesi temel prensip ise, yerçekimi bizi etkilemekte, bizden ayrı bir güç olmasına karşın, devamlı bizi etkisi içine almaktadır. Bu açıdan İslam monoteist olarak tanımlaması kanımızca hatalıdır. Allah tanrı değildir.

Eğer birden fazla yaratıcı olursa sistemler çatışır ve kavga oluşur. Grek epik tanımlamalar bunların çatışması ile dolu hikayeler vardır, yıldırım buna gerekçe tutulmaktadır.

Mucizeler doğanın her boyutunda vardır, bunları inkâr değil, algılamak gerekir, ancak büyüler mucize kapsamında olamaz.

Her toplum, her birey farklı ele aldığına göre, 622 Medine Antlaşması ve Kuran 109/6 ayetinde olduğu gibi, her din, her inanış bireye özgüdür, senin dinin sana, benim dinim bana anlayışı ile sorgulanmamalı, ancak fillere bakılmalı, faile değil, fiile ceza verilir.

Teizm (Tanrıçılık) Nedir, Ne Demektir?» Felsefe.Gen.TR¹⁵

ÖMER YILDIRIM: DİN FELSEFESİ FELSEFE AKIMLARI FELSEFE SÖZLÜĞÜ, 21.11.2019

Teizm, evreni yaratan ve yöneten, vahiy yoluyla insanlara buyruklar veren bir tanrının varlığına inanan felsefi sistemdir. **Teizm** ya da **Tanrıçılık** deyimi, usu ve iradesi olan kişisel bir tanrının varlığını ileri sürmekle neden tanrıçılık ya da yaradancılık (**deizm**), tanrıtanımazlık (**ateizm**) ve kamu tanrıçılık ya da doğatanrıçılık (**panteizm**) deyimlerine karşıttır.

Sözlükte "tanrı" anlamındaki Yunanca **theos** kelimesinden türetilen **teizm** (İng. theizm, Fr. théisme) genellikle, âlemin yaratıcı sebebi olan, varlığı mutlak bir Tanrı inancını savunan felsefi düşünceyi ifade eder. Bu düşünceyi benimseyenlere de **teist** denir. Terim Türkçe 'de **tanrıçılık** şeklinde karşılanmaktadır.

Düşünce olarak teizmin kökeni çok eskilere gitmekle birlikte felsefi bir terim halinde kullanımı 17. yüzyılın ikinci yarısına rastlamaktadır. Tanımı ve tarihsesi açısından teizmi geniş ve dar anlamda olmak üzere iki açıdan ele almak mümkündür.

Konu Başlıkları

TEİZM NEDİR?

Geniş anlamda **teizm** öncelikle Tanrı'nın var olduğuna inanmak ve bu inancı bir şekilde savunmaktır. Bu tavrın arkasında, maddi dünyanın ötesinde aşkın bir varlığın mevcudiyetini ve onun kutsallığını kabul etme düşüncesi yatmaktadır. Teistik Tanrı inancının ilk adımı olan bu yaklaşım, herhangi bir dini veya felsefi bilgiyle karşılaşmamış olan kişiler arasında yaygın olup "**mutlak teizm**" diye de adlandırılabilir. Bu anlamdaki teizm daha ziyade İlk Çağ düşüncesinde görülmektedir.

Dar anlamda **teizm** bilinçli şekilde Tanrı'nın varlığına inanmanın yanında onun aşkınlığını, yaratıcılığını, zafiyet ve şahsiyetini yani gerçek, suurlu ve iradeli bir varlık olduğunu kabul etmektir. Bu nitelikler, teizm ile Tanrı kavramına yer veren başka anlayışların karşılaştırılması açısından en belirleyici özelliklerdir. "**Felsefi teizm**" denilen bu tutumun bir sonraki boyutu Tanrı'nın sonsuz güç ve kudret sahibi olduğuna, her şeyi bildiği, gördüğü, duyduğu ve takdir ettiğine, adalet, inayet ve hayır sahibi olduğuna inanmaktır. Bu anlamdaki teizm anlayışına geleneksel, klasik veya tarihsel teizm adı verilmektedir.

Teizmin en son aşaması Tanrı'nın vahiy gönderdiğine ve mucizeler yarattığına inanmaktır. Teizmin dini boyutu olarak da görülebilecek olan bu anlayış **monoteizm** ile paralellik göstermekte, Hz. İbrahim'de sembolleşen tevhit inancını sürdüren Yahudilik, Hristiyanlık ve Müslümanlığın özünü meydana getirmektedir.

Klasik Teizm

Klasik teizm anlayışı Hz. İsa zamanında yaşayan **Philon**'un antik düşüncesiyle ve özellikle **Platon**'un düşünceleriyle Yahudiliği uzlaştırma çabasına dayanır. Bu yaklaşım **Plotinus**'la devam etmiş, ardından Hristiyan ve Müslüman düşünürlerin antik mirası kendi inanç ve kültürleri açısından yorumlamasıyla günümüze kadar gelmiştir. Bu anlamıyla **klasik teizm** evrenin yaratıcısı ve koruyucusu olan, varlığı gerçek, her an hazır ve nazır, her şeyi bilen, hayat sahibi, dilediğini yapmaya gücü yeten, değişmez, tek, her, ezeli ve ebedi, ahlaki yükümlülüklerin kaynağı, ibadete layık, güzel, adil ve en yüksek derecede iyi olan ulu varlığa inanmayı içerir.

Teizmin Farklı Yorumları

Teistik düşüncenin birbirinden farklı biçimleri ve yöntemleri görülmektedir. İlk Çağ'da âlemdeki çokluktan hareketle tek olana, maddi olandan maddi olmayana, değişenden değişmeye ve ölümlü olandan ölümsüz olana doğru gelişen teistik düşünce Orta Çağ'da varlığı zorunlu olan ve olmayan ayrımı üzerine kurulmuştur. Nitekim aklılığın ön plana çıktığı Yeni Çağ ve bilimselliğin geçerli sayıldığı modern düşüncede de gelenekten farklı şekilde değişik inanış biçimleri görülmektedir.

Özünde tektanrıci olmalarına rağmen üç büyük dinin Tanrı anlayışı birbirinden farklıdır. Yahudilikte milli bir **din** haline gelen teizm evrenselliğini yitirmiş, teslis anlayışının merkeze konduğu Hristiyanlık ise bir anlamda monoteizmden uzaklaşmıştır. İslamiyet, tevhit ve evrensellik vurgusuyla hem Yahudilik 'ten hem Hristiyanlık 'tan ayrı ve özgündür.

Teizm ateizm ve agnostisizmi reddettiği gibi Tanrı'nın yaratıcılık, teklik, zâtîlik, aşkınlık ve özgürlük gibi niteliklerinden birini veya birkaçını ihmal eden **deizm**, **düalizm**, **politeizm** ve **panteizm** gibi diğer inanış biçimlerinden de ayrılmaktadır.

TEİZM- DEİZM AYRIMI ve FARKLARI

Teizmin Tanrı anlayışının en bariz vasfı tektanrıci oluşudur. Tanrı'nın tekliği yalnız sayı bakımından birliği değil yetkinlik, yaratıcılık, eşi ve benzerinin bulunmaması gibi nitelikleri de içermektedir. "Tanrıçılık" veya "Tanrı'nın varlığına inanmak" anlamına gelen deizmde Tanrı'nın evrendeki işleyişe karşmadığı, varlıklar dünyasını kendi yasalarıyla baş başa bıraktığı düşünülmektedir. Ayrıca vahiy kabul etmeyişi, herhangi bir dini otorite, kural veya ilke tanımayışı da deizmi teizmden ayıran önemli hususlardır.

Yorum

Tanrı varlığını tanımlama ve ispatı gibi bir yola gitme yerine, yaratılanları ele almak, bunları yaratılmış olarak tanımlamak daha geçerli ve somut, kanıtıdır. Bir şey bunları yaratmış denilebilir.

Tanrının mucizeler gönderdiği ve bunlar ile insanları etkilediği, İslam'dan 300 yıl sonra ortaya atılmıştır. Mucizeler gibi boyutların inkarcıları daha şiddetli inkara yönelttiği vurgusu vardır.

Ayrıca gök, yer her yerde mucize olduğu belirtilmektedir. Bu konu ilk Makalede sunulmaktadır. Bu boyut inanışta sonradan Kuran dışı etkileşimin hakimiyetini göstermektedir.

Kültürlere göre tanrıçılık farklı boyuta getirilmiş, özgün ve özel yapısı yerine başlıca 3 farklı görüş hâkim olmuştur. 1) Hristiyanlık mutlaka bir veli, papaz ile çoban gibi biz sürülerin güdülmesi, emredilmesi, yönetilmek, bir kalıp içinde kalmak, zamanımızda İslam içinde de İran ve tarikatlar bu modeli benimsemiştir, 2) Yahudilik ise örf, adet ve gelenek boyutunda kalarak, İslam içinde de Arap ve yine tarikatların bir kısmını benimserken, 3) Kuran, kelime anlamı olarak öğüt, sunum yapar, rıza, onam bireye aittir, sorumlu bireydir, kurala uymak değil, insanlık etik ilkeler içinde olmak gerekir. Şeriat bir kalıptır, sonra oluşmuştur, Selçuk ve Osmanlı bunlara uymamış, zamana göre, kendi kanunlarını çıkarmışlardır. Tevhid anlayışı ile bu konu farklı yapılandırılmaktadır, katılmak olası değildir. Tevhid birleştirme, bir araya getirme, doğa tek bir yapı, sistem içindedir, inanışlarda tek boyutta ele alınmalıdır. Her toplum kendisine göre yorumlamakta, bu açıdan, önemli olan fiil, zarar ve zulüm olmamasıdır. Bireylerin kendi davranışları konusunda hür ve bağımsızdırlar ve inanışlarında yargılanamazlar.

Klasik tanrı kavramından, gerçekte ise, bireyin hürriyeti, serbest olması ve sorumlu tutulması ile, artık bu kavram uzaklaşmakta, insanlara karışmamakta olduğu, kısaca Deizm tanısına doğru gidildiği gözlenmektedir. Vahyi kabul edilmeyişi ötesinde, Kuran gökte, yerde her boyutta ayetlerin olduğunu söylemesi, deistlerin bunları kabul etmesi ile, vahyi kabul ettikleri söylenebilir. Kısaca genel yorum yerine, bireyi mutlaka bir sınıflama dışına ele alınması ile bağımsız kabul edilmelidir. Zaten inanış yorumlanamaz.

Deizm. Wikipedia¹⁴

Deizm veya **yaradancılık**, **din**, **peygamber** veya **vahiy** aracı olmaksızın bireyin **akıl** ve gözlem yoluyla Tanrı'ya olan inancını esas alan bir felsefi görüştür. Deizm felsefesi **doğal dünyaya** dair gözlemler ve **mantığın** kaynağını oluşturduğu; dinsel bilgiye dolaysız biçimde sadece akıl yoluyla ulaşılabileceği ilkesini esas alır, bu sebeple vahiy ve **esine** dayalı tüm dinleri reddeder. İlk deist düşünürlerin çoğu Tanrı'nın **Dünya**'nın işleyişine doğrudan müdahale etmediği görüşündedir ve deist felsefe genel olarak canlılara müdahale edip onlara karışan bir tanrı inancını kabul etmemektedir.

Deist felsefeye göre Tanrı vardır ve nihai olarak evrenin yaratılmasından sorumludur. Eş değer olarak deizm, Tanrı'nın varoluşunu her şeyin sebebi olarak ortaya koyan ve onun kusursuzluğunu (ve genellikle **doğal hukuk** ile takdir-i ilahinin varlığını da) kabul eden, ancak Tanrı'nın evrende mucizeler aracılığıyla ilahi vahiy veya doğrudan müdahalesini reddeden görüş olarak da tanımlanabilir.^{[1][2][3][4][5]}

Inanışın tanımlanmasında kullanılan **doğal din** ya da **doğal inanç** kavramları, hiçbir aracı olmaksızın sadece **akıl** yoluyla kavranabilecek yalnız bir Tanrı inancını belirtir.^[4] Bu inancı benimseyen kişiye **deist** denir.^[2] Deizm kavramı ilk olarak **17. yüzyılda** özellikle İngiltere'de kullanılmaya başlanmıştır.^[5] Deist kavramı yazılı olarak belki de ilk kez **Pierre Viret**'in *Inanç ve İncil Öğretisi Eğitimi* (Instruction Chrétienne en la doctrine de la foi et de l'Évangile) adlı 1564 tarihli yapıtında kullanılmış olup; **Pierre Bayle**'nin *Tarih ve Eleştirisi Sözlüğü* adlı yapıtının *Pierre Viret* maddesinde ilgili bölüm yeniden basılmıştır.^[6] Terim Latince Tanrı anlamındaki *Deus* sözcüğünden türetilmiş ve özgür düşüncelilerin Tanrı inancını belirtmede kullanılmıştır.^{[4][5]}

Yorum

Doğa Kanunlarının bir sistematiği vardır, bir bakıma bu durum bir açıdan ayettir. Kuran gökte ve yerde bakan için ayetlerin olduğu vurgusu açıktır “45/3 Kuşkusuz, göklerde ve yerde, iman sahipleri için sayısız ayetler vardır”. Bu açıdan ayetlerin sadece peygamber aracılığı ile geleceğini düşünmemelidir, bilim de bir ayet kapsamında ele alınabilir.

Başımıza her olumlu ve olumsuz olanların bizi bir sınav olduğu da unutulmamalıdır “2/214 Yoksa siz, sizden önce gelip geçmiş olanların karşılaştıklarının benzeri başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara şiddetler, belalar ve zorluklar gelip çattı; sarsıldılar. Öyle ki, resul ve onunla inananlar, "Allah'ın yardımı ne zaman?" diye yakarıyordu. Haberiniz olsun ki, Allah'ın yardımı çok yakındır”.

Konular insanlara göre değil, temel olarak bilim üzere ve Kuran açısından ele alınmadı ile hususlar daha net olabilecektir.

Genel bakış

Evreni yaratan, işleyişi için doğa kanunlarını koyan, ayrıca insanlığa ve evrene müdahalede bulunmayan; doğruları keşfetmeleri için insanlara akıl veren bir tanrıya duyulan inanç deizmi ifade etmektedir.^{[1][2]} Deistler genellikle bu doğrultuda evreni Tanrı tarafından tasarlanan, hareketi başlatılan; dışarıdan müdahale olmadan doğa kanunlarına uygun şekilde işleyen bir bütünlük olarak görme eğilimindedir.^{[1][2]}

Kehanetlerin, **mucizelerin**, **dinsel doğmaların**, **demagojilerin** ve kaynağı ilahi ilan edilen dinlerin reddinden dolayı **peygamberler**, **kutsal kitaplar**, **sevap**, **günah**, **ibadet**, **dua**, **vahiy**, **melek**, **cin**, **sevitan**, **cennet**, **cehennem**, **ahiret** ve **kader** gibi kavramların genellikle bu inanışta yeri yoktur.^{[1][2]} Belirli bir öncüsü, merkezi bulunmaması sebebiyle deizmde ihtiyaç duyulan tek şey sağduyulu olmak ve her şeyi akıl süzgecinde geçirmekdir.^{[1][2]}

EstudamYenidogan

Deizmin temel inançları dışında bazı deistler [ölümden sonra yasama](#) veya [reenkarnasyona](#) inanabilir.^[14] Bununla birlikte deistlerin ruhun ölümsüzlüğüne dair inançları hayli çeşitlidir. Ruhların Tanrı tarafından ölümden önceki hayatlarındaki davranışlarına göre ödüllendirileceğine ya da cezalandırılacağına veya sadece ruhun ölümsüzlüğüne inanan, ruhun ölümsüzlüğü konusunda agnostik yaklaşım sergileyen ve ruhun ölümsüz olmadığını düşünen deistler vardır.^[15] Deist yazarlar Yüce Varlık, İlahi Saatçi, Evrenin Büyük Mimarı ve Doğanın Tanrısı gibi ifadeler kullanarak çeşitli şekillerde Tanrı'ya atıfta bulunmuştur.^[12] Deizm, [evrim teorisine](#) karşı değildir. Deizme göre insan, Tanrı'nın oluşturduğu kurallar çerçevesinde, daha ilkel canlıların evrimleşmesi sonucu oluşmuş olabilir. Bir Yaratıcıya inanmak, o Yaratıcının, insanı aşama geçirmeksizin bir anda yarattığı fikrine inanmayı gerektirmez. [Evrim teorisine](#) karşı ortaya atılan [akıllı tasarım](#) görüşü deizmde bulunmak zorunda değildir. [\[tasarım belirtilmedi\]](#)

Yorum

Yukarıda sayılan kehanetler, mucizeler ilk İslam dönemi değil, 300 yıl sonra inanışa eklenmiş, bunların Kuran kaynaklı olmadığı da belirgindir. Sosyal, kültürel eklemeler olmuştur. Hristiyanlık, Hanif iken daha sonra eklemeler olmuş, 3'lü tanrı sıfatına gelmiştir. Enerji yok olmaz, sadece oluşum değişir, bu açıdan bedenden, ruhsal boyuta geldiği söylenebilir.

Kısaca deist genel bir çerçeve olarak, içi farklı şeylerle doldurulmasına uygundur.

Tarihçe

Deist düşüncenin eski zamanlardan beri var olduğu düşünülmektedir. Deizm kelimesi ise; 17. yüzyılda özellikle İngiltere'de kullanılmaya başlanmıştır. Doğal dine inanış 17. yüzyılda Avrupa'da bir devrim olmuş; birçok kültür bu akıma destek vermiştir. Rönesans dönemindeki [hümanist yaklaşım](#); Avrupa'nın Klasik Roma ve Antik Yunan dönemindeki düşünceleri çalışmaya itmiştir. Mitoloji üzerine yapılan araştırmalarda da birçok dinin kendinden önceki dinlerden örnekler alarak hikâyelerde karakterlerin isimlerini değiştirerek kullandığını ortaya çıkarmıştır. Bunun yanı sıra; eski dokümanların analiz edilmesi doğrultusunda ve bilimin de sunduğu olgularla tarihte ilk defa Hristiyan toplumlar tarafından İncil eleştirilmiştir. Yapılan araştırmalar doğrultusunda, [dünya tarihinin Kitab-ı Mukaddes](#)'te anlatıldığından çok daha farklı olduğu ortaya çıkmıştır. [\[tasarım belirtilmedi\]](#) 16. ve 17. yüzyılda Avrupalıların Amerika, Asya ve Pasifik'i de keşfetmesinden sonra; aradaki farklılıklardan, dini Nuh'tan gelişi inancının bozulduğuna inanılmıştır. Bu konuda Herbert *De Religione Laici*'de (1645) şu sözleri yazmıştır: *Birçok inanış ya da din, açıkça, birçok ülkede uzun süredir vardı ve kesinlikle kanun koyucuların bahsetmediği bir tane bile yoktu, Wayfarer'in Avrupa'da bir tane bulması gibi, başka biri Afrika'da, Asya'da ve bambaşka bir tanesi de Hindistan'da...* Bu doğrultuda, Hristiyanlığın birçok din arasındaki dinlerden biri olduğunun farkına varılmış ve hiçbir şeyin bir dinin diğerinden daha iyi ya da daha doğru olduğunu ispatlamayacağına inanılmıştır.

Yorum

İnsanlığa gelen din tektir. Bu arada, gelenler bireylerin yazımlarına göredir, değişmiş, toplum ile etkilenmişlerdir. Bu açıdan kültürel etkileşim boyutu ile bunların hakkında mitolojik boyutların karışması da doğaldır.

İslam'da da daha sonra eklenen boyut önemlidir. 1) Kuran esasları, 2) Din üzerinde alim olanların görüşleri ile irdelenmiştir. 3) Bazı bilginlerin tarikatlaşma yapısı, 82 Mezhep oluşmuş iken bunun 4 adedi toplumda yaygın boyuttadır. Ayrıca çeşitli tarikatlar ile yorumları vardır. Bunlara göre Kuran ayetlerinde düşmeler olduğu ifade edilmektedir. 4) Peygamber sözü denilen eklemeler ise, 130 yıl sonra başlamış, ancak 250 yıl sonra ortada kullanılmaya başlamıştır. Bunlara inanmamak, dinsizlik ile eş tutulmuştur. Kısaca giderek sosyal boyut temelinde Kuran'dan uzaklaşmaktadır. Nitekim Kuran bu şekilde denilmesi ile bu yorumların Kuran'a uyumlu olmadığını görülmektedir. İkra, oku değil, okumak, eğitim almak ve eğitim vermektir ki anlaşılmayan dil ile eğitim olmayacağı, ezber değil düşünce gerektiği de açık ve nettir.

Sonuçta toplumda güç oluşturmak için, din adı altında tarikat, gruplar oluşturulmakta, diğerleri en azından dışlanmaktadır. Tam bir futbol takımları gibi olmuştur. Bizler futbolun ahlaklısı, insanlık boyutuna, çevik ve etkin, Fair-play oynanmasını isteriz diyen kalmamaktadır.

Bölgelere göre

Avrupalı deistler

Bu akım, 17. yüzyılın ilk yarısında İngiliz düşünür [Edward Herbert](#) ile başladı ve en yaygın olduğu ülke İngiltere'di. Chisbury'li Lord Herbert İngiliz deizminin babası olarak kabul edilmekteydi. Onun takipçisi Charles Blount, bir deist olduğunu açıkça beyan eden ilk düşünürdür ve ölümünden sonra yayımlanan *Summary Account of Deist's Religion* adlı eseri deist fikirlerin yayılmasında hayli etkili olmuştur. Daha sonra John Toland, *Christianity Not Mystrious* ve Matthew Tindal *Christianity as Old as the Creation* adlı eserinde deist fikirleri açıklamış ve yaygınlaştırmıştır. O, bu eserinde doğal dinin Hristiyanlıkla veya daha geniş bir ifade ile vahyedilmiş dinle aynı doğruluk ve mükemmelliğe sahip olduğunu ve yine hem doğal din hem de vahyedilmiş dinin aynı amaca sahip olduğunu ve dolayısıyla onların ahlakî kurallarının da aynı olması gerektiğini ifade eder.

Deizmin en ünlü temsilcilerinden olan [John Toland](#), bir doğal din kültürünün taslağını çizerek *Pentheistikan* adlı eserinde bunu izah etmiştir. Ona göre, böyle bir kültürün rahibi bilim, kahramanları ise insanlık kültürünün tarihindeki büyük yetiştiriciler olacaktır. Shaftesbury, deizm anlayışı içerisinde yer alan bir düşünürdür. Ona göre din, insanın hayatının yücelmesidir. Tanrı'ya biz evren gibi kendi mükemmel eseri içerisinde bulabiliriz; çünkü tabiat her yanı ile kendisine şekil vermiş olan büyük sanatçının izlerini taşır, Onun bu engin dünya görüşünün temeli "güzellik" idesine dayanır.^[16]

EstudamYenidogan

Fransız deistleri içindeki en önemli ve tanınmış sima olan [Voltaire](#), [Newton](#) fiziği ve tabiat kanunu fikrini esas alan bir doğal din anlayışını savunmuştur. [\[başmak belirtilmeli\]](#) Evrensel çekim kanunundan hareketle Newton fiziğini yorumlayan Voltaire, Tanrı'nın sürekli yaratıcılığı inancı ile evrendeki tabii süreklilik fikri çeliştiği için deizme ulaşmıştır.

[Rousseau](#) ise Voltaire'in akılcı ve katı deizmini romantik ve esnek bir anlayışla sürdürmüştür. Filozofa göre, insanda doğuştan mevcut olan iyilik ve adalet duygusu sonradan kötülüğe ve eşitsizliğe dönüştürülmekte, ancak insanın tabiatında var olan ışık ona yeniden yol gösterebilmektedir. Bu görüşler Hristiyanlığın doğuştan günahkâr insan anlayışına ve dolayısıyla İsa'nın kurtarıcılığı inancına aykırıdır; ayrıca kilisenin yol gösterici rolünün ve ruhani otoritesinin yerine akli aydınlanmayı koymaktadır.

Rousseau ve Voltaire, deizm anlayışı içerisinde yer alan Fransız filozoflardır. Özellikle Voltaire, "*Tanrı düşüncesinden başka her şey saçmadır*", "*Tanrı olmasaydı biz O'nu icat etmek zorunda kalacaktık, ama bütün tabiat O'nun var olduğunu bize haykırmaktadır*." demiştir. Rousseau'ya göre de din, yüksek bir varlığın bizlere verdiği yüksek bir duygudan ibarettir. [\[başmak belirtilmeli\]](#)

Amerikalı deistler

18. yüzyıl sonuna değin deizm, İngiliz, Fransız ve Alman aydınları arasında egemen dinsel görüş durumuna gelmiş, sonraları Amerikalıların da dinsel görüşlerinin biçimlenmesinde önemli rol oynamıştır. Amerika'daki deist düşünürlerin arasında en önemlisi Thomas Paine'dir. [\[21\]](#) Paine, *Akl Çağı* adlı eserinin ilk bölümünde açık bir şekilde Hristiyanlığa, özellikle de kurtuluş akidesi ve vahiy anlayışını eleştiriyor. Kitap-ı Mukaddes'teki vahiy, mucize, ahlak, enkarnasyon ve evren hakkındaki bilgileri açıkça eleştirerek reddediyor ve özellikle astronomi ilminin ortaya koyduğu evren telakkisiyle uyumsuzluğunu göstererek diğer deistler gibi bilime verdiği önemi gösteriyordu. İkinci bölümde ise, doğal din anlayışını ortaya koyuyordu. Böylece Paine, birinci bölümde yıkmaya çalıştığı vahye dayalı Hristiyanlık yerine ikinci bölümde akli esas alan doğal din sistemini anlatmaya çalışıyordu. [\[22\]](#) Kısaca Paine, Paul Blanshard'a göre Amerika tarihinde en ünlü özgür düşünür olup dinleri eleştirmiş ve hem Tanrı'ya hem de ölümsüzlüğe inanmıştır.

Dünya Deistler Birliği (World Union of Deists)'nin web sitesinde bu birliğe üye olmak isteyenlerden önce Paine'in bu eserindeki öğretileri kabul etmelerini şart koştuklarıdır. [\[21\]](#)

Yorum

Zaman içinde Hristiyan ve Yahudi yaklaşımlarında aykırılıklar olunca, İslam'a yönelmek söz konusu olmaması için, deizm ile tanımlamaların olduğu görülmektedir. Bu boyut, İslam yaklaşımına daha uygundur.

İslam'da zaten inanışlar, sorgulanamaz, yorumlanamaz, doğru veya yanlış diye de irdelenemez, 622 Medine Antlaşması ile 109/6 ayeti de açık ve nettir "109/6 *Sizin dininiz sizin içindir, benim dinim de benim içindir*".

Tanrı'nın varlığına dair felsefi argümanlar

Deist yazarlara bakıldığında genellikle benzer sebeplerden dolayı yüce bir varlık sonucuna ulaştıkları gözlenmektedir. [\[başmak belirtilmeli\]](#) Bunlar sırasıyla aşağıda belirtilmiştir.

Yorum

5N, 1K boyutunda insanlar bir neden ve gerekçe koymak isterler, bu açıdan, yaratılışı da mutlaka bir gerekçe ve dayanak olmasını beklerler. Bu konuda Kuran bir net tanımlama bulunmazken, hikâye, destan ve epik yaklaşımlarda vardır.

5N1K Nedir? Açılımı | Eğitim için (egitimevreni.com)¹⁶

5N1K Nedir? Açılımı

5N1K başlarda daha çok habercilikte kullanılan bir yöntemken günümüzde birçok alanda kullanıldığı görülür. Eğitimde de yöntem ve değerlendirme süreçlerinde kullanılmaktadır.

Etkili bir anlatımda genellikle 5N1K sorularının yanıtı bulunur. Örneğin, "aldım." tümcesinde 5N1K sorularının tamamına yanıt bulamayız. Yine "Marketten aldım." tümcesinde de zamanla, nasıl ve neyin alındığı ile ilgili bilginin olmadığı görülür. "Bu deterjanı marketten kredi kartı ile aldım." tümcesinde ise neden veya nasıl sorularının yanıtı çok açık değil. Bu durumda "niçin" sorusuna yanıt olabilecek bilgiyi ya yeni bir tümce ile ya da aynı tümceye eklememiz gerekir.

5n1k yöntemi öğrencilerin bir olayı ya da bir kavramın anahtar noktalarını Kim? Ne? Nerede? Ne Zaman? Nasıl? Niçin? soruları ile ayrıntılı bir biçimde düşünüp ortaya koymasına olanak sağlar.

Ortaya kavram ya da olay yazılır ve sorular, cevaplar olayın etrafına yerleştirilir.

5N1K sorularının içeriği ve açılımı:

NE ..... **Konuyu verir**

NEDEN, NİÇİN ..... **Amaçı verir**

NASIL ..... **Yöntemi belirler**

NEREDE ..... **Mekân ve yer kavramları**

NE ZAMAN ..... **Süre – süreç kavramları**

KİM ..... **İlgili ve sorumlu kişileri belirler**

5N1K Nedir? Bu Yöntem Nasıl Kullanılır? | IENSTITU¹⁷

5N1K Nedir? Bu Yöntem Nasıl Kullanılır?

5N1K yöntemi bir planlama metodudur. Planlama yaşamımızın tüm evresinde olması gereken bir durumdur. Planlama olmadan yapılan işler maalesef olumsuz sonuçları karşımıza çıkarır. Başarısızlıklarımızın ana nedeni plansız olarak yaptığımız işlerde saklıdır. Örnek olarak yazıda bulunan veriler bu [stratejik planlama](#) metodu ile toplanırsa yazıda eksik bilgi kalmaz. Eksik bilgi kalmayınca tekrar yazışmalara da gerek duyulmaz. Bu metot sayesinde zaman tasarrufu olur. Emek ve para kaybı olmaz.

5N1K soruları eskiden habercilik alanında kullanılırdı. Günümüzde ise kullanım alanı genişlemiştir. Günümüzde haberciliğin yanı sıra [egitim](#), yöntem ve değerlendirme gibi süreçlerde kullanılmaktadır. Bireylerin bir olayın veya bir kavramın anahtar noktalarını "Kim?", "Ne?", "Nerede?", "Ne Zaman?", "Nasıl?" ve "Niçin?" sorularını sorarak düşünmeye yönlendirir. Bu sorular ile ayrıntılı bir biçimde düşünüp ortaya çıkarılmasını amaçlar. Şimdi bu yöntemi kapsamlı bir şekilde inceleyelim.

5N1K Nedir?

İlk soru "Ne?" sorusudur. Bu soru bize konuyu vermede yardımcı olur. İkinci soru "Niçin?" sorusudur. Bazı kaynaklarda "Neden?" soru olarak da geçmektedir. Bu soru bize amacı vermede yardımcı olur.

"Nasıl?" sorusu bize yöntemi belirlemede yardımcı olur.

"Nerede?" sorusu bize mekân ve yer kavramlarını belirlemede yardımcı olur.

"Ne Zaman?" sorusu ise zamanla ilgili kavramları belirlemede yardımcı olur.

"Kim?" sorusu ise olayda ilgisi ve sorumluluğu olanları belirlemede yardımcı olur.

"5N1K nedir?" sorusu ile bu kavramın içinde olan altı soruyu tanımış olduk. 5N1K soruları bir olay hakkında ayrıntılı düşünmemizi sağlar. Ortada olan bir kavram veya olay hakkında yazı yazılır. 5N1K soruları ve cevapları olayın veya kavramın etrafına yerleştirilir. İşletmeler veya bireyler her gün birçok sorun ile karşı karşıya kalmaktadır. Bazı sorunlar kolay ve açıktır.

Bazı sorunlar ise karmaşık halde olabilir. Sorunun gerçek nedenleri üzerinde daha fazla düşünmeyi gerektirebilir. Bu tür sorunlar için doğru soruları sormak gerekir. Sorun hakkında doğru verileri toplamak gereklidir. Bu nedenle bunların hepsine karşılık gelecek olan 5N1K soruları bizi çözüme yaklaştırabilmektedir. Bu yüzden 5N1K nedir? Öncelikle bunu bilmemiz gereklidir. Ardından sorun için doğru verileri toplamak gereklidir. Bu yüzden 5N1K yöntemi hemen uygulamaya konulmalıdır.

5N1K Yöntemi Nasıl Olmalı?

5N1K soruları altı soruyu özetler. 5N1K yöntemi, sorunun gerçek yapısını belirlemek için kullanılır. Var olan durum hakkında bir rapor hazırlamak için gerekli tüm verileri toplamayı amaçlar. Gerekli tüm verileri toplamak için 5N1K nedir? sorularını sistematik olarak kullanmaktan oluşur.

Analiz sürecinde kapsamlı verilerin toplanması şarttır. 5N1K yöntemi, 5N1K sorularının kullanımıyla sorunların tespit edilmesini sağlar. Aynı zamanda açıklığa kavuşturulması ve tanımlanmasını da sağlayabilmektedir.

Bir olayın tüm yönleri hakkında bilgi sahibi olmayı sağlar. Doğru önlemleri almak için doğru ve uygun önlemleri önemeyi gerekli kılar.

Birbirinden farklı uygulama alanlarına sahiptir. Çok çeşitliliği sayesinde çeşitli olay, kavram ve sorunlara uyar. Her iş ve her düzeyde kullanılabilir.

5N1K Yöntemi Nasıl Kullanılır?

5N1K yöntemi aşamalara ayrılır. Bu sayede anlamak daha kolay bir hale gelmektedir. Aşamalara göre sorular sorulmaktadır. İlk aşama, anahtar kelimeleri belirlemek ile başlar. Ve bu anahtar kelimelerin önceliklerini belirlemek gerekir. 5N1K soruları durumu belirlemek için kullanılan sorulardır. Diğer aşama ise sorulardan aldığımız cevaplara göre kritik faktörleri görmektir. Son aşama ise çözüm önerileri sunmaktır. Somut örnekler vererek bu yöntem nasıl kullanılır bir göz atalım:

Ne Sorusu: Konuyu vermede yardımcı olur. Görevin tanımı, olayın, kavramın, sorunu belirler. Hedefi ise eylemler ve amaçtır. Örnek verecek olursak: Sorun ne? Risk nedir? Ürün nedir? Bu sorularda görüldüğü üzere konuyu belirlemede etkilidir. Sorunu belirleme özelliği vardır. Amacı belli etme özelliği vardır.

Kim Sorusu: Olayla ilgili sorumluları ve etkilenenleri belirleme özelliği vardır. Hedefinde ise doğrudan etkilenenler vardır. Yöneticiler, müşteriler vb. hedefinde yer alır. Örnek soru ise; Sorunu kim buldu Riski kim çözecek? Görüldüğü üzere sorumluları belirleme özelliği açıkça ortadadır.

Nerede Sorusu: İlgili yeri belirlemede yardımcı olur. Sorun nerede oldu? Verilecek cevap sayesinde ilgili yeri belirlemeye ışık tutacaktır.

Ne Zaman Sorusu: Olayın gerçekleştiği veya gerçekleşeceği zamanı bildirir. Hedefi ise tarihleri, süreyi, sıklık bildirimlerini ortaya çıkarmak vardır. Örnek verecek olursak; Sorun ne sıklıkta ortaya çıkıyor? Ne kadar sürecek?

Nasıl Sorusu: Yöntemimizi belirlemede yardımcı olur. Hangi adımı atacağımızı seçmemizi sağlar. Sorun nasıl çözülür? Hangi şartlar ve koşullar altında? Bu başlık altında sorulan sorular olabilir.

Neden Sorusu: Bizi amaca yönlendirme hedefi vardır. Niçin sorusu olarak da söylenebilir. Neden sorunu bulamadı? Buna benzer örnekler verilebilir.

5N1K soruları yaşanan duruma veya olaya göre değişiklik gösterebilir. Yukarıda verilen maddelerde genellikle sorun ve risk kavramları üzerinden örnekler verilmiştir. Yaşadığımız başka bir olay veya durum üzerinden bu soruları kendi yaşantımıza uygulayabiliriz.

Kısaca toparlarsak, bir durum ve olayı daha iyi anlayabilmek ve raporlayabilmek için doğru verileri toplamak gerekir. 5N1K yöntemi, 5N1K sorularını sorarak sorunlar için veri toplamayı amaç edinir. Bir durumu daha iyi anlamak ve anlamlandırmak için harika bir yöntemdir. Karşılaşılan sorunlara etkili çözümler sunmayı hedeflemeye yardımcı olur. Sorun çözüme dinamizmine sahip olmasıyla iyileştirici etkisi vardır. Daha iyi anlamlandırabilmek için kendi hayatımıza dokunacak sorular sorun.

Örneğin bu yılbaşı evde parti vereceksiniz. Bunun üzerine bu altı soruyu sorun. "Neden ben düzenliyorum?", "Ne kadar eğlenceli olmalı?", "Kim gelecek?" gibi devam ettirebilirsiniz. Yazının en başında tanım cümlesinde plan yapma metodu demiştik. Planlama bu anlamda oldukça önemlidir. Soruları sorarken planlı bir dizi halinde soru sormak gerekiyor. Buradan şunu çıkarmamız gerekiyor, soruları belirli bir sıra ile kullanmak gerekiyor. Sorun nedir? Sorunu kim buldu? Sorun nerede oldu? şeklinde devam ettirilebilir.

5N1K Yöntemi Nasıl Çalışır?

Bu yöntem üzerinden her türlü soru sorulur. Sorulan sorulara cevap verme zorunluluğu vardır. Bu altı soru her zaman çalışır çünkü bu sorular her zaman kısa ve doğrudan sorulardır. Aynı zamanda genel sorulardır. Birçok farklı konuya uygulanabilir olması da bu altı sorunun çalışabilir olduğunun göstergesidir. Bu özelliği onları esnek bir özelliğe sokar.

5N1K Yöntemi ve Avantajları

Bu altı soru aslında karmaşık bir olayı ya da sorunları aydınlatmada kullanılır. Bu sayede birbirinden farklı konulara uygulanabilmesiyle birlikte hayatımızı kolaylaştırır. Zaman tasarrufu yapmamızı sağlar. Emek kaybı oluşmaz. Daha genel olarak avantajları anlarsak; basitlikten başlayabiliriz. Bu soruları sormak için doktora, yüksek lisans ya da lisans eğitimi almaya gerek yoktur. Diğer avantajı ise sistematik olmasıdır. Yani tüm soruları sorarak başarıya ulaşabilirsiniz. Çok yönlü olması diğer bir avantajdır. Sorun çözücü bir önlem kullanırken eşit derece de yeni bir süreç tasarlamak için kullanılabilir. Son olarak da diğer avantajı kapsamlı olmasıdır. Sorunun tüm yönleriyle görüntüsünü incelemek ve çözüm yolunu tespit etmek için kullanılabilir olmasıdır.

5N1K Yöntemi ve Basında Kullanımı

Basın duyuruları 5N1K sorularının kuralına göre yazılır. Bir konu hakkında basın yoluyla kamuoyunu bilgilendirmek, duyuruları iletmek, etkinliklere katılımı sağlamak ya da fikir açıklamak amacıyla yazılan yazılardır. Topluma verilmek istenen ana fikrin önceden belirlenmesi gerekir. Basın duyurusu da belirlenen o fikrin çerçevesinde 5N1K soruları kuralına göre planlaması yapılmalıdır. Basın duyurusu yaparken hukuki terimler ölçülü kullanılmalıdır.

Duyurunun içinde bilgi karmaşası olmamalıdır. Basın duyurusu bir sayfayı geçmeyecek şekilde olmalıdır. Basın duyuruları çarpıcı ve kısa başlıklara sahip olmalıdır. 5N1K yöntemine göre yazıldığından birbirinden farklı konulara uygulanabilir özelliği vardır. Günümüzde medya internet üzerinden bireyleri etkisi altına almaktadır. Geleneksel medya yerine internet haberciliğin plandadır. Günümüzde bireyler kendilerini bu alada geliştirmekte ve bu alandan etkilenebilmektedir.

5N1K Yöntemi ve Eğitimde Kullanımı

Okuduğumuz kitapları veya dinlediğimiz metinleri vb. daha iyi ve doğru anlayabilmek için 5N1K sorularını kullanınız. Bir problem veya konu hakkında soru sorulduğunda onu etkin ve yalın bir biçimde anlatmak için kullanılır. Eğitimde sorulacak bu altı soru ile alınan cevaplar neticesinde soruları daha anlaşılır ve açık kılmak amaçlanmaktadır.

5N1K Nedir?

Ne Nerede Ne Zaman, Nasıl, Niçin ve Kim sorularına denir. Bir olay hakkında ayrıntılı düşünmemize yardımcı olan sorulardır.

5N1K Yöntemi Nedir?

Yöntem, sorunun gerçek yapısını belirleme amacı taşır. Sorun hakkında rapor oluşturmak için veriye gereksinim duyar. Gerekli veriye ulaşmak için "5N1K Nedir?" sorularını sistemli ve doğru biçimde kullanmak gerekir.

5N1K Yöntemi Hangi Avantajlara Sahiptir?

Bu soruları sormak için yüksek eğitim düzeyine ihtiyaç yoktur. Basit sorulardır. Tüm soruları sorarak başarı amacına ulaşılabilir bu sayede sistematik olma özelliği taşır.

5N 1K: Yandex.Görsel¹⁸

5N1K Nedir? Açılımı

İngilizcesi:

Where?

What?

When?

Why?

How?

Who? To Whom

Yorum

İngilizce 'de "Wh" ile başlayan sorgu küpünde, yöntem ve değerlendirme boyutu için sorulmaktadır. Ne; konuyu, Neden, Niçin; amacı, Nasıl; Yöntemi, Nerede; mekânı, Ne zaman; süreci, Kim; sorumluyu tanımlar. Bu açıdan bu sorgu insanlar için bir anlam ifade ederken Tanrı boyutu açısından bunlar sanki onu hesaba çekmek gibi bir boyuta taşımaktadır.

Bu konu, geniş ele alınması, yaratıcı ile bireyin bakış açısı farklıdır. Bir konunun irdelenmesi için soru şekline getirilmelidir. İnsan bunu yaratıcıya değil, soruları kendisine yöneltmesi anlamlı olacaktır.

Bir Dini Hikâye ile bakış açısı: Peygambere soru sordukları zaman, Kuran'a yöneltilmesi, fikirlerin bireyce oluşturması, zarar dışında karşı çıkılmaması dikkate alınmaktadır. Bir Bedevinin gelip, Peygambere soru sorması bu açıdan ashap tarafından beklenirmiş. Bir bedevi geliyor, nerede Peygamber diyor, bir özelliği yok, yanlarda oturuyor, buyurun denilince, doğrudan ben Cennete gitmek istiyorum nasıl giderim diyor. Barış içinde, nimet ve değer yönelmen, gönülden, isteyerek, severek yapman, zarar ve zulümden kaçman gerekir diyor. Çok basitmiş diyor ve gülerken gidiyor. Zamanımızda bunu birisine sorsanız, ne kadar kural getirirler, buna Eslemna/kurala uyan/Müslüman denir ve inanmış değildir Kuran'da yer alır "49/14 Bedeviler: "İman ettik." dediler. De ki: "Siz iman etmediniz. Ancak Müslüman/Eslemna/kalıba uyduk" olduk deyin. İman sizin kalplerinize girmemiştir. Eğer Allah'a ve resulüne itaat ederseniz Allah, yapıp ettiklerinizden hiçbir şey eksilmez. Çünkü Allah *Gafur*'dur, *Rahim*'dir."

Yasaklar Kuran açıklamayı İnsanlara getirmektedir. Haram olarak sunulanlar bir sembol değil, bir gerekçelerini bize bırakmaktadır.

- **Haram, zorda kalırsa, sınırı aşmadan, haksızlık ve tecavüz etmeden yaparsa, kendisi için günah yoktur:** 2/173 Allah size leşi, kani, domuz etini, Allah'tan başkası adına kesileni haram kılmıştır. Ama zorda kalanın, sınırı aşmadan, şuna-buna haksızlık ve tecavüze gitmeden yemesinde kendisi için günah yoktur. Allah çok affedici, çok merhametlidir.
- **Ciddi bir açıklıkla yüz yüze gelir de günaha kaçmak maksadı olmaksızın onlardan yemek zorunda kalırsa bağışlanır:** 5/3: Şunlar size **haram** kılınmıştır: Boğazlanmayarak ölmüş hayvanın eti, kan, domuz eti, üzerine Allah'tan başkasının adı anılmış, boğulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış, süsülmüş, canı üzerineyken yetişip kestikleriniz müstesna olmak üzere canavar tarafından yırtılmış ve dikili adak taşları üzerinde boğazlanmış hayvanlar ve bir de fal oklarıyla kismet paylaşmanız. Bütün bunlar birer sapıştır. Küfre batmış olanlar bugün dininizden ümitlerini kestiler. Artık onlardan korkmayın, benden korkun! Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak **İslam**'ı/Allah'a teslim olmayı seçtim. Şu da var ki, her kim ciddi bir açıklıkla yüz yüze gelir de günaha kaçmak maksadı olmaksızın onlardan yemek zorunda kalırsa, elbette Allah **Gafur** ve **Rahim**'dir.
- **Zorunluluk haline düşen, başkasının hakkına dokunmamak, zorunluluk sınırını da aşmamak şartıyla bunlardan yiyebilir:** 6/145 De ki: "Bana vahyolunanlar içinde, bu haram dediklerinizi yiyecek birine yasaklanmış bir şey bulamıyorum. Yalnız şunlardan biri olursa başka: Leş, akıtılmış kan, domuz eti -ki o bir pisliktir- Allah'tan başkası adına boğazlanmış bir mürdar." Zorunluluk haline düşen, başkasının hakkına dokunmamak, zorunluluk sınırını da aşmamak şartıyla bunlardan yiyebilir. Çünkü senin Rabbin çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.

Tanımlananlar besin olarak tanımlanamayan veya zararlı olanlardır. Bunun yerine dinsel boyuta alınması, gerekçelendirilmemesi, bir bakıma ekonomik gerekçe ile oluşmaktadır. Tüm ayetlerde de: 1) Zorda kalmak, 2) Sınırı aşmamak, 3) Kendin dahil haksızlık, eziyet etmeden, 4) Tecavüze gitmeden yapılabileceği, ancak 5) Zararsız görülmemesi gerektiği vurgusu vardır. Yaratılışa uygun olmayan, zevk için öldürmek, katliam gibi öldürmek, kısaca Allah adı anılsa bile, prensip olarak etik/insanlığa uygun değildir. Tüketilmeyen, israf edilen de aynı kapsamdadır. Bu açıdan inceleme gerekli, domuz gibi bazı ürünleri yiyenlerin, doymuş yapılarının hücrede tek vakuol toplanması ve hücreleri öldürebilmesi gibi boyutlar bazı araştırmalarda bulunmaktadır. İnternette farklı yorumlar olsa bile^{19, 20}, temel anlamda bireye göre değişmektedir. Diyabette şeker yenilmez, ancak diğerlerinden de kan şekeri oluşacağı için tüm yiyecekler dengeli olmalıdır. İnternet bilgilerinin mutlaka bilim ve uzman bakış açısı ile irdelenmeli, mutlak doğru kabul edilmemelidir.

Aynı durum, ilaç bir zehirdir, bunun dengelenmesi, yeterli ve etkin olması gereklidir. Şeker enerji için gerekli ama yeterli ve dengeli olmalı, doğrudan zehir denilmesinin bir anlamı da olamaz.

Kozmolojik Argüman: Bu argüman, ilk neden ve nedensellik kanıtıdır. Hiçbir şey, nedensiz olarak meydana gelmez. Her şeyin bir nedeni vardır; her bir neden, başka bir nedenin sonucudur. Yani var olan her şeye, kendisinden önce gelen bir şey neden olmuştur. Bu nedenlere bakarak, ilk nedene kadar ineriz ve nedeni bulunmayan Tanrıyı buluruz. Tanrı var olma nedeni bulunmayan temel tek varlıktır. Sıralamasıyla şöyledir:

- Var olmaya başlayan her şeyin bir sebebi vardır,
- Evren var olmaya başlamıştır,
- Demek ki evrenin bir sebebi vardır.

Doğa Yasası Argümanı: Bu argüman teleolojik argümanın farklı bir biçimidir. Doğa yasası argümanına göre doğada tutarlı ve tahmin edilebilir doğa yasaları olduğu için, bu yasaları yürürlüğe koyan bir de yasa koyucu olması gerekir. Bu yasa koyucu da yüce bir varlıktır. Sıralamasıyla şöyledir:

- Doğayı yöneten doğa yasaları vardır,
- Bütün yasaların bir de yasa koyucusu vardır,
- Bu yasa koyucu yüce bir varlıktır.

Teleolojik Argüman: Ayrıca dizayn ya da tasarım argümanı da denir. Bu argüman doğal dünyaya baktığımızda her şeyin kendi işlevini yerine getirecek şekilde en ince ayrıntısına kadar düzenlenmiş ve ayarlanmış olduğunu göreceğimizi belirtir. Bu da düzenleyen üstün bir varlığın kanıtıdır. Ereksel nedenselliği temele alan ve saat ile evren arasında bir analogi kuran bu delile göre, nasıl ki bir saatin varoluşu bir Saatinin varoluşunu gerektiriyorsa, aynı şekilde maddi evrende var olan ve herkes için aşikâr olan düzen de akıllı bir yaratıcının, bireysel Saatçiden çok daha bilge ve güçlü olan bir yaratıcının varlığını gerektirir.

Bilimsel gelişmeler

20. yüzyılda kuantum kuramının gelişmesiyle beraber [fizik felsefesi](#) belirleyici bir güncellik kazanmış, evrenin doğasının [belirlenirci](#) mi yoksa [belirlenemezci](#) mi olduğu çokça tartışılmış ve [kuantum mekaniğinin](#) farklı yorumları ortaya atılmıştır. [Ön-bilimsel](#) nitelikte ortaya çıkan bu yorumlar daha sonra [bilimsel bilginin](#) sentezlenmesine ve çeşitli teorilerin hem düşünce deneyleriyle hem de yüksek enerjili [parçacık hızlandırıcıların](#), dev [teleskopların](#), [detektörlerin](#) ve [uzay sondalarının](#) kullanıldığı gözlem ve deneylerden elde edilen sonuçlarla matematiksel formülasyonları oturtarak ispatlamasına önayak olmuştur.

20. yüzyılda gelişen bilimsel keşifler (1915-[genel görelilik kuramı](#), 1929-[kırmızıya kayma](#), 1964-[kozmik mikrodalga arka plan ısınması](#)) ışığında bildiğimiz evrenin [Büyük Patlama](#) ile bir başlangıcı olduğu kanıtlanmıştır. Kuantum mekaniğinin [çoğul dünyalar yorumuna](#) göre gerçekliğin kendisi olarak tüm kâinat için tek ve evrensel bir [dalga fonksiyonu](#) mevcuttur. Bu evrensel dalga fonksiyonu her şeyin dalga fonksiyonu olarak, bildiğimiz dünyamızdaki bütün olasılıkları ve hatta bunun dışında evrilmesi olası bütün dünyaları kapsamaktadır.

Yorum

Her oluşumun gerekçesini ancak insan ister. Doğada bile bazı şeylerin gerekçesi değil, oluşumu vardır.

Doğa yasalarının bir yaratılış usulü vardır. Bu zaten kendi yapısı içinde, kendi oluşumu boyutundadır, sistem zaten dengeli ve gerçeklik içinde ise, korunmasına gerek olmaz. Büyük patlama dahil, tüm bilimlerin yaratılış boyutunda olduğu, bu açıdan da tümü aynı ve bir iken, anlamak için ayrı ele alınabilir. Atom düzeyinde ise aynıdır.

Günümüz ve Tanrı anlayışı

Deizmin iki ana formu vardır: Eski deizm ve modern deizm.^[22] Modern deistler eski deizm inanışını, modern felsefe ile birleştirerek günümüz bilimiyle kullanmak istemişlerdir. Bu doğrultuda da birçok yeni inanışın çıkmasına sebebiyet vermiştir. Eski deizm inanışında; Tanrı ile kişisel bir diyalog yahut karşılaşma mümkün gösterilirken günümüzde Tanrı'nın insanüstü olduğu ve Tanrı'yı anlamamanın insan mantığı sınırları içinde olmadığına inanılmıştır. Başka bir şekilde ifade edilirse bu anlayışa göre Tanrı, Mutlak 'tır'; yaratılanlar ise görece ve görelidir. Dolayısıyla, görece ve görelilik hiçbir varlık Mutlak 'la kıyaslanamaz, oranlanamaz. Dolayısıyla, Mutlak, hiçbir şeyle, hiçbir tarzda, hiçbir yolda ilinti ve kıyas kabul etmez. O'na hiçbir değer takdir edilemez. O Mutlak olduğundan, görece ve görelilik olan varlıkların sıfatlarıyla ifade edilemez. Dolayısıyla, kıyas ve oranlamaya dayalı anlayış ve kabullerine göre O'na yakıştırılacak bir sıfat ne kadar yüksek düzeyli kabul edilirse edilsin ve ne kadar ideal olursa olsun, O'nu ifade edemez.

EstudamYenidogan

Deizmde evreni bir ilk nedenin sonucu olarak evrensel kanunlar çerçevesinde yaratan Tanrı'nın, sonrasında **deterministlik** olarak gelişen olaylara müdahalede bulunmadığına inanılmaktadır.

Temel inançlar ve ilkeler

Deizm her ne kadar çeşitlilik içeren, geniş bir inanç olsa da bazı değişmez temel inanç ve ilkeleri vardır. Temel inançlar ve ilkeler şunlardır;

- Yaratıcı bir güç inancı,
- Mantığın bize doğruları öğretebileceği inancı,
- Kehanetlerin, mucizelerin, dinsel dogmaların, demagojilerin ve kaynağı ilahi ilan edilen dinlerin reddi.^[23]

Deistler genellikle Yaratıcı Gücü *Tanrı* olarak ifade etmektedir.

Alt kategoriler

Deizmde evrene aşkın ve müdahale etmeyen Tek Tanrılı standart ya da deizm konsepti hakimdir. Fakat her inanişta olduğu gibi deizmin de zamanla kendi içinde farklılıklar oluşmuştur. Sonradan ortaya çıkan inançlar ya da akımlar anlam karışıklığı oluşmaması amacıyla başlarına ek veya isim getirilerek ifade edilir. Bunlar Pandeizm, panendeizm, polideizm, Hristiyan deizmi, felsefi deizm, bilimsel deizm, spirittüel deizm, proses deizm, hümanist deizm, birleşik deizm gibi deizmden türeyen ya da başka inançlarla birleştirilmiş alt dallardır. Ayrıca amorian deizm, pagan deizmi gibi deizmin bazı küçük alt kategorileri de mevcuttur.^{[24][25][26]}

Günümüzde standart deizm konsepti dışında etkili alt dallar şunlardır:

Yorum

Yaşar Nuri Öztürk yaklaşımlarında yukarıda belirtilen; a) Yaratıcı olması, b) Mantık ve sorumluluk bizde olması, kararımıza ve yapacaklarımıza göre yargılanacağımız, c) Kehanet ve diğerlerinin ise daha sonra eklenmesi ile bir boyut tanımlayarak, Deist boyutunu İslam ile bütünleştirmişlerdir.

İslam ile tam ters düşmemektedir.

Pandeizm

Pandeizm evrenin bütününi Tanrı olarak kabul eder. Pandeizmde, her şey Tanrı'nın bir parçası olarak kabul edilir, Tanrı her şeydir ve her şey Tanrı'dır. Pandeizme göre Tanrı'nın evrenden ayrı ve bağımsız bir varlığı yoktur. Tanrı doğada, nesnelere, insan dünyasında vardır. Her şey Tanrı'dır.

Panendeizm

Panendeizm, pandeizmde olduğu gibi evrenin kendisinin Tanrı olduğunu, pandeizmden farklı olarak ilk dev indirici olan Tanrı'nın evren ve tüm varlıkları özünden yarattığı ve evrene aşkın, evrenin bilincinde mutlak ve değişmez bir varlık olarak egemen olduğu inancıdır. Panendeizm her şey Tanrı'dan sudur etmiştir. Ruhun tek amacı, oluştuğu Tanrı'ya dönmektir. Bunun da yolu tek evrensel yasa olan evrimden geçmektir. Somut anlamda Tanrı'nın bütünlüştüğü evrenin ve varlıkların, evrim ile diyalektik olarak değiştiği ve geliştiği, gelişimini tamamladıktan sonra dönüşün yine ezeli ve ebedi olan tanrıya olacağı bu geri dönüşte tekamülünü tamamlayan ruhların da tanrıya kavuşacağına inanılır. Panendeizme göre tanrı, hem değişmeyen (mutlak), hem de değişendir (görelî). Hem zamanın içinde hem dışında hem sonlu hem de sonsuzdur. Aynı zamanda hem tikel hem tümel hem neden hem sonuçtur.

Spiritüel deizm

Spiritüel deizm içinde **meditasyon**, **tefekür**, doğa ile birleşme, sezgi gibi durumları barındırır. Onlar da diğer deistler gibi Tanrı'nın evrene müdahale ettiği fikrini, dinsel dogmaları ve doğüstü olayları reddetmektedir. Spiritüel deizm, genel ve manevi varlığı doğada hissedilebilir tarifsiz bir Tanrı inancı içerir. Spiritüel deistler sonsuz ödü, **reenkarnasyon**, karma gibi inançlara sahip olabilir. Bu tür deistler literatürde "spiritüel" ya da "spiritüel fakat dini yok" ifadesiyle tanımlanır.

Deistlerin tümi olmasa da bir kısmı transandantalistler gibi aşkın ideal spiritüel durumun; fiziksel ve empirik olduğu ve kurumlaşmış dinlerin doktrinleriyle değil yalnızca bireyin bağımsızca kendi içine dönüşü yoluyla idrak edilebileceği, var olan toplumsal kurumların bireyin kendi içindeki iyiliği fark etmesi ve ona dönüşüne engel olduğuna inanmakta, bu yüzden bireyin kendini keşfine önem vermektedir.

Yorum

İnsanlara tanrı boyutunda tanrıçalık ve put kavramı ilk planda, tarihsel yaklaşım iken, deizm ile bir farklı açı yakalanmış olmaktadır.

Deizm ve teizm

Teizm, her şeyden önce bir tanrı veya tanrıların var olduğu kabulünün üzerine kurulmuş bir düşünce yapısıdır. Teist görüşte, tanrı veya tanrılar yaratılmamışlardır, olmuş ve olacak her şeyi bilirler, sonsuz kudrete sahiptirler, zaman ve mekândan bağımsızdır, bilinen şeyler ile benzerlikleri yoktur. Teizmde çoğunlukla tanrı veya tanrıların evrenin işleyişine müdahale ettikleri inancı hakimdir. Klasik teizm, anılan özelliklere sahip tanrı veya tanrılar kabul ederek her şeyi bu referans noktasından hareket ile açıklamaya çalışır. Deist düşünceye göre de evren üstün, yüce bir varlık tarafından yaratılmıştır. Deizmde, teizmin aksine, Tanrı'nın evrenin işleyişine müdahale etmediği fikri hakimdir.^[27]

Başka bir anlatımla deizm, teizm ile bir yaratıcı gücün varlığını doğrulaması yönüyle uyusur fakat deizm, teizmin Tanrı'nın insanlara peygamber ve dinler gönderdiği iddiasını kabul etmemesiyle ondan ayrılır. Teistlerin ilahilik iddiasına karşın deistler dinlerin insan tecrübesinin ve bilgi birikiminin birer ürünü olarak görmekte ve bu sebepten ötürü ilahiliklerini reddetmektedir. Ayrıca teistler deistlerden farklı olarak herhangi bir dine bağlı kimselerdir.

Türkiye ve nüfus

Deistler araştırmalarda herhangi bir dine bağlı olmayanlar kategorisi altında değerlendirilir. Dentsu'nun 2006 yılına ait verilerine göre nüfusun %3'ü herhangi bir dine bağlı değildir.^[28] Bu kısım **ateistler**, deistler, **agnostikler** ve **hümanistlerden** oluşmaktadır.

Bu araştırma sonucu deist nüfus hakkında kesin bilgi vermemektedir. 2005 yılı Eurobarometer anketine ait veriler ise deist nüfus hakkında tahmin yapılmasına imkân tanımaktadır. Anketeye göre Türkiye nüfusunun %2'si herhangi bir dine mensup olmayıp yaratıcı bir güce inanmaktadır.^[29]

MAK Araştırmanın 2017 yılındaki "TÜRKİYE'DE TOPLUMUN DİNE VE DİNİ DEĞERLERE BAKIŞI" anketine göre Türkiye'de nüfusun

%6'sı deisttir.^[30]

2019 yılında OPTİMAR tarafından yapılan araştırmaya göre ise bu oran %4,5'tir.^[31]

Deistik kavramlar

Dünya Deistler Birliği tarafından tespit edilmiş bazı deistik kavramlara aşağıda yer verilmiştir.

- **Deizm:** Durağan ve içinde değişim bulundurmıyan öğretilerin, inanışların aksine, tüm insanların yapabildiklerinden daha yüce evrensel bir yaratıcı gücün varlığına yönelik sonsuz inanç ile insanın doğuştan sahip olduğu aklıyla doğanın ve evrendeki kanun ve tasarımın kişisel gözlemlerle onaylanıp benimsenmesidir.
- **İman:** Deistler Yaratıcının varlığına inanmaları için "iman"a gereksinmezler. İnanışta "iman" değil, koşulsuz "güven" vardır. Voltaire şöyle der: "İman nedir? Apaçık ortada olan şeye inanmak mıdır? Hayır. Bana göre apaçık ortadadır ki, varlığı gerekli olan, sonsuz, yüce ve akıllı bir yaratıcı vardır. Bu iman ile değil akıl ile alakalıdır."
- **Tanrı:** Doğadaki tasarım ve kanunların kaynağı olan evrensel yaratma gücü.
- **Vahiy:** Deizmde vahiy bulunmama ile birlikte, vahiy kavramına farklı anlamlar yüklediğine rastlanır. Örneğin Thomas Paine vahiy şöyle anlatır: "Bazıları, "Tanrı kelamı yok mudur, vahiy yok mudur?" diye soracaklar belki. Ben buna evet derim, Tanrı kelamı ve vahiy vardır. Tanrı kelamı gözlemediğimiz evrendir: Bu anlamıyla hiçbir insan icadının ne karşı çıkabileceği ne de değiştirebileceği bir kelimadır ve Tanrı insana evrensel bir dille seslenmektedir. İnsan dili yerel ve değişikdir bu nedenle de değişmez ve evrensel bilgi için kullanılmada yetersiz kalır."
- **Akıllı Tasarım:** Akıllı tasarımdan kasıt doğadaki yapılarıdır, mesela gözlemlenebilir olan ve akıllı bir tasarımcı gerektiren DNA'nın karmaşıklığı. Bu başlık altında "YAPI"dan kastettiğimiz, bir şeylerin sonsuz bir iş birliği motifi ile planlanmasındır.
- **Doğal İnanç** ya da **Doğal Din:** Doğanın tasarımlarına, kanunlarının ve aklın uygulanmasına dayalı Tanrı inancındır.
- **Felsefe:** Varoluş ilkelerinin ve gerçeklerinin öğretisi, bilgi veya inanış.
- **Mantık/Akl:** Gerçeklere dayalı mantıksal çıkarımları veya sonuçları şekillendirmede kullanılan ruhani güç.
- **İnanç:** Sebebe, doğaya ve evrenin amacına ilişkin inançlar dizisi.
- **Güven:** Güven, bir insanın mantık süzgecinden geçirdikten sonra başka bir insana veya başka bir şeye inanmasıdır.

Yorum

Bakış açısı, deizm ile olmaktadır. Bunların İslam açısından çok farklı olmadığı görülmektedir. Bu Makalede karşılıklı yorum ve değerlendirme yapılmayacak, konudan sapma olmaması beklenir.

Tanrı ve Allah kavramı bu Makalede irdelenmemektedir.

Genel Yorum

İman: İman kelimesi www.nedirnedemek.com sitesinde¹⁰; [iman- Nedir Ne Demek 1\) Dinin ortaya koyduğu kaidelere tereddütsüz inanma, din inancı, kutsal inanç, inanç, itikat. 2\) İslam dinine inanma. İçten ve yürekte bağlanmak- inanmak. 3\) Güçlü inanç, inan](#), olarak belirtilirken [İman Ne Demek? | İslam ve İhsan \(islamveihsan.com\)](#) sitesinde²¹, ise İman kelimesi, sözlükte "bir kişiyi söylediği sözde tasdik etmek ve doğrulamak, söylediğini kabullenmek, gönül huzuru ile benimsemek, karşısındakine güven vermek, güvenlikte olmak, şüpheye yer vermeyecek biçimde yürekte inanmak" anlamına gelir" denilmektedir. Din ile bağlantı kurulmamaktadır.

Kuran temelinde ise "5/93 İman edip hayra ve barışa yönelik işler yapanlara; bundan böyle korunup iman ederek iyi işler yaptıkları, sonra takvaya sarılıp imanda kemale erdikleri, sonra bir mertebe daha korunup güzellikler sergiledikleri takdirde, daha önce tatmış olduklarından ötürü hiçbir günah yoktur. Allah, güzel düşünüp güzel davrananları sever" ifadesi ile hayra ve barışa işler yapmak, zarar ve zulümden korunmak, güzellikler sergilemek olarak yer almaktadır.

İmanlı olmak konusu:

- **Yahudi, Yıldızlara inanan, Hristiyanlar arasında iman edenler vardır.** "2/62 Şu bir gerçek ki, iman edenlerden, Yahudilerden, Hristiyanlardan, Sabilerden Allah'a ve ahiret gününe inanıp barışa ve hayra yönelik iş yapanların, Rableri katında kendilerine has ödülleri olacaktır. Korku yoktur onlar için, tasalanmayacaklardır onlar." "5/69: Şu bir gerçek ki, iman edenler, Yahudiler, Sabiler ve Hristiyanlardan Allah'a ve ahiret gününe inanıp hayra ve barışa yönelik iş yapanlar için korku yoktur. Tasalanmayacaklardır onlar."
- **Kimseye inanmıyorsun denilemez.** "4/94 Ey iman edenler! Allah yolunda gaza için dolaştığınızda, iyice anlayıp dinleyin de size selam verene/barış teklifi sunana "Sen mümin değilsin!" demeyin. İğreti hayatın menfaatine göz dikiyorsunuz ama Allah katında çok ganimetler vardır. Önceden siz de öyle idiniz ama Allah size lütufta bulundu. O halde, iyice araştırın, anlayın dinleyin. Çünkü Allah, yapmakta olduklarınızdan haberdardır."
- **Bir sınav, bir yara gelmesi ile iman edenlere tanıklık edilebilir.** "3/140 Size bir yara değişiyorsa, o topluma da benzeri bir yara mutlaka değmiştir. Bak işte günler! Biz onları insanlar arasında

dolandırır dururuz. Allah bu sayede iman edenleri bilecek, sizden tanıklar/şehitler edinecektir. Allah zulme sapanları sevmez.”

- **İnandık demek ile iman olmaz, gönüllere girip, davranışta olunmalıdır. Müslüman, Eslemna, kalıba uymak demektir ve iman etmediniz denilmektedir.** “49/14 Bedeviler: "İman ettik." dediler. De ki: "Siz iman etmediniz. Ancak 'Müslüman/Eslemna/kalıba uyduk' olduk deyin. İman sizin kalplerinize girmemiştir. Eğer Allah'a ve resulüne itaat ederseniz Allah, yapıp ettiklerinizden hiçbir şey eksilmez. Çünkü Allah **Gafur'dur, Rahim'dir.**”

İman, hayra, barışa yönelme, nimet ve değer oluşturma yanında, zarar ve zulümde olmama, bundan korunma boyutu gönül ötesi, eylemde de belirgin olmalıdır. Bunun sorun ve sıkıntılarda takınılan tutum ile açık belirdiği ifade edilmektedir.

İman edenin yapmaması gerekenler:

- **Kendi başına sorumluluk almaları, güdülmemeli, çoban kabul etmemelidirler.** “2/104 Ey iman edenler! "Râina/Çoban/başımızda bekleyen, denetleyen" demeyin. "Unzurna/açıklayan/bilgi veren, yol gösteren" deyin/"Bizi davar gibi gütl!" diye konuşmayın, "Bize bak!" diye konuşun ve dinleyin. Kâfirler için korkunç bir azap vardır.”
- **Zandan, şüphe ve ayıp aramaktan sakınır, kanıtlı eyleme bakar, faile kızmaz, fiile kızar, dedikodu yapmaz.** “49/12 Ey iman edenler! Zandan çok sakının! Çünkü zannın bir kısmı günahtr. Sinsi casuslar gibi ayıp aramayın! **Gıybet** ederek biriniz ötekini arkasından çekiştirmesin! Sizden biri, ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi? Bakın bundan öğrendiniz. Allah'tan sakının! Hiç kuşkusuz, Allah tövbeleri çok kabul eden, rahmeti sonsuz olandır.”
- **Zarar verince, gereken tazminat ve özrü dilemelidirler, kabahatlerini kabul etmelidirler ki bir daha yapmamalıdır.** “7/153 Günahlar işledikten sonra tövbe ile iman edenlere gelince, o tövbe ve imandan sonra Allah çok affedicidir, çok merhametli olacaktır.”

İnsanlar tüm eylemlerinde sorumluluk taşımalıdır.

İman ettik demelerine karşı, tam tersini eylemlerinde yapanlar için:

- **Bir kişi gönlü ve eylemini değiştirmeli, aksi ve inkara yönelirse, dua ve diğer eylemlerin ve benliğe karşı yapılan öğütlerin faydası olmaz.** Bizlerle birlikte olur görünmeleri sizi yanıltmasın. “2/6: Şu bir gerçek ki, o küfre batmış olanları sen uyarasan da uyarımasan da onlar için ayındır; iman etmezler.”
- **İnandıktan sonra, inkâr edilirse, aksine dönenler affedilirler.** “9/66 Özürlü beyan etmeyin; imanınızdan sona küfre saptınız. İçinizden bir grubu affetsek bile diğer bir grubu, günaha batmış kişiler oldukları için azaba uğratacağız.”
- **Mucize beklemenin bir faydası olmaz, kendimize bakılmalıdır.** “6/158 Neyi bekliyorlar? Kendilerine meleklerin gelmesini mi, Rabbinin gelmesini mi, yoksa Rabbinin bazı mucizelerinin gelmesini mi? Rabbinin bazı mucizeleri geldiği gün, daha önce iman etmemiş yahut imanında bir hayır sahibi olanı mı bekliyorlar? De ki: "Bekleyin! Doğrusu biz de bekliyoruz.”
- **Ayetler, bilgi, uyarı, öğütler her yerde vardır, bakmak, algılamak gerekir.** “45/3 Kuşkusuz, göklerde ve yerde, iman sahipleri için sayısız ayetler vardır.”

Bu açıdan, inanmayan, Hristiyan, Yıldızlara inanan, Yahudi ve birçok insanın güzellikler yaratması, barış üzerine olması ve zarar ve zulümden kaçınması ile bunu gönülden, aklını kullanarak ve davranışlarında oluşturuyorsa iman etmiş kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Kalıp içinde ise, olmadığı yaklaşımı vardır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, bir varlık varsa, bir şekilde yaratılmıştır, büyüme, gelişme ve değişimde olması da bir varlığın sonucudur. Atomun patlaması, yok olmamakta, enerji ortaya çıkmakta, enerjinin çatışması ile Hidrojen atomu oluşmakta, kısaca var oluşun temeli enerji ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan Tanrı tanımında bir obje, bir put oluşmakta, ritüel, epik hikâyeler ile destanlar ortaya çıkarılmaktadır. Elbet bunlar hayali kavramlardır. Evrim teorisinde de bir varlık olduğu peşin kabul edildikten sonra gelişim ve değişim onayı vardır.

Yaratılış algısı: Bir yaratılanlar olduğuna göre, bizler var olduğumuza göre bir yaratıcı vardır. Tüp bebek çalışmalarında iğne ile ovum delinmesi ile bir büyüme ve gelişme olduğu, ancak embriyo boyutunda kaldığı, bu açıdan var oluş kavramı da irdelenmelidir. Sonuçta, var olduktan sonra büyüme, gelişme ve evrilme olasıdır.

Doğal yapı olarak, anne sütü bir yaşamsal önemli olan bir boyut olarak algılanmalı, prematüre doğum yapan ile miadında doğan annelerin sütlerinin farklı kapsamda olması ile, bir değişim, bir gelişim olduğu dikkate alınmalıdır. Bunlar da artık var oluşun ana unsurları olarak izlenmektedir.

Bir karşılaştırma

Yaratıcı enerji olarak ele aldığımızda, Yerçekimi bizi çeken güç bir enerjidir, bizden ayrılmaz, onsuz bir boyut düşünülmez, her varlığı eşit şekilde çekmektedir. Deistler onu bir tanrı olarak kabul etseler diyelim, ancak varlığın oluşumu da atomun varlığı da enerji ile oluşmaktadır, hidrojen bombası bir örnektir. Bizi kontrol etmez, ancak çıplak elle elektik teline dokununca bizi çarpar, yıldırım da bizi öldürür. Her insan yediği yemek ile enerji alır, yaratıcının oluşumu temelindedir. Fazla alırsa, zarar oluşur, yaşamı kısa olur, şeker hastalığı gelişir. Enerji farklı gibi olsa da temeli aynı yapıdadır. İnsanlar genel olarak oluşmuş, somut yapıya inanırlar, ancak bu varlığın kaynağında enerjiiyi algılamazlar.

Enerjiyi tanrı sıfatı yükleyerek irdelemem ile, farklı yaklaşım içine girilebilmektedir. Ancak, bu durumda enerji putlaştırılmaktadır. Enerjinin aklı ve düşüncesi olamaz, bilimsel dayanakları vardır, karar veremez, gerçek tanrı kavramında esas boyutu olamaz. Doğmamış değildir, vardır.

Yeni doğan bebek açısından yaratılış, doğrudan bir kavram ötesi aktif bir fiildir, anne, baba ve tüm çevre bu boyutu algılamakta veya aydınlanmaya gayret göstermektedir.

Perinatoloji/Neonatoloji ve Yaratılış

Perinatolog ve Neonatolog meslek icabı, Yaratılış algılanması ve bunun farkındalığı açık ve net içinde, kendi benliğinde oluşmalıdır.

Tek başına değişim ve gelişimi irdelendiğinde, bir hücreden oluşan bebeğin boyutu ötesinde bir durum söz konusudur. Bir insan fiziksel olanları görebilir, ama fizik ötesi olanları algılamak gerekir, ölçüm dışıdır.

Başlıca

- **İnsanların var olabilmesi ancak sevgi ile olabilmektedir.** Evlilik, çocuk sahibi olmak, bir sevgi temelinde olmalı, insanlığın devamı boyutu için olmaktadır.
- **Başlıca Sağlık Boyutu:**
  - **Kadın ve Erkeğin, mutlaka çocuk sahibi olmadan genel sağlık boyutları bilinmeli, genetik açıdan da taranmalıdır.** Burada belirtilen, çocuk sahibi olmaması değildir. Thalesemi her toplumda farklı boyutta bulunmakta, taşıyıcılık oranı %5-11 civarında olduğu belirtilmektedir. Kıbrıs'ta %17 olduğu ifade edilirken, zorunlu tetkik yapılması ile, mutlaka genetik danışmanlık ile, zamanımızda bu oran %5 altındadır. Erken tanı ötesinde, önlemler önemlidir.
  - **Çocuğun uterusu yerleşim ve gelişim açısından uygun gebelik boyutu önemli, gebelik olmadan yapılan taramalar önemlidir.** Diyabet değil, artık kan şekerinin yükselme boyutu bile öne çıkmaktadır.
  - **Bebeğin, implantasyon, embriyonik gelişim, daha sonra Fetal gelişim.** Gebelik takibi önemlidir. Dikkat edilecek durum yasal açıdan tıbbi listede tanımlananlara

göre ilk 10 hafta termine edilebilirken, 20 gebelik haftasında da gerekçeye uygun ise sonlanabilirken, daha sonra özürlü olsa bile, doğma hakkı vardır.

- **Doğum anı, doğum eylemi, tam bir mucize denilebilir.** Burada, önemli bir eylem ve yaşam, ölüm boyutudur.

- **Ruhsal sağlık:** Çocuklar tüm yaşamdaki ruhsal gelişim aşamalarını çocukluk çağında yapmaktadırlar, ancak bunun çözümü sevgi boyutudur. Çocuk Psikiyatrik yaklaşım önemlidir.
- **Sosyal Sağlık:** Eğitim başta olmak üzere, toplumda ayrımcılık olmalı, eşit imkanlar, hak edişe göre gelişim olmalıdır.
- **Beceri Boyutu:** Her birey özel, özgün ve kapasitesi farklıdır, bu açıdan beceriye göre yönlendirilmeli, daha uygun tanımlama olarak, imkân verilmelidir.
- **Eğitim Boyutu:** Her birey kendi özeliğine göre belirli bir eğitimi alması, özellikle sevgi ve gelişim boyutunun öne çıkarılarak, yaşam boyutunda sürmesi hedeflenmelidir.

Bir çocuğun gebelik ve doğumu ile takip ettiğimiz birçok çocuk; a) her türlü sağlıklı ve üstün boyutlarda iken, toplumda başarısız olması ile, b) birçok özürlü boyutu varken, ailenin üstün ilişkisi ile akranları ile eşit düzeyde olması, c) özellikle bazı çocukların üstün yapıda olduğu, otistik birçok kişinin zamanımızda en üst makamlarda olması da bir gerçekliktir.

Hiçbir Perinatolog/Neonatolog, bebeğin sağlığı açısından her türlü boyutu sağlayabilir, ama çocuğun gelişim, değişim ve yaratılışa göre üstün boyutta olmasının tek bir gerekçesi vardır, sevgi, toplum, aile ve bireye yansıyan sevgi önemlidir. Bazı ailelerin boşanması, çocuğun baskı yerine sevgi ile büyütülmesi açısından bebeğin lehine olmaktadır.

Sonuç

Bir insanın tek hücreden, bir erişkin boyutuna gelmesi, bir yaratılış ve her bireyin kendisine özel ve özgün olması, bir var oluşun boyutu olmaktadır.

Tüm insanların tek bir anneden genetik olarak oluştuğu bir gerçek iken, ayrıcalık peşinde olanlar için ise bir kabul edilemez boyut olmaktadır.

Yaratılış tek boyut, kardeş olsak bile, insanların bir ayrıcalığını yaratarak, buna inanış kapsamında bir güç sağlayarak yapmaları da tarihte, sosyal gözlenmektedir.

İnsanların güdülmesi, mevcut sistemin sürdürülmesi veya örf, adet ve gelenek boyutuna kalarak, değişim olmaması yanında, bireyin özgürlüğü temelinde, rıza dışında zorlamanın olmaması, bunun inanış boyutuna getirilmesi önemli aşamadır.

Gebelik ve doğum, bir mucize olduğu, özellikle prematürelerin yaşatılması ile sağlanan yaklaşımın önemi bunun içinde olan Neonatolog uzmanlar için belirgindir.

Temelde sağlık yaklaşımları "*Perinatoloji/ Neonatoloji Bilimlerinde Yaratılışa Uymak*" kapsamıdadır. Canlandırma başarısı yaratılış üzere olan, bilim üzere olmak ile oluşur. İşlemin kendisi mucizedir, hayal, fantezi ve ilim dışı değildir, mucize, Yaratılış üzere olmak mucizedir.

Kaynaklar

- 1) Kuran: Kur'anı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 2) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'an'ı Kerim Meali. www.yeni-boyut.com/meal.asp.
- 3) Kütle-enerji eşdeğerliği. Wikipedia
- 4) [Yaratılış Nedir? Bilim ve Yaratılış Çelişir mi? - Evrim Ağacı \(evrimagaci.org\)](http://www.yeni-boyut.com/meal.asp)
- 5) [Evrime Nedir? Evrim Ne demek? - Nedir.com⁵](http://www.yeni-boyut.com/meal.asp)
- 6) 622 Medine Antlaşması. Wikipedia
- 7) Bible. God is love 1 John 4:16 www.bibleref.com
- 8) <https://nedir.ileilgili.org/yarat%C4%B1%C4%B1%C5%9F>

- 9) [AHMED AVNİ KONUK'UN YARATILİŞ FELSEFESİ Sorularla İslamiyet \(sorularlaislamiyet.com\)](#)
- 10) [www.nedirnedemek.com: iman- Nedir Ne Demek](#)
- 11) [Tanrıçılık- Nedir Ne Demek.com](#)
- 12) [Tanrılaştırma, Wikipedia](#)
- 13) [Teizm, Wikipedia](#)
- 14) [Deizm. Wikipedia](#)
- 15) [Teizm \(Tanrıçılık\) Nedir, Ne Demektir?» Felsefe.Gen.TR. ÖMER YILDIRIM: DİN FELSEFESİ FELSEFE AKIMLARI FELSEFE SÖZLÜĞÜ](#)
- 16) [5N1K Nedir? Açılımı | Eğitim İçin \(egitimevreni.com\)](#)
- 17) [5N1K Nedir? Bu Yöntem Nasıl Kullanılır? | IENSTITU](#)
- 18) [5N 1K: Yandex. Görse!](#)
- 19) [Domuz yağının zararları- Domuz etinin zararları- Zararlari.Com](#)
- 20) [Domuz Etinin Zararları Nelerdir? zararlar.com](#)
- 21) [İman Ne Demek? | İslam ve İhsan \(islamveihsan.com\)](#)